

IKKUNAT AUKI MAAILMAAN

EVA:n Suomi, EU ja Maailma -asennetutkimus 2006

Kai Torvi - Pentti Kiljunen

www.eva.fi

EVA:n kotisivuilla raportteja, puheita ja
artikkeleita suomeksi ja englanniksi

Kustantaja: Taloustieto Oy

Kansi: Antti Eklund

Painopaikka: Yliopistopaino 2006

ISBN 951-628-435-3

ESIPUHE

Suomalaiset joutuvat vastakkain kansainvälisten kysymysten kanssa yhä useammin ja mitä erilaisimmissa yhteyksissä. Ne eivät kosketa enää vain yhteiskunnan ylätasoa kuten poliitikkoja, korkeita virkamiehiä ja yritysjohtajia, vaan kaikki kansalaiset kohtaavat ne omassa elämässään. Median mystiseltä vaikuttanut puhe globalistumisesta on saanut konkreettisen sisällön. Viestintäteknologian kehitys, mm. internet, on arkipäiväistänyt kansainvälisiä yhteyksiä ja tehnyt ne reaaliaikaisen nopeiksi. Globaali kommunikaatio on nyt helposti ja edullisesti kaikkien suomalaisten saatavilla. Kansainvälisten yhteyksien lisääntyminen tuottaa myös erikoisia sivuvaikutuksia: tanskalaisessa lehdessä julkaistu pilapiirros saattaa vaikuttaa siihen, mihin maihin suomalaisen on turvallista matkustaa.

Elinkeinoelämän Valtuuskunta EVA on tutkinut suomalaisten arvoja ja asenteita säännöllisesti jo yli kahdenkymmenen vuoden ajan. Kansainvälistymiseen liittyvät teemat ovat olleet mukana kaikissa tutkimussarjan osissa. Käsillä oleva raportti on 'Suomi, EU ja maailma' -tutkimussarjan kolmas osa. Sarja on korvannut aikaisemman EU-asennetutkimussarjan, jossa julkaistiin kaikkiaan 11 raporttia, laajentamalla sen aihepiiriä unionin ulkopuolelle globaaleihin kysymyksiin.

Tutkimuksen kenttätyön, aineiston tilastollisen analyysin sekä tulosten graafisen esityksen on EVAn asennetutkimusten vakiintuneeseen tapaan suorittanut YTM Pentti Kiljunen, Yhdyskuntatutkimus Oy. Hän on myös osallistunut merkittäväällä tavalla tutkimuslomakkeen sisällölliseen suunnitteluun, tulosten analysointiin ja niistä tehtävien johtopäätösten tekemiseen sekä ansiokkaasti kommentoinut raportin luonnoksia. Haluan kiittää häntä jo tutuksi tulleesta korkealaatuisesta työstä.

EVAn toimistossa projektia ovat tukeneet projektipäällikkö Ilkka Haavisto, vt. viestintäpäällikkö Kati Heikinheimo, viestintäpäällikkö Tiina Kivisaari ja projektipäällikkö Martti Nyberg. Apuaan on myös antanut EVAn asennetutkimusten pioneeri ja veteraani, VTM Jyrki Haikonen. EVAssa projektista on vastannut asiamies Kai Torvi, joka on myös kirjoittanut raportin. Kaikki he ansaitsevat kiitoksen.

EVAssa 15.2.2006

Risto E.J. Penttilä

SISÄLLYS

ESIPUHE

1 JOHDANTO	7
2 GLOBAALISTUMINEN – UHKAAVA MAHDOLLISUUS	10
2.1 Globalistumisen hyötyjät ja häviäjät	10
2.2 Pahin globalistumispelko lientynyt	15
2.3 Kehitysmaiden auttamisinto laimeata	19
3 MONIONGELMAINEN EU	24
3.1 Jäsenyys ei innosta	24
3.2 Seis EU, tahdon ulos	32
3.3 Miksi EU ei toimi?	36
3.4 Ovet kiinni uusilta jäseniltä	41
3.5 Talouspolitiikka ja kilpailukyky	46
3.6 Suomen puheenjohtajuus	49
4 VAIKEA VENÄJÄ, PERINTEISET POHJOISMAAT	53
5 ’JÄLKIMAAILMA, SEISO TÄÄLLÄ OMALLA POHJALLASI ...’	60
6 TERRORISMI KAUHISTUTTAA	64
7 YMPÄRISTÖSTÄ HUOLEHDITTAVA KANSAINVÄLISELLÄKIN TASOLLA	67
TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TOTEUTTAMINEN	71
LIITE: KYSELYLOMAKE VASTAUSJAKAUMINEEN	73

1 JOHDANTO

Yksi muutos, joka on leimannut viime vuosien kansainvälisiä asioita koskevaa keskustelua, on termin kansainvälistyminen korvautuminen globaalistumisella. Tällä halutaan korostaa, että erilaiset kansalliset rajat ylittävät ilmiöt – kauppa, investoinnit, politiikka, muuttoliike, kansalaisjärjestöjen toiminta, kulttuurin ilmiöt jne. – koskevat yhä useammin koko maailmaa tai ainakin suurinta osaa siitä.

Euroopan unionia koskevat uutiset ovat viime aikoina olleet enimmäkseen huonoja. Vaivoin aikaansaatu esitys uudeksi perustuslailliseksi sopimukseksi on vastatuulella tultuaan hylätyksi kahden perustajajäsenen, Ranskan ja Alankomaiden, kansanäänestyksessä. Laajentumisesta vallitsee varsin suuria erimielisyyksiä jäsenmaiden kesken. Unionin jäsenmaiden kokonaistuotantoon nähden vaatimattomasta budjetista on vaikea löytää sopua. Monet uudistusehdotukset kuten palveludirektiivi ovat kokeneet eri käsittelyvaiheissaan kovia. Maatalouspolitiikan uudistamisesta nousee tavan takaa kiistoja. Kaiken kruunaa kansalaisten pensä suhtautuminen unioniin.

Voisi sanoa, että EU-laiva on saanut pohjakosketuksen, jonka seurauksena on ollut paha vuoto. Tätä kirjoitettaessa näyttää kuitenkin siltä, että alus olisi saatu irrotetuksi karilta, pumpput on saatu käyntiin, ja niiden avulla vuoto on ainakin toistaiseksi hallinnassa niin, että laiva saataisiin pidetyksi pinnalla. Laajentumisprosessin jatkosta saatiin sopu syyskuussa, vuosien 2007–13 rahoituksesta joulukuussa, ja samassa yhteydessä sovittiin maatalouspolitiikan seuraavan tarkastelun ajankohdasta. Nähtäväksi kuitenkin jää, kestääkö pumpuissa rehkivien kansalaisten kärsivällisyys vai ryhtyvätkö he avoimeen kapinaan.

Suomen kansainvälistä toimintaympäristöä voi muutenkin kuin globaalistumisen ja EU-kysymysten osalta luonnehtia kuluneella eufemismilla mielenkiintoiseksi. Maailman kauppajärjestö WTO yrittää sopia kansainvälisen kaupan esteiden vähentämisestä, mutta neuvottelut ovat toistuvasti kohdanneet suuria vaikeuksia. Suuri itäinen naapurimme Venäjä on monessa suhteessa voimakkaan muutoksen tilassa. Maamme turvallisuuspoliittisesta asemasta ja sen suhteen tehdyistä ja tehtävistä ratkaisuista keskustellaan.

Euroopan ja Yhdysvaltojen suhteet ovat viime aikoina olleet ongelmallisemmat kuin pitkään aikaan. Kansainvälinen terrorismi ulottuu yhä useampaan maahan, ja sitä vastaan käytävä 'sota' herättää kiivasta väitteilyä. Taustalla ovat mm. eriaävät käsitykset Afganistanin ja Irakin sodan ja miehityksen oikeutuksesta, vankien kohtelusta Guantanamo Bayssa ja Abu Ghraibissa, mahdollinen kidutuksen käyttö terrorismista epäiltyjen kuulustelussa ja Yhdysvaltojen arvioitu halu toimia yksipuolisesti muista piittaamatta maailmanpoliisina.

Monien kehitysmaiden, varsinkin Kiinan ja Intian, voimakas taloudellinen kehitys on nähty sekä uhkana että mahdollisuutena maaillemme. Yksi huoli on näiden maiden nopea tuotannon kasvu sinänsä, koska sen pelätään uhkaavan työllisyyttä meillä. Toisaalta pelätään kasvun yhtäaikistä päättymistä näissä maissa, koska se voisi johtaa vaikeisiin sopeutumisongelmiin.

Poikkeukselliset sääilmiöt ovat nostattaneet huolta ihmisen toimista aiheutuvasta ilmastonmuutoksesta, ja sen hillitsemiseksi tarvittavista toimista yritetään sopia hallitustenvälisillä foorumeilla. Nämäkin neuvottelut ovat olleet takkuiset, ei vähiten sen takia että mm. Yhdysvallat on pysytellyt Kiiton sopimuksen ulkopuolella.

Mitä sitten kansalaiset ajattelevat kaiken tämän kuohunnan keskellä? Käsillä olevan tutkimuksen tavoitteena on antaa tähän kysymykseen ainakin joitakin vastauksia.

Suomalaisten aikaisemmin varauksellisiksi tai jopa kielteisiksi luonnehdittuja globaalistumisasenteita leimaa lähemmin tutkittaessa ehkä yllättäväkin myönteisyys. Globaalistumisen vaikutuksia eriteltäessä varsin moni arvioi ilmiöstä olevan monella tapaa enemmän hyötyä kuin haittaa, varsinkin koko maailman kannalta tarkasteltaessa. Tavanomaisten epäiltyjen – yritykset, varsinkin kansainväliset suuryritykset ja ulkomaankauppa – ohella hyötyä nähdään saatavan aineelliselle elintasolle, kulttuurille, demokratialle ja maailmanrauhalle. Kehitysmaiden uskotaan hyötyvän kansallisten rajojen merkityksen vähentymisestä enemmän kuin rikkaiden maiden, päinvastoin kuin monet globaalistumiskriitikot ovat esittäneet.

Euroopan unioniin suomalaiset suhtautuvat nyt selvästi kielteisemmin kuin vielä melko äskettäin. Kyseessä ei ole pelkästään erilaisiin ei-toivottaviin yksityiskohtiin kohdistuva kritiikki, vaan yleisasennoitumi-

nen on muuttunut negatiivisemmaksi. Unionin toiminnan nähdään kärsivän monista ongelmista, mutta myös halua niiden ratkaisemiseen löytyy. Toisaalta voidaan identifoida kohtalaisen suuri, runsaan neljänneksen kokoinen joukko, jolle EU:n uudistaminen ei riitä, vaan unionista halutaan kerta kaikkiaan erota.

Venäjän suomalaiset näkevät ristiriitaisena, monikasvoisena ja vaikeaselkoisena – varmaankin verrattain osuva kuvaus tuosta suuren muutoksen kourissa olevasta maasta. Paasikiven oppi 'geografialle emme voi mitään' on syvällisesti omaksuttu, ja niinpä asenteita leimaa halu ylläpitää ja hyödyntää hyviä suhteita naapuriin sen ongelmista huolimatta.

Suomen turvallisuuspolitiikan kansalaiset haluavat pitää entisillä linjoilla. NATO-jäsenyyttä ei haluta, ja yleensäkin turvallisuuskysymykset olisi ratkaistava omin voimin. Yhdysvallat saa tiukkaa kritiikkiä, ja EU nähdään enenevästi sen potentiaalisena vastapoolina. Keskeisenä turvallisuushkana nähdään kansainvälinen, vailla selkeitä poliittisia päämääriä oleva terrorismi, jonka uskotaan voivan kohdistua myös sivullisiin, kuten Suomeen.

Ympäristöongelmat on yhä enemmän alettu nähdä kansainvälisenä kysymyksenä, saasteet kun eivät tunne rajoja. Suomalaiset ovat – uskollisina ennenkin todetulle ympäristöhuolelleen – valmiita jopa tiukentamaan kansainvälisiä ympäristösopimuksia. Lopullista vastuuta ongelmien ratkaisusta kuitenkin pallotellaan, ja viime kädessä kaikki maailman kansat halutaan kantamaan kortensa kekoon.

2 GLOBAALISTUMINEN – UHKAAVA MAHDOLLISUUS

Globaalistuminen (eli globalisaatio, globalisoituminen tai maapalloistuminen) on ollut yksi viime vuosien kestoteemoista julkisessa keskustelussa. Yhtäältä talouden ja politiikan tapahtumien ja niiden vaikutusten leviäminen yli rajojen on huolestuttanut suomalaisia. Erityisesti on pelätty, että investoinnit ja työpaikat katoavat yhä enemmän ulkomaille halvemman työvoiman ja houkuttelevampien markkinoiden perässä.

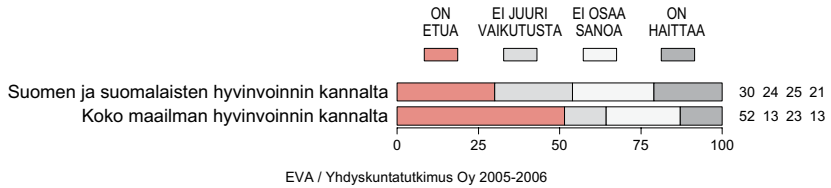
Toisaalta on myös todettu, että Suomi on historiallisesti ollut yksi globaalistumiskehityksen suuria voittajia. Ilman maailmanlaajuisten markkinoiden hyödyntämistä ei meille olisi rakennettu nykyisen suuruista metsäteollisuutta, Nokian ympärille ryhmittynyt viestintäteknologiaklusteri olisi vain varjo nykyisestäään eikä suomalaisilla kuluttajilla olisi valittavanaan kuin murto-osa meidän tavanomaiseksi kokemas-
tamme tavara- ja palvelutarjonnasta.

2.1 GLOBAALISTUMISEN HYÖTYJÄT JA HÄVIÄJÄT

Globaalistumiskeskustelun verrattain kielteisen yleissävyn perusteella on jonkin verran yllättävää, että kansalaisten kuva ilmiön hyödyistä ja haitoista kallistuu myönteisen puolelle. Tällaiseen johtopäätökseen voidaan tulla laajan kysymyssarjan tuloksista, jossa ensi kertaa on kattavasti selvitetty suomalaisten näkemyksiä globaalistumisen vaikutuksista niin Suomessa kuin koko maailmassakin. Koko maailman hyvinvoinnin kannalta globaalistumista pitää edullisena yli puolet ja haitallisena vain runsas kymmenesosa. Suomen ja suomalaisten hyvinvoinnin kannalta kokonaisarvio on varovaisempi, mutta useampi näkee kehityksen kuitenkin edulliseksi kuin haitalliseksi. (**Kuvio 1.**)

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 1. ONKO GLOBALISAATIESTA ETUA VAIKO HAITTAA: KOKONAISARVIOT VAIKUTUKSISTA SUOMESSA JA KOKO MAAILMASSA (%).

Globaalistuminen on sananmukaisesti maailmanlaajuinen ilmiö. Koko maailman kannalta sen arvioidaan olevan pikemminkin edullinen kuin haitallinen kehityskulku. Useampi kuin kaksi kolmesta uskoo kansainvälisten suuryritysten hyötyvän globaalistumisesta. Yli puolet kansalaisista arvioi myös kehitysmaiden aseman, maailman hyvinvoinnin yleensä ja aineellisen elintason sekä taloudellisen kehityksen paranevan prosessin etenemisen myötä, kun kansallisten rajojen merkitys vähenee. Rikkaidenkin maiden vaurauden arvellaan kasvavan, mutta tähän näkökantaan yhtyy harvempi (42 %) kuin ajatukseen kehitysmaiden vaurastumisesta (52 %). (**Kuvio 2b.**)

Globaalistuminen ei kuitenkaan ole pelkkää taloutta. Se koskee myös monia muita asioita kuten politiikkaa, kulttuuria ja ympäristönsuojelua. Myös näihin globaalistumisen arvioidaan vaikuttavan paljolti myönteisesti. Demokratian, ihmisoikeuksien ja maailmanrauhan uskoo hyötyvän useampi kuin neljä kymmenestä, ja haittoja tältä kannalta näkee vain runsas kymmenesosa kansalaisista. Ympäristönsuojelun osalta tilanne on jonkin verran epäselvempi: kaksi viidennestä näkee etua, runsas viidennes haittaa. Kysymys lienee siitä, että globaalistumisen tuoman vaurastumisen pelätään kuormittavan yhä raskaammin ympäristöä. Saasteethan leviävät kansallisten rajojen yli riippumatta siitä, eristäytyvätkö maat toisistaan vai avautuvatko ne maailmanlaajuiseen vaihdantaan ja yhteistyöhön. (Kuvio 2b.)

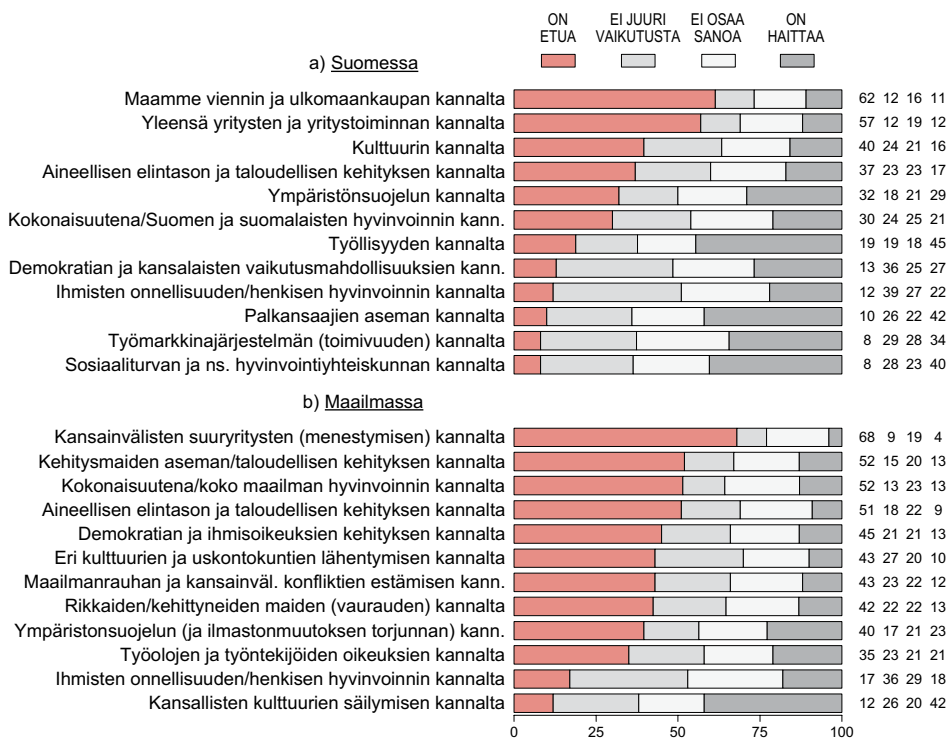
Arvioita globaalistumisen maailmanlaajuisista vaikutuksista kulttuuriin leimaa kaksijakoisuus. Eri kulttuurien ja uskontojen lähentymisen kannalta useampi kuin neljä kymmenestä vastaajasta uskoo globaalistumisen edullisuuteen, mutta kansallisten kulttuurien säilymisen kannalta

siinä näkee haittoja lähes yhtä moni (kuvio 2b). Tämä onkin ainoa globaalitason näkökohta, jossa haitta-arviot ylittävät näkyvästi hyötyarviot. Ensikatsannossa tällainen ajattelu tuntuu luontevalta. Toisaalta on kuitenkin monesti havaittu, että ylikansallisten vaikutteiden leviämisen yksi seuraus on kansallisten ja paikallisten erityispiirteiden korostaminen – esimerkiksi Suomessa viime vuosien murreboomi voidaan nähdä vastauksena kansainvälistymiselle.

Kun globalistumisen vaikutuksia tarkastellaan erikseen Suomen tasolla, kaikkein useimmin siitä arvioidaan olevan etua viennin ja yritystoiminnan kannalta. Näiden osalla noin kuusi kymmenestä näkee etua ja vain runsas kymmenesosa haittaa. Tällä perusteella ei olekaan yllättävää, että aineellisen elintasomme ja maamme taloudellisen kehityksen us-

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 2. ONKO GLOBALISAATIOSTA ETUA VAIKO HAITTAA: ARVIOT VAIKUTUKSISTA SUOMESSA JA KOKO MAAILMASSA (%).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2005-2006

kotaan hyötyvän globaalistumisesta. Kulttuurin arvellaan myös olevan ennemminkin hyötyjä kuin kärsijä, ja ympäristönsuojelun kohdalla tilanne on lähes tasan. (Kuvio 2a.)

Suomen työmarkkinat ja niihin liittyvät tekijät ovat kansalaisten käsityksen mukaan globaalistumisen suurimpia häviäjiä. Työllisyyden kannalta ilmiöstä on haittaa lähes joka toisen mielestä, eikä vaikutuksia palkansaajien asemaan ja työmarkkinajärjestelmän toimivuuteen arvioida juuri valoisemmin. Niiden kannalta etua näkee vain noin joka kymmenes. Myös työmarkkinoihin läheisesti kytkeytyvän sosiaaliturvan ja hyvinvointiyhteiskunnan uskotaan olevan globaalistumisesta kärsivien elämänalojen joukossa. (Kuvio 2a.) Hyvinvointiyhteiskunnan tulonsiirrot ja palveluthan rahoitetaan suurelta osin palkkaperusteisilla veroilla ja maksuilla, ja toisaalta monet etuudet ovat sidoksissa palkkatyöhön.

Kaiken kaikkiaan globaalistumisen nähdään vaikuttavan – joko myönteisesti tai kielteisesti – hyvin moniin asioihin. Vastausvaihtoehtoon 'Ei juuri vaikutusta' päättyy useimmissa tapauksissa verraten harva. Lisäksi on muistettava, että 'ei juuri vaikutusta' -arvion takana voi olla näkemys suuristakin, mutta erisuuntaisista ja toisensa kumoavista vaikutuksista.

Neutraalein arvio koskee vaikutuksia onnellisuuteen ja henkiseen hyvinvointiin. Kun näkökulma rajoitetaan Suomeen, neljä kymmenestä valitsee tämän vastauksen (ja lisäksi runsas neljännes ei osaa ottaa kantaa, korkea lukema sekin). Maailmanlaajuisestikin asiaa tarkastellessa vastausjakauma on samantapainen. (Kuvio 2.)

Onnellisuutta ja sen osatekijöitä tutkittiin lähemmin EVAn vuonna 2005 julkaistussa kansallisessa arvo- ja asennetutkimuksessa 'Onnellisuuden vaikea yhtälö'. Keskeinen tulos oli, että ensisijaisen tärkeitä suomalaisille ovat toimivat ihmissuhteet, hyvä terveys ja turvattu perustoimeentulo, kun taas korkea elintaso, vaurautta ja hyvää sosiaalista asemaa ei pidetä onnellisen elämän keskeisinä edellytyksinä. Tämä voi osaltaan selittää, miksi globaalistumisen ei katsota paljoakaan vaikuttavan onnellisuuteen: se nähdään vaikkakin myönteisenä, niin suurelta osin taloudellisena ilmiönä, eikä rahalla saa onnea. Erityisesti Suomen kaltaisessa rikkaassa maassa globaalistumisen tuoman vaurauden kasvun ei juuri uskota lisäävän onnellisuutta, kun useimmilla ihmisillä on jo suhteellisen hyvä aineellinen elintaso.

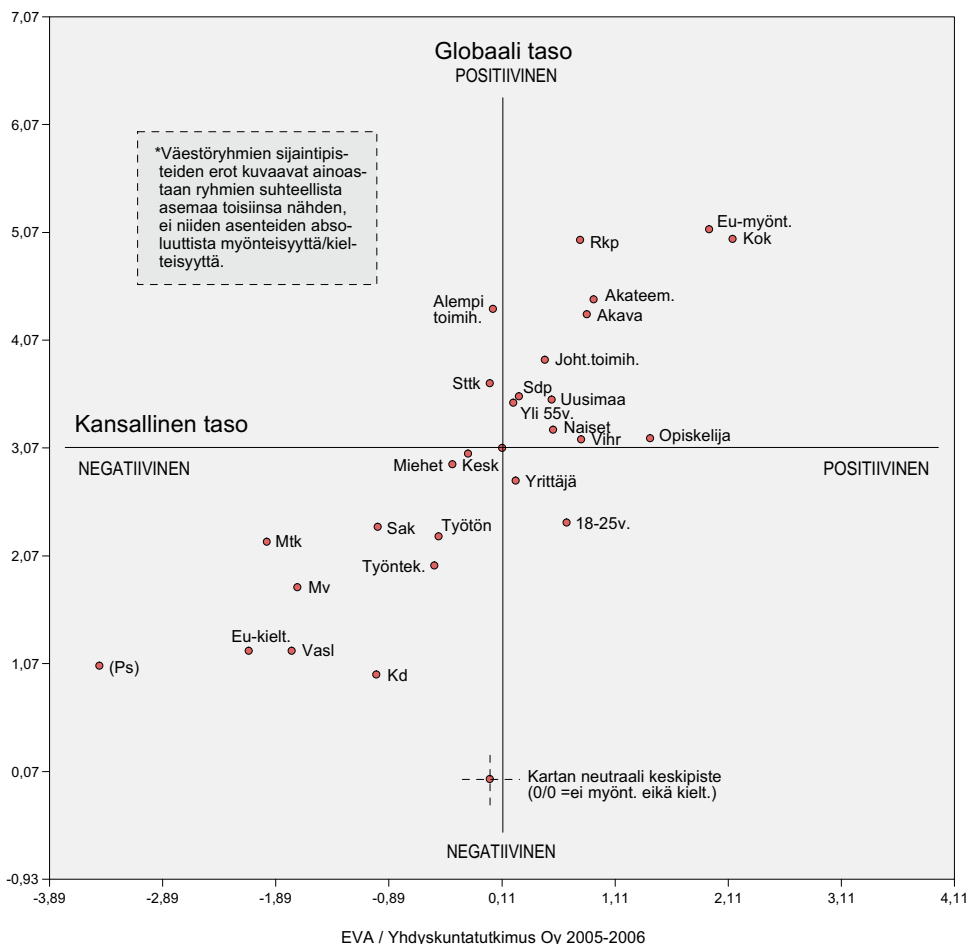
Toinen elämänalue, johon globaalistumisen ei nähdä erityisemmin Suomessa vaikuttavan, on demokratia ja kansalaisten vaikutusmahdollisuudet. Useampi kuin joka kolmas on tällä kannalla. Vaikutusten uskotaan siis kotimaassa olevan varsin erilaisia kuin maailmanlaajuisesti, jonka osalta lähes puolet arvioi globaalistumisen edistävän demokratiaa ja ihmisoikeuksia. Sama ilmenee siinä, että Suomessa kansanvallan usko kärsivän globaalistumisesta useampi kuin joka neljäs, maailmanlaajuisesti vain runsas kymmenesosa. (Kuvio 2.)

Onko taustalla jonkinlainen kansallinen omahyväisyys: meillä Suomessa demokratia toimii niin hyvin, että ulkomaiset vaikutteet voivat vain heikentää sitä, mutta monissa muissa maissa parantamisen varaa olisi paljonkin? Tämä tulkinta tuntuu epäuskottavalta, kun sitä peilaa mm. EVAn asennetutkimuksissa toistuvasti esiin tulleeseen tyytymättömyyteen politiikkaan, poliitikoihin ja demokratian toimivuuteen maassamme. (Ks. esim. Vaatelias vaalikansa, Taloustieto Oy, Helsinki 2003.) Ilmeisesti asialle on erikseen kansallinen ja kansainvälinen mittakeppi.

Arviot globaalistumisen vaikutuksista eri tasoilla – kansallisella ja maailmanlaajuisella – korreloivat selvästi positiivisesti (**kuvio 3**). Mitä myönteisempi näkemys jollakin väestöryhmällä keskimäärin on globaalistumisen vaikutuksista Suomessa, sitä positiivisemmin se arvioi asiaa myös koko maailman kannalta. Valoisimpana ilmiön näkevät EU-myönteiset, kokoomuksen ja RKP:n kannattajat sekä akateemisesti koulutetut. Skeptisimpien kenttään, koordinaatiston vasempaan alakulmaan taas sijoittuvat EU-kielteiset, perussuomalaisten, vasemmistoliiton ja kristillisdemokraattien kannattajat sekä maanviljelijät.

Merkittävää on, että summamuuttujamenetelmällä lasketut kokonaisarviot vahvistavat kuvion 2 antamaa kuvaa: koko maailman tasolla kaikki väestöryhmät pitävät globaalistumista ennemminkin myönteisenä kuin kielteisenä ilmiönä. Suomen kannalta asiaa tarkastellen jakauma on tasisempi, mutta väestön keskiarvo on kuitenkin niukasti positiivisella puolella. Kuvion 3 koordinaatiston origohan on väestön keskiarvo, ei neutraalisuuspiste, joka on merkitty kuvioon erikseen.

Kuvio 3. SUHTAUTUMINEN GLOBAALISTUMISEEN: VAIKUTUKSET SUOMESSA vs. KOKO MAAILMASSA (summamuuttujakeskiarvot, akselien leikkauspiste = koko väestö keskimäärin*).

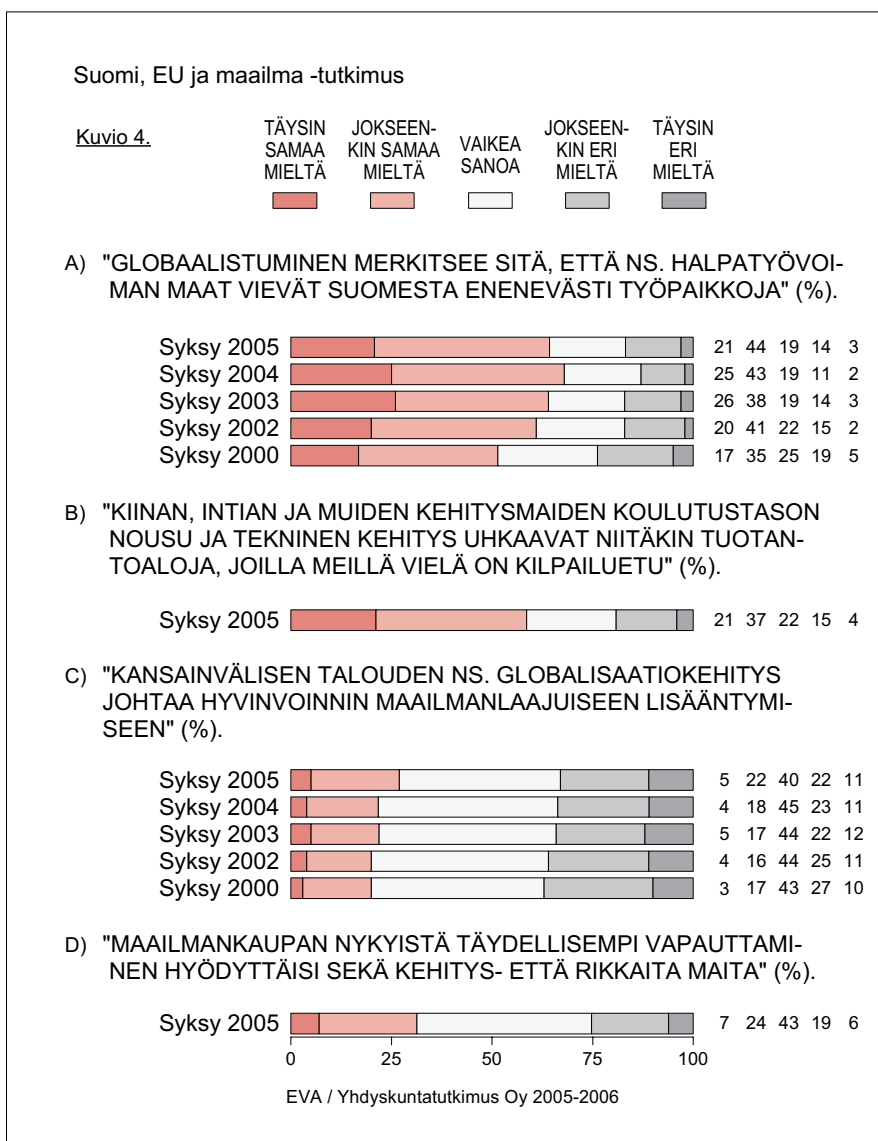

2.2 PAHIN GLOBAALISTUMISPELKO LIENTYNYT

EVAn aikaisemmat asennetutkimukset ovat viestineet kansalaisten kasvavasta globalistumishuolesta, voisi jopa sanoa pelosta. Erityisesti on arveltu maamme työllisyyden kärsivän kehityksestä. Tämä huoli on edelleen korkealla tasolla, mutta kuitenkin jonkin verran lieventynyt vuoden takaisesta (**kuvio 4a**). Työllisyshän on myös se osa-alue, jolla

globaalistumisesta yleisimmin arvellaan olevan Suomessa haittaa (ks. kuvio 2a, s. 12)

Kyseinen työllisyysvaikutuksia luotaava seurantamittari (kuvio 4a) kohdistaa huomion erityisesti halpatyövoiman maihin, joiden kilpailu kohdistuu pääasiassa yksinkertaisimpiin tuotteisiin. Monissa yhteyksissä on todettu, että Suomen tuleva kilpailuetu on osaamis- ja tutkimusintensiivisillä aloilla, joilla kehitysmaat eivät pärjää meille mm. alhaisen

koulutustasonsa vuoksi. Aivan viime aikoina on kuitenkin alettu esittää, että ainakin jotkin kehitysmaat voivat nostaa teknistä tasoaan nopeastikin. Suomalaisten selvä enemmistö jakaa huolen siitä, että tämä kehitys uhkaa kilpailukykyämme myös vaativilla tuotannonaloilla (kuvio 4b). On siis mahdollista, ettei yleinen huoli globalistumisen aiheuttamasta työpaikkakadosta olekaan sinänsä juuri hälvennyttä, sen kohde on vain jossakin määrin vaihtunut halpatyön maista nopeasti edistyviin maihin.

Edellä esitellyssä laajassa tulokuvajaajassa (kuvio 2b) globalistumisen maailmanlaajuiset vaikutukset arvioitiin kaiken kaikkiaan varsin positii-visiksi. Jonkin verran yllättävää on, että erillisvääntämä 'Kansainvälisen talouden ns. globalisaatiokehitys johtaa hyvinvoinnin maailmanlaajui- seen lisääntymiseen' aiheuttaa vastaajissa lähinnä epätietoisuutta. Hyvin- voinnin lisääntymiseen uskovia on sitä paitsi hieman vähemmän kuin sitä epäileviä. Tässäkin asenteet ovat kuitenkin muuttuneet globaalistu- miselle lievästi myönteisemmiksi. (Kuvio 4c.)

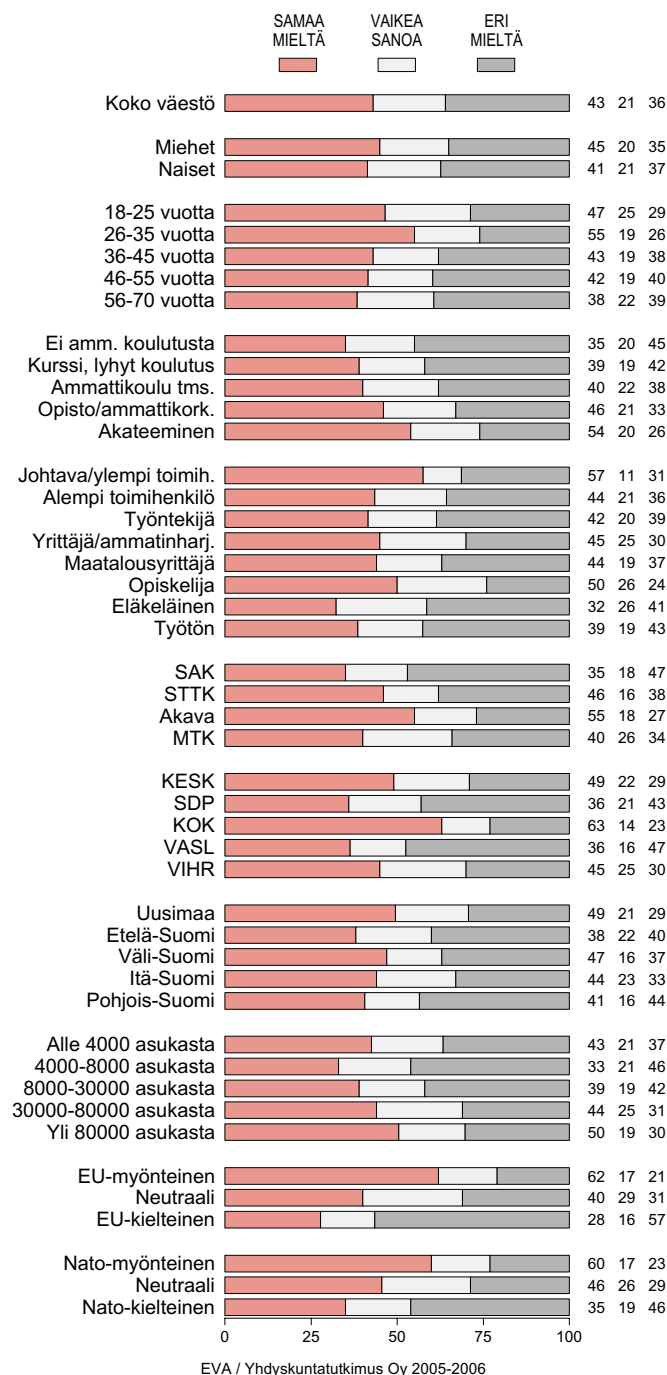
Kielteisten työllisyysvaikutusten Suomessa voi ajatella toteutuvan aina- kin kahdella toisistaan poikkeavalla tavalla. Joko suomalaiset yritykset häviävät kotimaan tai kansainvälisten markkinoiden kilpailussa muun- maalaisille, tai suomalaista tuotantoa siirretään ulkomaille. Ensin mainit- tu tekijä koetaan selvästi uhkana (kuvio 4a), kun taas jälkimmäiseen suhtautuminen on kaksijakoisempi, jopa polarisoitunut. Useampi kuin neljä kymmenestä uskoo yritystemme kansainvälistymisen edistävän työllisyyttä myös kotimaassa, runsas kolmannes on vastakkaista mieltä (**kuvio 5**).

Optimistinen suhtautuminen suomalaisyritysten kansainvälistymisen kotimaisiin työllisyysvaikutuksiin on erityisesti nuorehkojen, pitkälle koulutettujen ja porvarillisesti ajattelevien ominaisuus. Kaiken kaikki- aan näkemys liittyy yleisemmin myönteiseen kansainvälisyysasenteeseen. Sekä EU- että NATO-myönteisten selvä enemmistö on tällä kannalla. (Kuvio 5.)

Kansainvälisen kaupan esteiden vähentäminen on ollut yksi globaalistu- misen liikkeelle panevia voimia. Tämän prosessin jatkumisen hyödylli- syydestä vallitsee suomalaisten keskuudessa näkyvää epätietoisuutta. Useampi kuin neljä kymmenestä ei osaa ottaa kantaa väittämään 'Maa- ilmankaupan nykyistä täydellisempi vapauttaminen hyödyttäisi sekä kehitys- että rikkaita maita' (kuvio 4d). Hyötyihin uskovia – ja siten ta-

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 5. "SUOMALAISYRITYSTEN KANSAINVÄLISTYMINEN TUKEE TYÖLLISYYTTÄ MYÖS KOTIMAASSA" (%).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2005-2006

loustieteilijöiden valtavirtaan yhtyviä – on jonkin verran enemmän kuin niitä epäileviä.

Kun maailmankaupan vapauttamisen hyödyistä kysyttiin ’Suomi, EU ja maailma’ -asennetutkimussarjan edellisessä osassa kaksi vuotta sitten ilman lisämäärettä ’nykyistä täydellisempi’, oli epävarmoja vain kolme kymmenestä. Sekä väittämään yhtyviä että sen kiistäviä oli tätä tutkimuskertaa enemmän. On vaikea uskoa, että kysymyksen sanamuodon pieni muutos olisi aiheuttanut näin suuria liikkeitä mielipiteissä. Kannan ottamisen vaikeutta onkin saattanut lisätä Maailman kauppajärjestö WTO:n Dohan kierrokseen kuuluneen joulukuisen Hongkongin-kokouksen alla ja aikana, ts. tutkimuksen kentällä ollessa, käyty julkinen keskustelu kaupan liberalisoinnin vaikutuksista. Keskustelussa tuotiin esiin varsin erilaisia, jopa vastakkaisia näkemyksiä mm. vapaakaupan siunauksellisuudesta kehitysmaille.

2.3 KEHITYSMAIDEN AUTTAMISINTO LAIMEATA

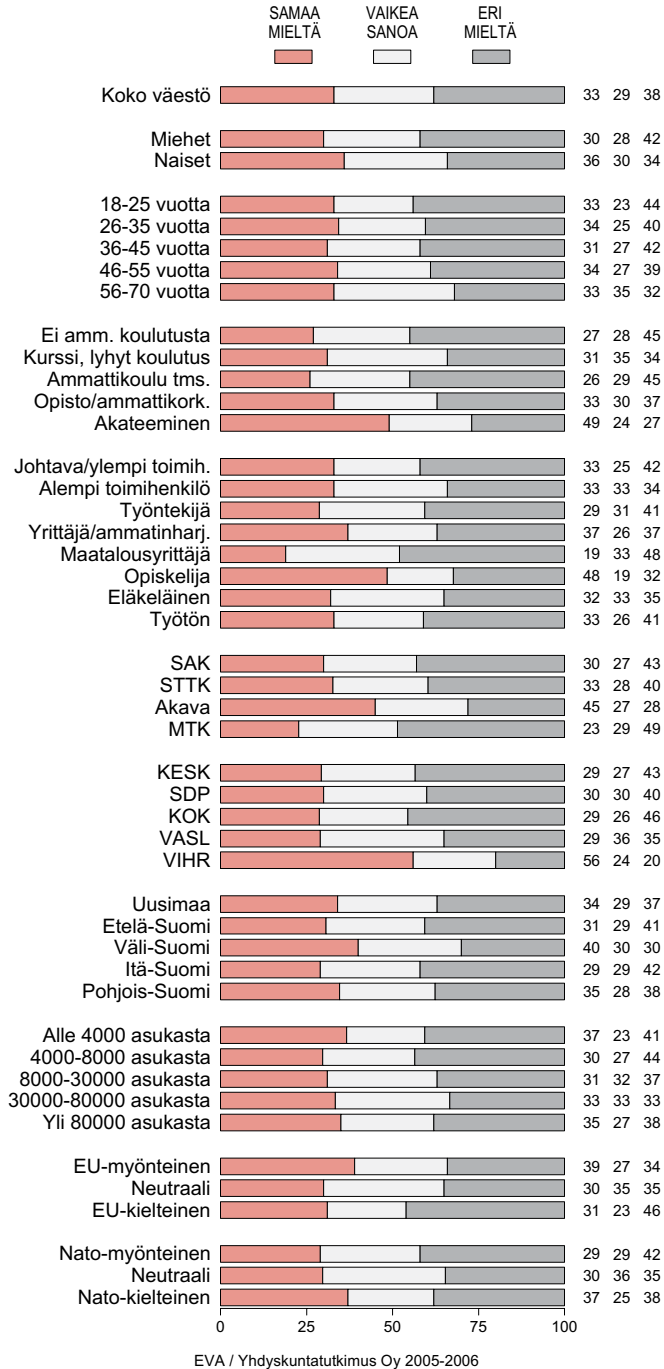
Suomalaisten suhtautumista kehitysmaihin ja niiden auttamiseen leimaa jonkinasteinen nihkeys. Kolmannes on periaatteessa valmis tinkimään omasta elintasostaan kehitysmaiden hyväksi, jonkin verran useampi taas ei (**kuvio 6**). Huomattakoon, että auttamisen muotoa ei ollut väittämässä millään tavoin täsmennetty, vaan kyseeseen tulevat esimerkiksi verorahoitteinen virallinen kehitysapu, lahjoitukset kansalaisjärjestöjen kehitysaputyöhön, ’reilun kaupan’ tuotteiden ostaminen niiden korkeammasta hinnasta huolimatta tai vaikkapa vapaaehtoistyö.

Omastaan ovat valmiimpia tinkimään korkeasti koulutetut, opiskelijat ja vihreiden kannattajat. Ehkä hieman yllättäen ikä ei juuri erottele kansalaisten asenteita tässä suhteessa. Mielenkiintoinen yksityiskohta on, että vanhimmissa ikäluokissa epätietoisuus on suurempaa kuin nuorilla, jotka yleensä käyttävät tätä vastausvaihtoehtoa ahkerammin. (Kuvio 6.)

Kehitysyhteistyön siirtäminen Euroopan unionin hoidettavaksi ei myöskään saa kovin suurta kannatusta. EU:n yhteisen kehitysyhteistyöpolitiikan tehostaminen sijoittuu varsin alas Suomen tulevan puheen-

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

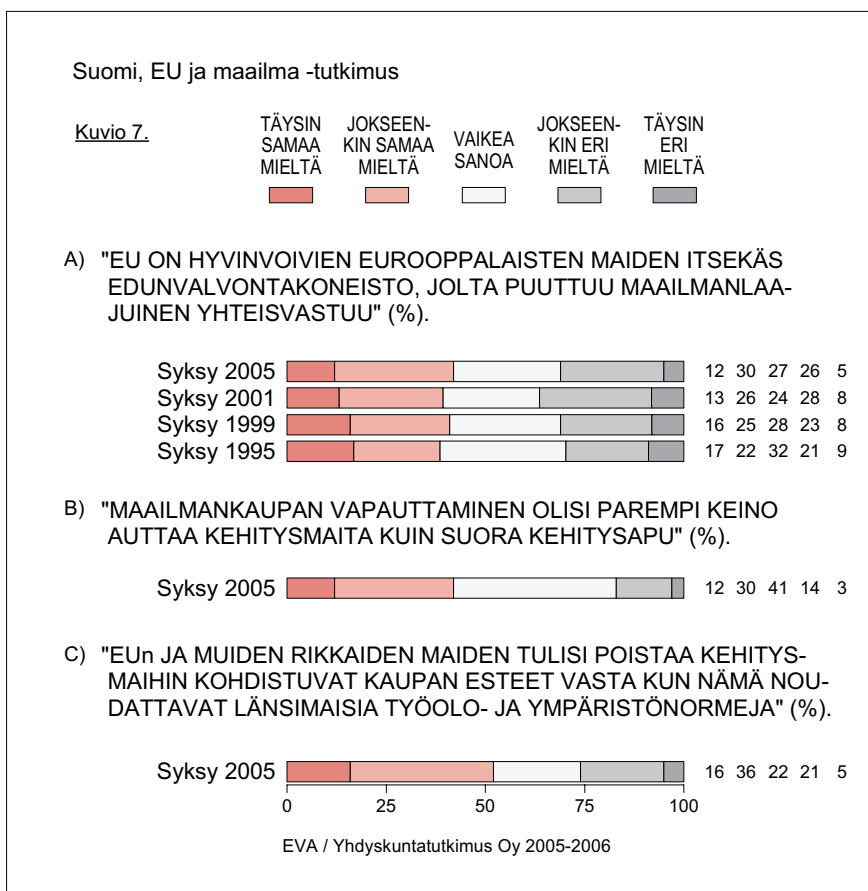
Kuvio 6. "KEHITYSMAIDEN AUTTAMISEKSI OLEN VALMIS TINKIMÄÄN OMASTA ELINTASOSTANI" (%).

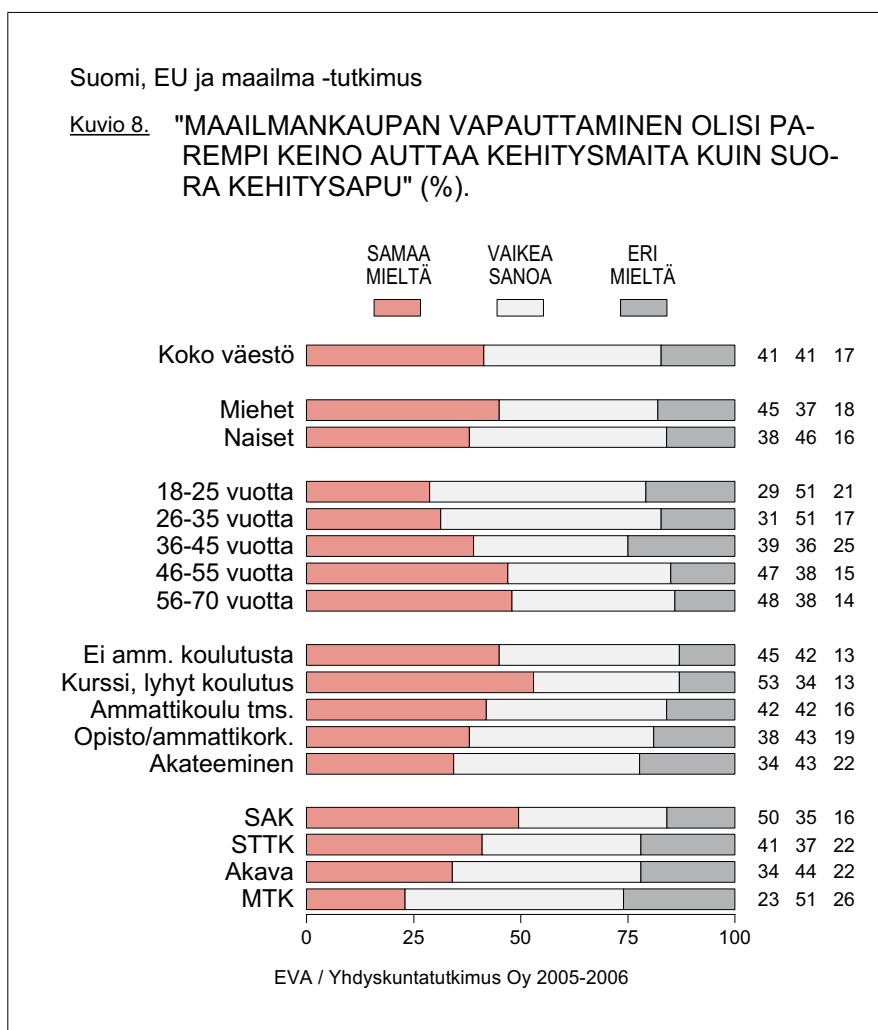
EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2005-2006

johtajuuskauden prioriteetteja tutkailevassa kysymyssarjassa (ks. kuvio 34, s. 50).

EU nähdään verraten yleisesti itsekkäästi omia etujaan ajavana yhteisönä, joka ei kannata vastuutaan maailman ongelmista. Tällä kannalla on suomalaisista ollut koko jäsenyytemme ajan noin neljä kymmenestä noin kolmanneksen kiistäessä väitteen oikeutuksen (**kuvio 7a**). Kyynisesti voisi todeta, että EU:n itsekkyyks on varmaankin suomalaisten mieleen: ainakaan kehitysmaiden hyväksihän ei haluta omasta elintasosta juuri tinkiä. Kehitysyhteistyön ohella maailmanlaajuiseen vastuuseen kuuluu tietysti muutakin, kuten maailmanrauhan, demokratian ja ihmisoikeuksien edistäminen, ympäristöstä huolehtiminen jne. Ainakin ympäristön osalta kansalaiset haluavat vastuuta kantaa, lähes kolme neljästä haluaisi tiukentaa kansainvälisiä ympäristösopimuksia olennaisesti (ks. kuvio 44a, s. 68).

Yksi selitys vaisulle suhtautumiselle kehitysmaiden auttamiseen voi olla ajatus, että parasta apua onkin vapaakauppa, esteetön pääsy rikkaiden maiden markkinoille. Tätä koskevaan väittämään yhtyy useampi kuin neljä kymmenestä kansalaisesta vajaan viidenneksen ollessa toista mieltä (kuvio 7b). Kysymyksen vaikeutta – ja vastaajien realistista käsitystä tiedoistaan – osoittaa, että epätietoisia on paljon, kaksi viidesosaa. Muistettakoon myös, että juuri kehitysmaiden arvioidaan olevan maailmanlaajuisesti asiaa tarkasteltaessa globaalistumisen suurimpia hyötyjiä (ks. kuvio 2b, s. 12). Siten niiden ei välttämättä ajatella tarvitsevan perinteisesti määritellyä apua talouskehitykseensä.

Näkyvimmin maailmankaupan vapauttamista kehitysavun vaihtoehtona kannattavat SAK:n jäsenet ja vähän koulutusta saaneet (**kuvio 8**). Tulos on intuition vastainen, pidetäänhän juuri vähän koulutusta vaativia, tyypillisesti SAK-laisia, aloja suorimmin kehitysmaiden tuotannon kanssa kilpailevina.

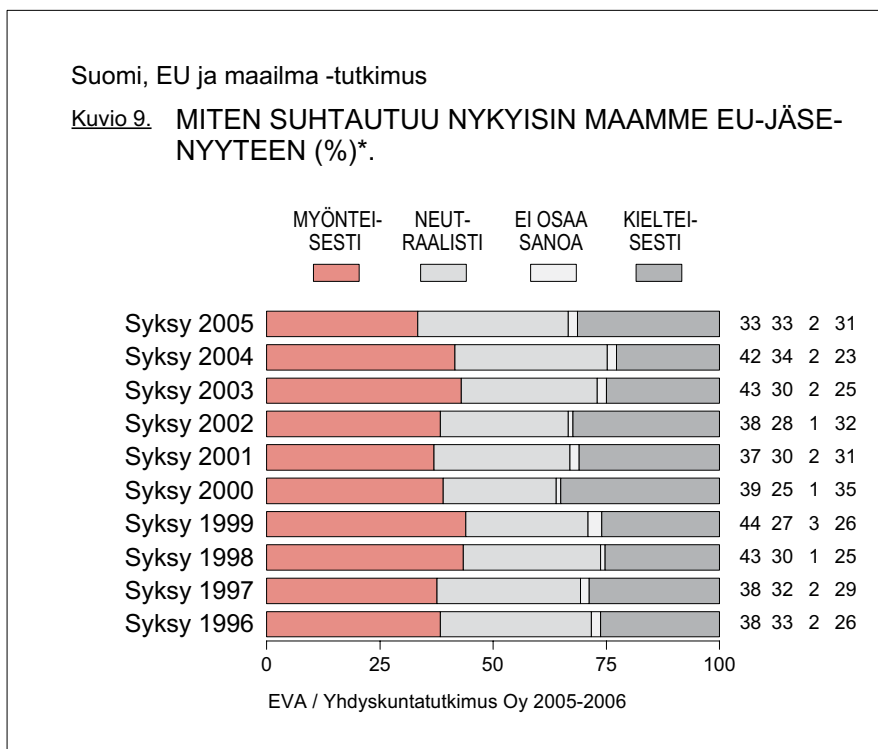
Vapaakauppaa ei kuitenkaan haluta suosia ehdoitta. Yli puolet vastaajista edellyttäisi kehitysmailta länsimaisten työolo- ja ympäristönormien noudattamista kaupan esteiden poistamisen ehtona (kuvio 7c). Likipitäen täydellinen yksimielisyys vallitsee siitä, että nopeasti kasvavien kehitysmaiden on kannettava oma osansa ympäristöongelmien ratkaisemisen taakasta (ks. kuvio 44d, s. 68).

Vaatus länsimaisten normien soveltamisesta maailmanlaajuisesti voidaan tulkita kahdella varsin erilaisella tavalla. Taustalla voi olla ehkäpä idealistinen usko, että normien asettaminen (ja noudattaminen) parantaa oloja riippumatta taloudellisista realiteeteista, tai kyynisemmin nähtynä kyse voi olla peitelystä protektionismista, halusta rajoittaa ulkoista kilpailua. Esimerkiksi WTO-kokousten yhteydessä järjestetyissä mielenosoituksissa molemmat näkökannat ovat olleet vahvasti edustettuna, ja niiden kannattajat ovat muodostaneet eräänlaisen vapaakaupan vastaisen epäpyhän allianssin. Idealistisen tulkinnan oikeutta tukee, että niin ympäristönsuojelun kuin työolojen ja työntekijöiden oikeuksienkin uskotaan globaalistumisen seurauksena ennemminkin paranevan kuin huonontuvan (ks. kuvio 2b, s. 12).

3 MONIONGELMAINEN EU

3.1 JÄSENYYS EI INNOSTA

Suomalaisten suhtautuminen maamme EU-jäsenyyteen on muuttunut aikaisempaa kielteisemmäksi. Jäsenyyteen myönteisesti suhtautuvia on vähemmän kuin koskaan jäsenyyden aikana, ja kielteisen näkemyksen omaaviakin on selvästi paria aikaisempaa mittauksetta enemmän (**kuvio 9**). Tämän muutoksen kanssa yhteensopiva on tulos, jonka mukaan Suomen eroa vaativien osuus on kasvanut kahden vuoden takaisesta runsaaseen neljännekseen samalla kun eroa vastustavien osuus on pudonnut alle puoleen (**kuvio 10**).

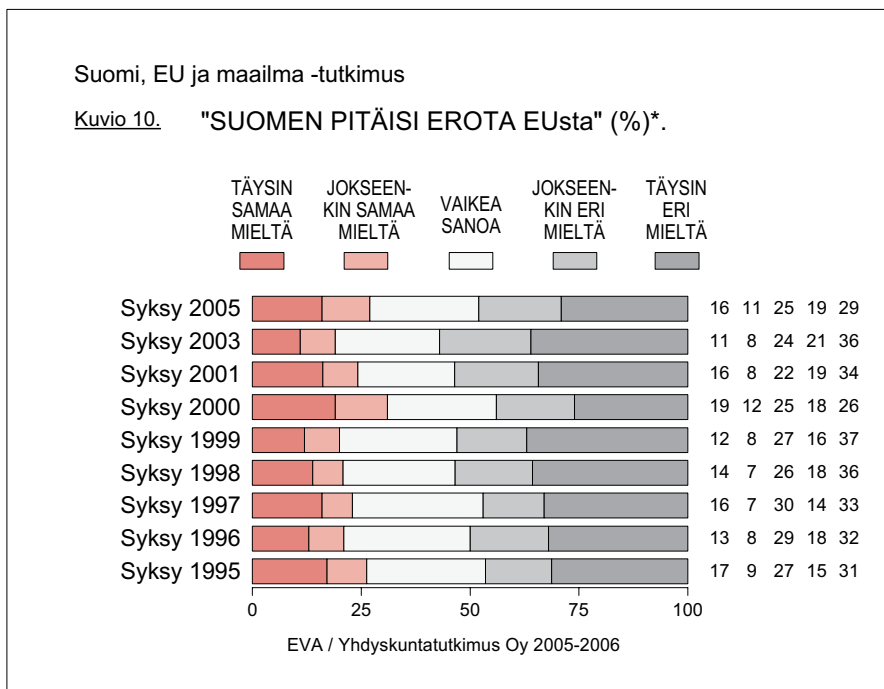
* Vuosien 2000, 2002 ja 2004 tulokset perustuvat EVAN kansalliseen asennetutkimukseen.

Aiempaa kielteisempi asenne unionia kohtaan ei helposti selity arkikokemuksilla ainakaan siinä mielessä, että jäsenyys havaitaan jokapäiväisessä elämässä kutakuinkin yhtä hyvin kuin edellisessä mittauksessa kaksi vuotta sitten (**kuvio 11**). Voi tietysti olla, että aikaisempaa suurempi osa havaituista asioista on nyt kielteisiä.

Kiinnostus EU-asioihin samoin kuin kokemus niiden hallitsemisesta ovat myös lähellä viime vuosien tasoaan, ts. eivät kovin korkealla (**kuviot 12 ja 13**). Jäsenyyteen liittyvää luotettavaa tietoa katsotaan myös olevan saatavilla suurin piirtein yhtä hyvin kuin ennenkin jäsenyyden aikana (**kuvio 14**). Poikkeuksen tekee syksyn 2001 mittaus, jonka tulosta kohotti tuolloin käynnissä ollut laaja käteiseuron käyttöönottoon liittynyt valistuskampanja.

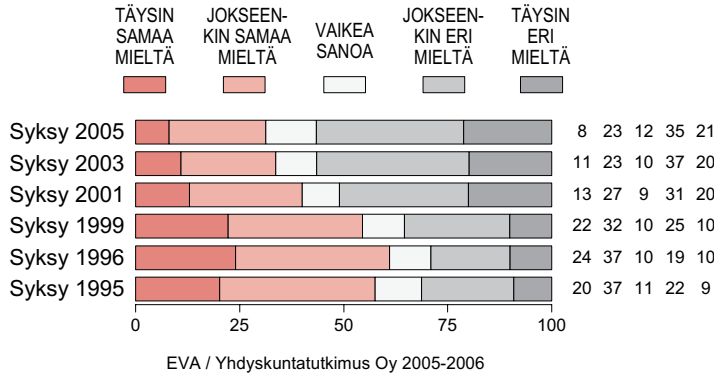
Yksi syy havaittuun tyytymättömyyden kasvuun on ilmeisesti arvio jäsenyyden hinta-laatu -suhteesta. Runsas kaksi kolmannesta kansalaisista pitää jäsenmaksuja liian korkeina niillä saataviin etuihin nähden (**kuvio**

* Vuoden 2000 tulokset perustuvat EVAn kansalliseen asennetutkimukseen.

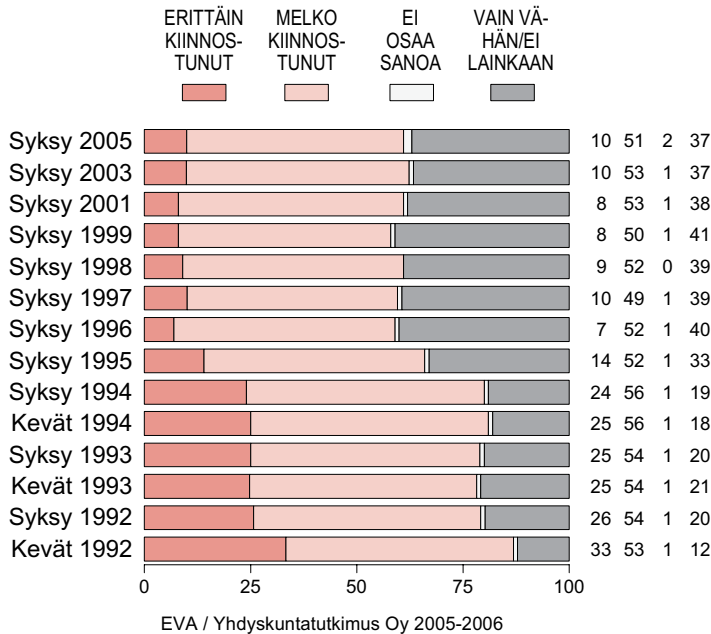
Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 11. "JOS EN TIETÄISI MAAMME OLEVAN EUn JÄSEN, EN HELPOSTI HUOMAISI SITÄ MISTÄÄN ASIASTA OMASSA ARKIELÄMÄSSÄNI" (%).

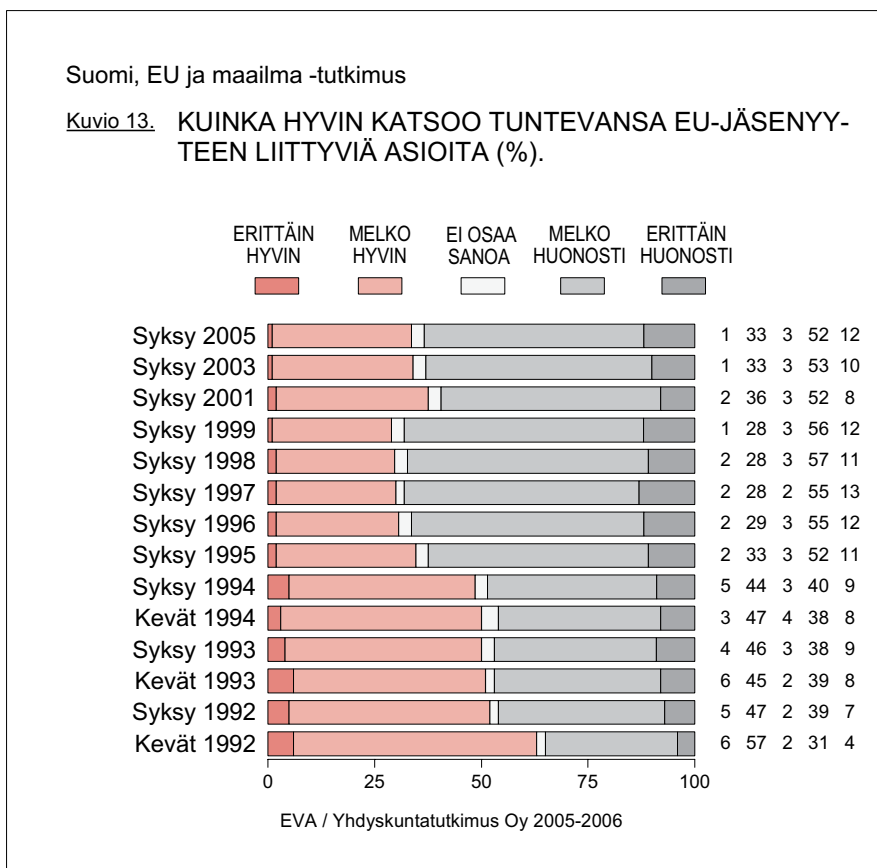
Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 12. KUINKA KIINNOSTUNUT ON/AKTIIVISESTI SEURAA MAAMME EU-JÄSENYYTEEN LIITTYVIÄ ASIOITA (%).

15). Lukema on korkein koko mittausaikana, joka alkoi jo yli kaksi vuotta ennen jäsenyyden toteutumista. Todennäköisesti taustalla on koko syksyn ajan käyty keskustelu EU:n vuosien 2007–13 rahoitusratkaisusta. Jo ennen kuin asiasta päästiin joulukuussa sopuun kävi selväksi, että Suomen nettomaksuosuus tulee olennaisesti kasvamaan nykyisestä. Tilanne oli sama myös Luxemburgin omalla puheenjohtajakaudellaan tekemässä, sittemmin kaatuneessa esityksessä.

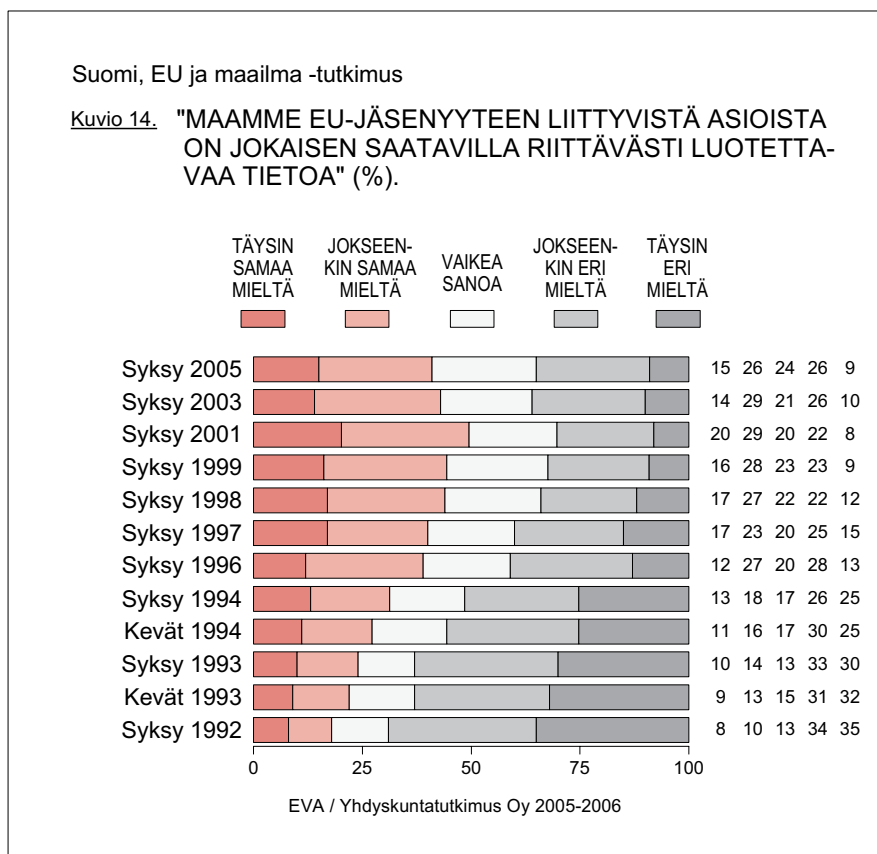
Toinen EU-asenteita kielteistänyt tekijä löytyy todennäköisesti Suomen vaikutusvaltaa koskevasta arviosta. Harvempi kuin joka viides katsoo Suomen saaneen hyvin äänensä kuuluviin EU:ssa enemmistön ollessa vastakkaisella kannalla (**kuvio 16**). Näkemys on kielteisinkin koko jäsenyysaikana mitatuista. On tietysti selvää, että kymmenellä jäsenellä laajentuneessa unionissa Suomen suhteellinen painoarvo on vähentynyt.

Tämänsuuntainen asennekehitys oli kuitenkin nähtävissä jo aikaisemmin, vaikka edelliseen puheenjohtajuuskauteemme ilmeisesti liittynyt syksyn 1999 poikkeuksellisen myönteinen tulos jätettäisiin pois laskuista.

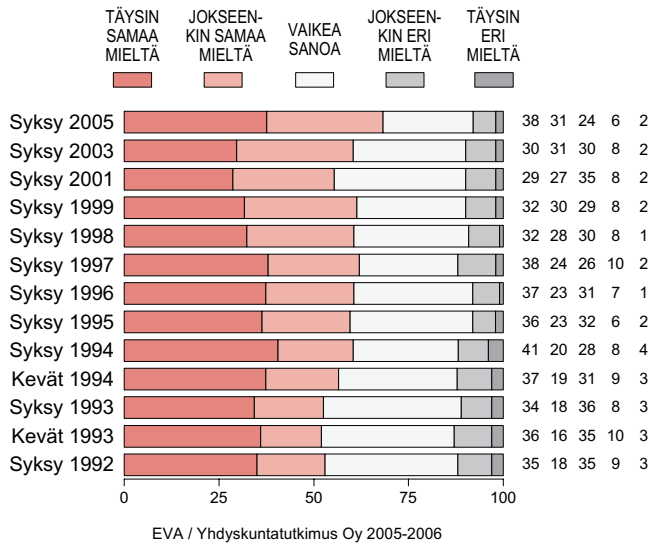
Vähäinen sananvalta ei kuitenkaan kansalaisten mielestä ole välttämättä oma kansallinen ongelmamme, vaan se koskee yhtä lailla kaikkia pieniä jäsenmaita. Kahdeksan kymmenestä vastaajasta yhtyy väitteeseen suurten jäsenmaiden ylivallan jatkuvasta kasvusta (**kuvio 17a**). Tämä tekijä myös arvioidaan yleisimmin EU:n toiminnan ja kehityksen esteeksi, peräti lähes yhdeksän kymmenestä jakaa ko. näkemyksen (ks. kuvio 23, s.37).

Pienet jäsenmaat eivät myöskään ole ainoita, joiden ääni ei euromelksessä kuulu. Kuusi kymmenestä epäilee unionin halua kuunnella kan-

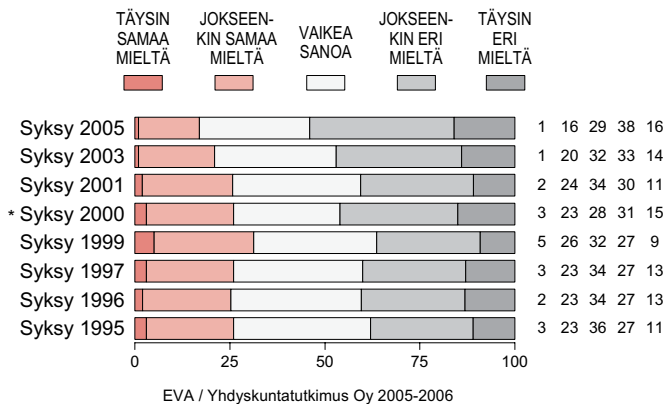
Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 15. "EU:n JÄSENMAKSUT OVAT AIVAN LIIAN KORKEAT JÄSENYKSESTÄ SAATAVIIN ETUIHIN NÄHDEN" (%).

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 16. "SUOMI ON SAANUT HYVIN ÄÄNENSÄ KUULUVIIN EU:n PÄÄTÖKSENTEOSSA" (%).

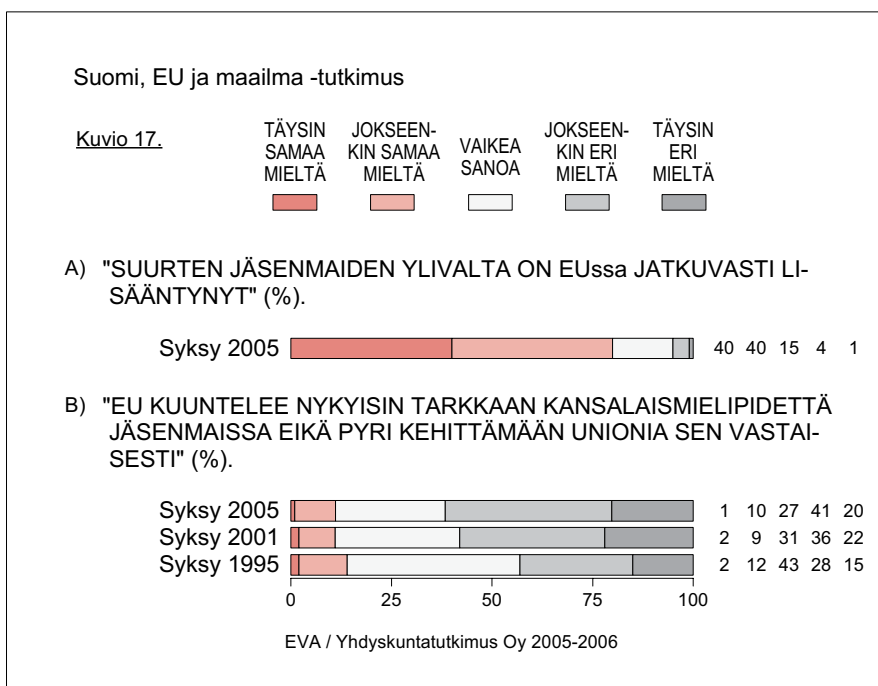

* Vuoden 2000 tulokset perustuvat EVAn kansalliseen asennetutkimukseen.

salaismielipidettä ylipäättäänkin (kuvio 17b), ja kolme neljäsosaa näkee ns. demokratiavajeen unionin keskeiseksi ongelmaksi (ks. kuvio 23, s.37). Kansan äänen kuuluvuutta epäilevien osuus on yleistynyt liki 20 prosenttiyksiköllä jäsenyyden alkuajoista.

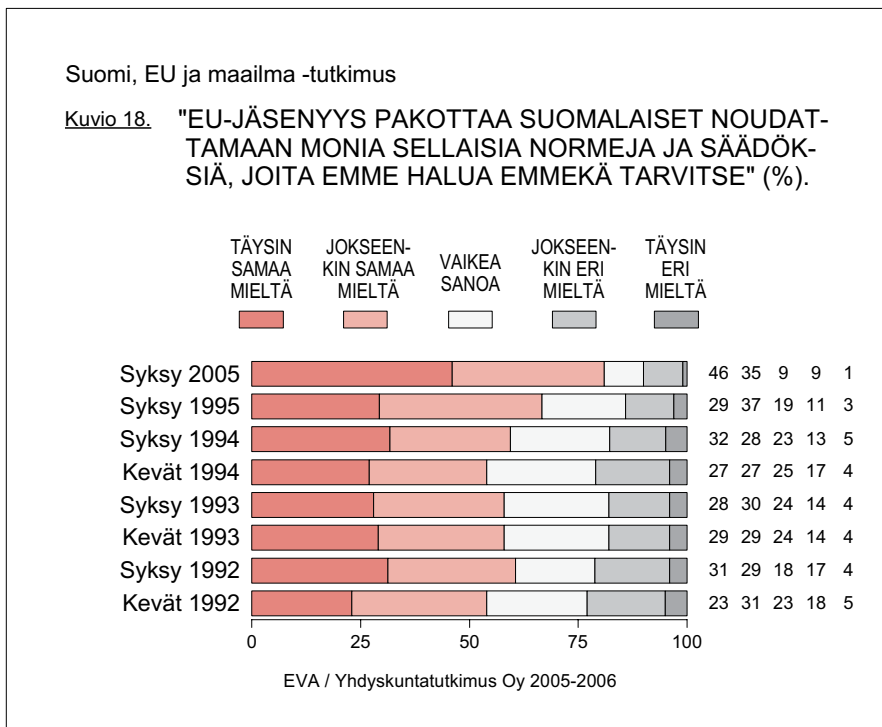
Kolmas merkittävä muutos kansalaisten asenteissa on arvio EU-jäsenyyden mukanaan tuomista säännöksistä. Nyt jo kahdeksan kymmenestä pitää monia niistä tarpeettomina (**kuvio 18**). Jäsenyyttä edeltäneestä ajasta ja sen alkuvaiheesta muutos 'direktiivi-inhossa' on erittäin huomattava. Unionin pyrkimys puuttua liikaa yksityiskohtiin saa tuomion myös tarkasteltaessa EU:n kehityksen esteitä (ks. kuvio 23, s. 37) ja asetettaessa Suomen puheenjohtajuuskauden asioita tärkeysjärjestykseen (ks. kuvio 34, s. 50).

Huomattakoon, että teesi turhista säännöksistä (kuvio 18) on aikaisemmin esitetty vain ennen Suomen jäsenyyttä ja välittömästi liittymisen jälkeen. Tuolloiset asenteet heijastelivat lähinnä vain odotuksia ja arvailuja, kun taas nyt annettujen vastausten voi olettaa perustuvan myös käytännön kokemuksiin. Esimerkkejä unionitason määräyksistä, jotka

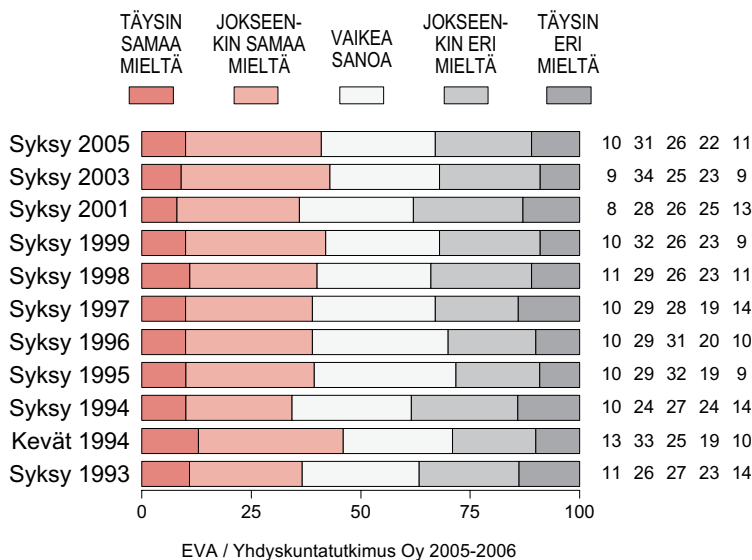
puuttuvat ns. nippeliasioihin onkin viime aikoina ollut kosolti: Suomen susikannan sopiva koko, tervan käyttö veneiden kyllästyksen, pyöriäisten tarkkailijat suomalaisilla kalastusaluksilla ja sanan 'voi' käyttökielto osana tuotteen nimeä, jos se ei ole kokonaan voita.

Viime kädessä EU:lle ei kuitenkaan hevin löydetä vaihtoehtoa. Neljä kymmenestä näkee unionin olevaan pulmistaan huolimatta tarpeen Euroopan kehityksen ohjaamiseksi, joka kolmas on eri mieltä (kuvio 19). Väittämän vastausjakauma on likimain samanlainen kuin se on ollut lähes koko jäsenyyden ajan, joten kasvanut kriittisyys ei koske euroopalaisen integraation ajatusta sinänsä. EU:n perusideaa ei valtaosa kansalaisia halua ehkä sittenkään kategorisesti tuomita, mutta käytännön toteutuksessa on paljon toivomisen varaa.

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 19. "VAIKKA EUlla ONKIN OMAT PULMANSA, SE ON JOKA TAPAUKSESSA AINOA VOIMA JOKA VOI OHJATA JA HALLITA EUROOPAN KEHITYSTÄ" (%).

3.2 SEIS EU, TAHDON ULOS

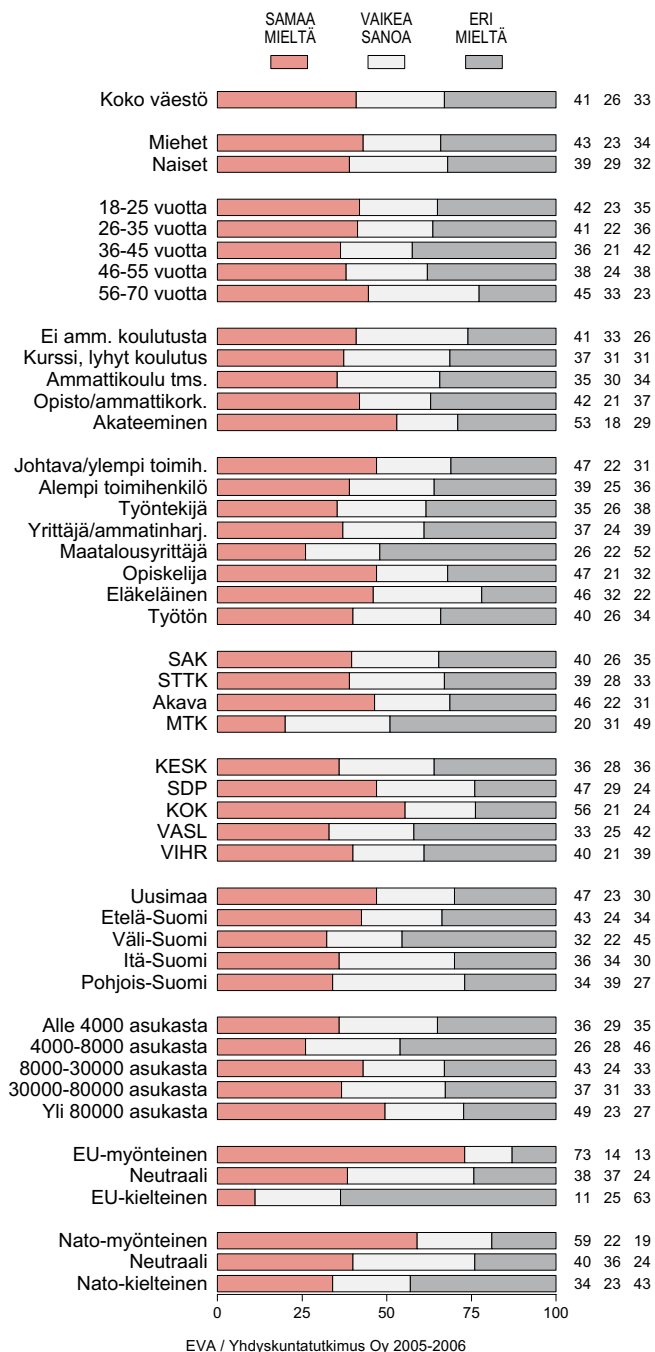
Vaikka siis suomalaisten selvä enemmistö hyväksyy maamme EU-jäsenyyden ainakin jollakin tasolla, on toisinajattelijoiden joukko merkittävän suuri ja se on kasvanut viime vuosien aikana. EU-jäsenyyteen kielteisesti suhtautuvia on lähes kolmannes, ja Suomen eroamista vaatii runsas neljännes. Tämän joukon unionia koskevia asenteita tarkemmin erittelemällä voidaan havaita, että ryhmään kuuluvat todellakin haluavat maamme eroavan EU:sta. Unionin uudistaminen heidän mieltensä mukaiseksi ei luultavasti kääntäisi heidän päätään.

Kysyttäessä unionin toiminnan ja kehityksen esteitä suurin ero EU-kielteisten ja -myönteisten välillä on suhtautumisessa määreeseen 'Jo alun perin susi/utooppinen/toimimaton rakennelma' (ks. kuvio 24, s.

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 20. "VAIKKA EUlla ONKIN OMAT PULMANSA, SE ON JOKA TAPAUKSESSA AINOA VOIMA JOKA VOI OHJATA JA HALLITA EUROOPAN KEHITYSTÄ" (%).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2005-2006

39). Useampi kuin kahdeksan kymmenestä unioniin kielteisesti suhtautuvasta pitää tätä ainakin melko suurena ongelmana, ja reilusti yli puolet hyvin suurena. Lähes kaksi kolmasosaa EU-kielteisistä myös hylkää väitteen, että EU ongelmistaan huolimatta olisi ainoa Euroopan kehitystä hallitseva voima (**kuvio 20**). Tällaisia asenteita omaavat tuskin muuttavat perussuhtautumistaan joidenkin uudistusten jälkeen.

Ketkä sitten kuuluvat EU:n hylkäävään joukkoon? Väestöryhmittäinen erittely (**kuvio 21**) antaa tähän osittaisen vastauksen. Kielteinen suhtautuminen on ensi sijassa vähän koulutettujen, pienillä paikkakunnilla asuvien ja poliittisesti vasemmistoliittoa tai keskustaa kannattavien piirre. Sosioekonomisessa jaottelussa maatalousyrittäjät poikkeavat selvästi muista ja he ovatkin (MTK:n jäsenten eli pitkälti saman joukon ohella) ainoa ryhmä, jonka enemmistö suhtautuu jäsenyyteen negatiivisesti. On kuitenkin huomattava, että kaikissa väestöryhmissä, olipa ne muodostettu millä perusteella hyvänsä, on vähintään lähes viidennes myönteisestikin suhtautuvia. Vastaavasti jokaisesta ryhmästä löytyy merkittävä osuus kielteisen näkemyksen omaavia.

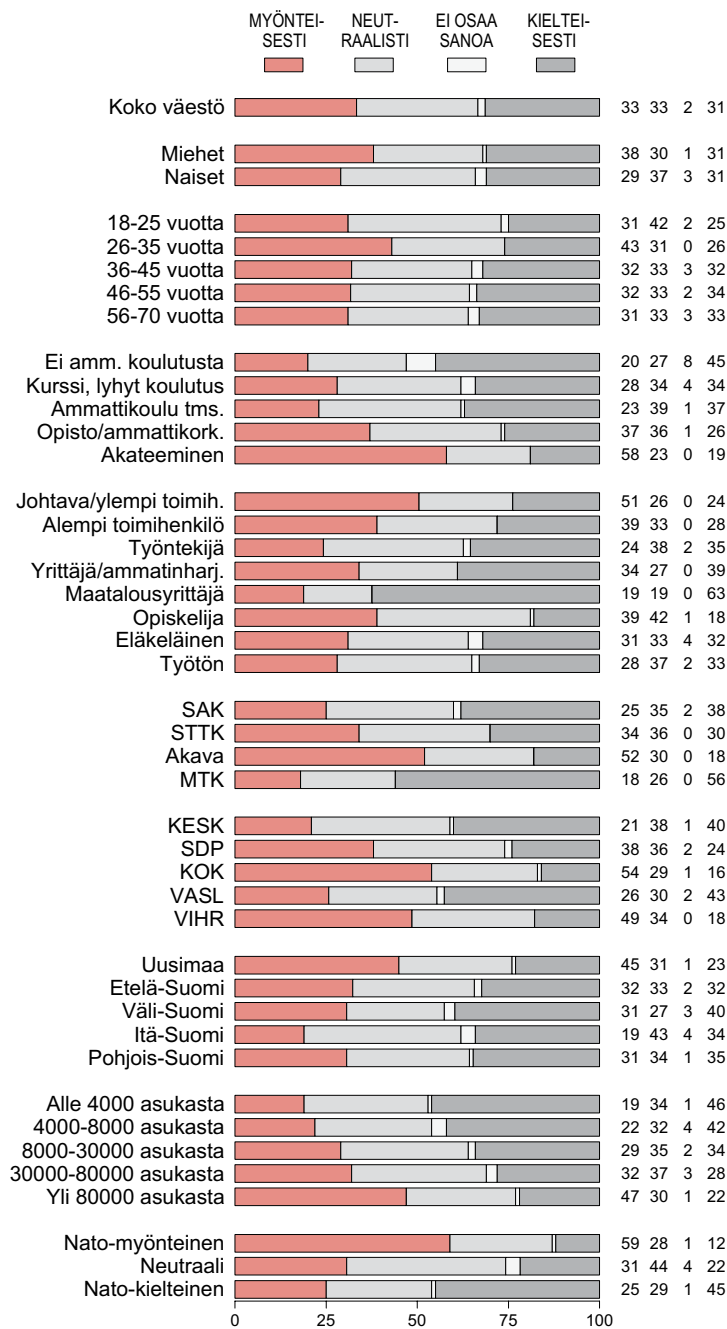
Euroopan unioniin myönteisesti ja kielteisesti suhtautuvia erottelevatkin ennen kaikkea hyvin suuret näkemyserot monissa erilaisissa kysymyksissä, niin EU:in liittyvissä kuin muissakin kansainvälisissä asioissa. **Kuvioon 22** on koottu esimerkkejä suurimmista tällaisista eroista.

EU-kielteiset näkevät tietysti unionin kauttaaltaan hyvin epäedullisessa valossa. Sitä ei tarvita Euroopan kehityksen ohjaamiseen, se ei anna turvaa Venäjän mahdollista uhkaa vastaan (vaikka EU-kielteiset arvioivatkin Venäjää turvallisuuslottuvuudella hieman negatiivisemmin kuin myönteiset, ks. kuvio 39, s. 57). Suomen ääni ei unionissa kuulu, laajentuminen oli huono ratkaisu, Suomen puheenjohtajuudella ei ole merkitystä, jäsenyys on liian kallis ja niin edelleen.

Huomionarvoista on, että jakolinja asenteessa Suomen EU-jäsenyyteen jakaa mielipiteitä myös monissa muissa kysymyksissä. EU-kielteisten näkemykset globalistumisesta ovat negatiivisempia kuin EU-myönteisillä, voipa sanoa että kielteisten asennetta leimaa jonkinlainen pessimismi: suomalaisyritysten kansainvälistymisen ei uskota tukevan kotimaista työllisyyttä, EU:n tulevaa kilpailukykyä epäillä, kansainväliset ympäristösopimukset uhkaavat kilpailukykyämme, globalistuminen vie meiltä työpaikat eikä se olisi koko maailman kannaltakaan asiaa tar-

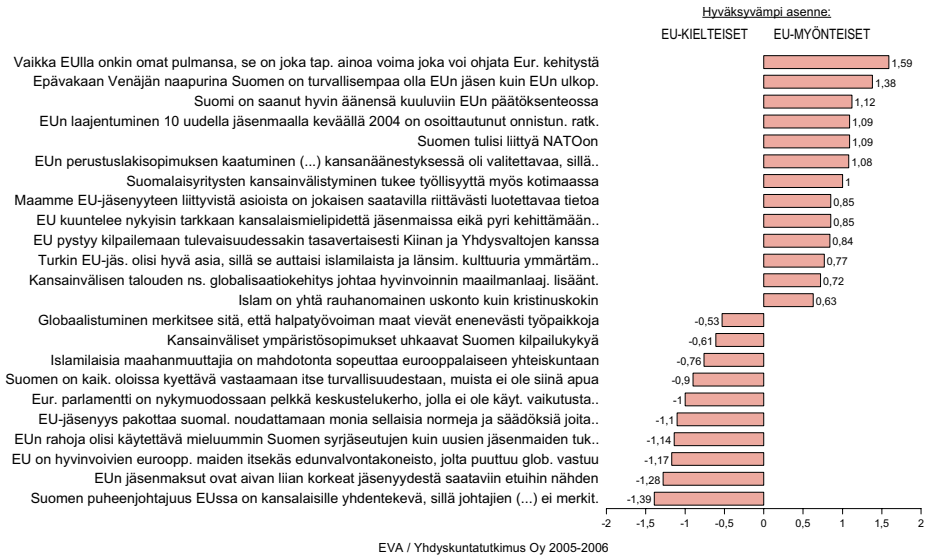
Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 21. MITEN SUHTAUTUU NYKYISIN MAAMME EU-JÄSENYYTEEN (%).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2005-2006

Kuvio 22. SUHTAUTUMINEN VÄITTÄMIIN: ESIMERKKEJÄ EU-MYÖNTEISTEN JA EU-KIELTEISTEN MERKITTÄVIMMISTÄ ASENNE-EROISTA (asteikkokeskiarvojen erotukset; tekstejä osin pelkistetty).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2005-2006

kastellen eduksi. Islamin rauhanomaisuutta epäillään, Suomen turvallisuudesta on huolehdittava omin voimin ja joka tapauksessa ilman NATOa. (Kuvio 22.)

Unioniin kielteisesti suhtautuvien peruskriittinen näkemys globalistumisesta ilmenee hyvin myös kuvioista 3 sivulla 15. Erityisesti kansallisella tasolla heidän asenteensa on negatiivisempi kuin minkään muun isohkon ryhmän. Tästä voisikin päätellä, että EU-kielteisyys on osa laajempaa vastahakoisuutta kansainvälistä avautumista kohtaan. Asennoitumista voisi jopa sanoa impivaaralaisuudeksi.

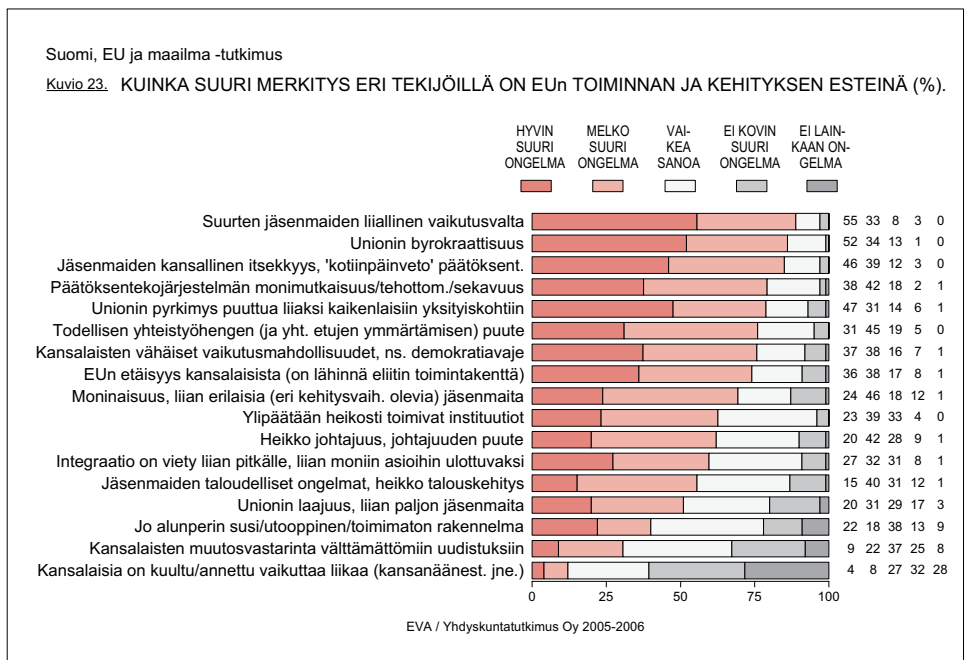
3.3 MIKSI EU EI TOIMI?

Euroopan unioni on viime aikoina näyttänyt kulkevan vastoin käymisestä toiseen. Vuonna 2005 varmaankin merkittävin takaisku oli perustuslaillisen sopimuksen kaatuminen Ranskan ja Alankomaiden kansanäänestyksessä. Unionin uudistuspyrkimykset ovat takkuilleet ja esimer-

kiksi vuosien 2007–13 rahoitusratkaisu saatiin sovituksi joulukuun 2005 Eurooppa-neuvostossa vain lakaisemalla ongelmat maton alle. Laajentumisprosessin jatkamisesta saatiin samoin vain laiha sopu syyskuussa. Samanaikaisesti useimpien vanhojen jäsenmaiden talouskehitys on ollut heikkoa, eikä pitkään vaivannut työttömyyttä ole saatu merkittävästi vähenemään.

Kansalaisten käsityksiä EU:n toimintaa ja kehitystä jarruttavista tekijöistä kartoitettiin laajalla kysymyssarjalla (**kuvio 23**). Yleisvaikutelma tuloksista on, että unionilla on paljon ongelmia, enemmistö vastaajista arvioi 14 luetelluista 17 tekijästä vähintään melko suureksi ongelmaksi. Vastaavasti vain yksi esitetystä – kansalaisten liiallinen kuunteleminen – ei ollut enemmistön mielestä kovin suuri ongelma tai ongelma ollenkaan.

Jos ongelmiksi koettuja tekijöitä ryhmitellään toisiinsa liittyviksi kimpuiksi, kaksi yleisempää kategoriaa nousee ylitse muiden: jäsenmaiden toimet ja unionin toimintatapojen puutteet. Ensimmäiseen ryhmään voidaan lukea näkemys suurten jäsenmaiden liiallisesta vaikutusvallasta, jota pitää ongelmana liki yhdeksän kymmenestä, kotiinpäinveto pää-

töksenteossa sekä yhteishengen puute. Unionin byrokraattisuus, päätöksentekojärjestelmän monimutkaisuus ja taipumus puuttua liiaksi yksityiskohtiin ovat taas toimintatapoihin ja instituutioihin liittyviä ongelmia. Kriittisyys samoja asioita kohtaan tulee esille myös muissa tarkasteluyhteyksissä. Hallinnon monimutkaisuuden vähentäminen ja unionin toiminnan keskittäminen suuriin linjoihin ovat myös varsin korkealla Suomen puheenjohtajuuskauden prioriteettilistalla (ks. kuvio 34, s. 50).

On kuitenkin merkillepantavaa, ettei EU:n perusideaa haluta tuomita kovin voimakkaasti. 'Jo alun perin susi/utooppinen/toimimaton rakenne' saa luonnehdintana kolmanneksi vähiten kannatusta. Määre 'ylipäättään heikosti toimivat instituutiot' sijoittuu sekin pulmalistan puolivälin alapuolelle.

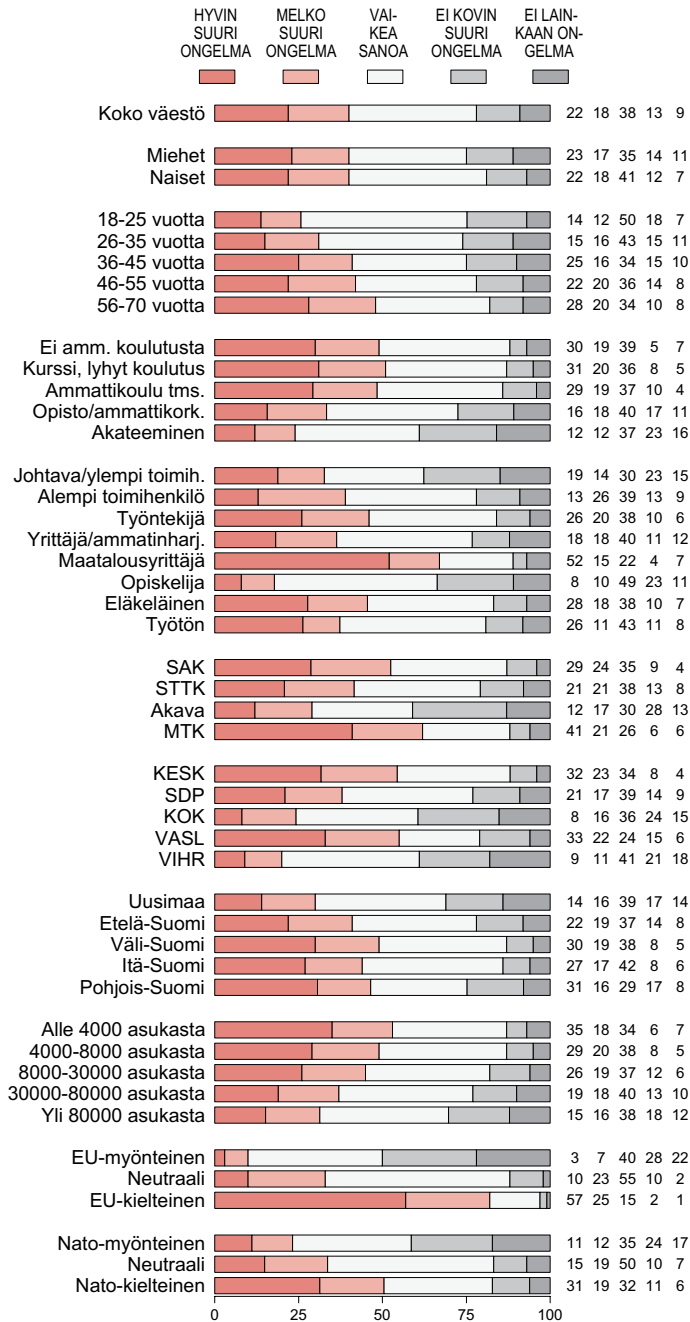
Arvio EU:n perustavaa laatua olevasta suunnitteluvirheestä erottelee väestöryhmiä melko voimakkaasti (**kuvio 24**). Epäily olennaisesta valuviasta yhdistää selvimmän vanhempiä ikäluokkia, vähän koulutettuja, maanviljelijöitä ja SAK:n jäseniä. Poliittisesti voidaan löytää kaksi mielenkiintoista paria. Keskustan ja vasemmistoliiton kannattajat muodostavat yhden, kriittisesti suhtautuvan parin, kokoomuslaiset ja vihreät toisen, jonka näkemys on varsin myönteinen.

EU:n paljon puhuttu etäisyys kansalaisista ei sittenkään näyttäisi olevan suomalaisten mielestä päällimmäinen ongelma. Vaikeuksia senkin katsotaan aiheuttavan. Kolme neljästä pitää sekä demokratiavajetta että elitistisyyttä vähintään melko suurena ongelmana, mutta ne sijoittuvat kuitenkin vain listan keskivaiheille. Vaatimus kansalaisten suuremmasta vaikutusvallasta saa kuitenkin lisää painoa, kun huomataan kansanäänestysten ja muun kansalaisten liiallisen kuuntelemisen olevan kansalaisten mielestä selvästi ongelmattomin luetelluista tekijöistä. (Kuvio 23.)

Ranskan ja Alankomaiden kansanäänestyksessä hylätyn perustuslaillisen sopimuksen yksi tavoite oli kohentaa unionin päätöksentekojärjestelmää. Vaikka nykyinen systeemi saakin kansalaisilta verrattain kovan tuomion, ei perustuslakisopimuksen perään haikailla: vain runsas neljännes pitää sopimuksen kaatumista valitettavana (**kuvio 25a**). Sopimuksen täsmällinen sisältö tuskin on kansan keskuudessa kovin yleisesti tunnettu, ja niinpä lähes puolet vastaajista valitsikin – sinänsä ilmeisen rehellisesti – vaihtoehdon 'vaikea sanoa'.

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

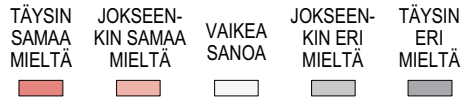
Kuvio 24. EUn TOIMINNAN JA KEHITYKSEN ESTEET: JO ALUNPERIN SUSI/ UTOOPPINEN/ TOIMIMATON RAKENNELMA (%).

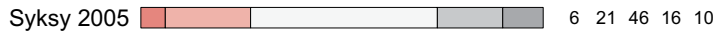
EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2005-2006

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

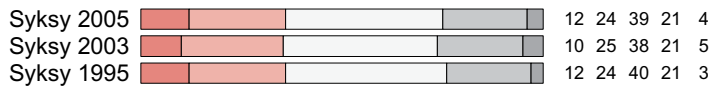
Kuvio 25.

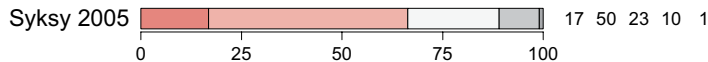
- A) "EUn PERUSTUSLAKISOPIMUKSEN KAATUMINEN RANSKAN JA HOLLANNIN KANSANÄÄNESTYKSESSÄ OLI VALITETTAVAA, SILLÄ PUUTTEISTAAN HUOLIMATTA SOPIMUS OLISI SELKEYTTÄNYT EUn RAKENNETTA JA TOIMINTAA NYKYISESTÄ" (%).

- B) "EUROOPAN PARLAMENTTI ON NYKYMUODOSSAAN PELKKÄ KESKUSTELUKERHO, JOLLA EI OLE KÄYTÄNNÖSSÄ MITÄÄN VAIKUTUSTA EUn PÄÄTÖKSENTEKOON" (%).

- C) "EUROOPAN PARLAMENTTI ON KESKEINEN POLIITTINEN PÄÄTÖKSENTEKOELIN, JOKA VAIKUTTAA LAAJASTI MYÖS MEIDÄN OLOIHIMME" (%).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2005-2006

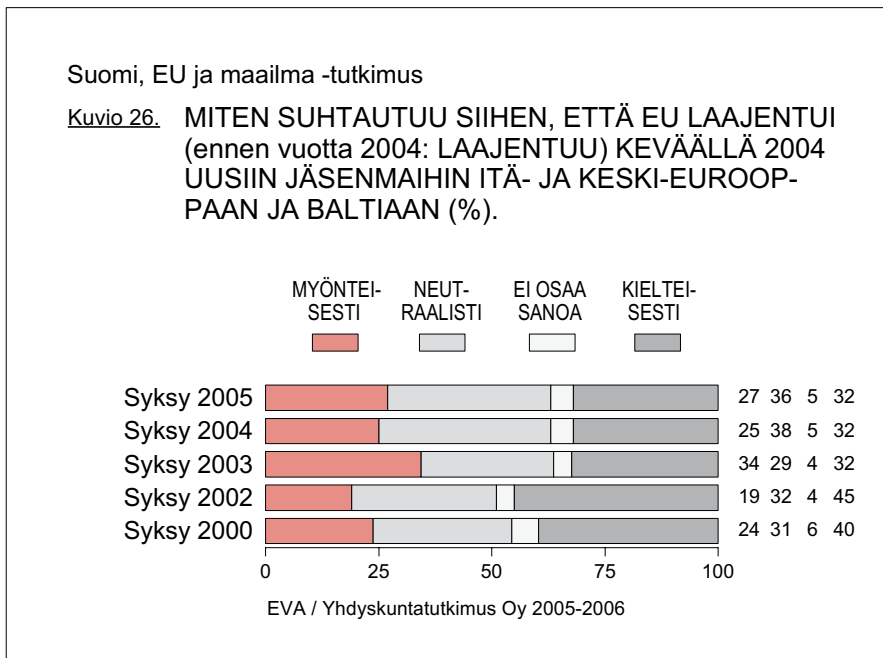
Euroopan parlamentin roolia unionin päätöksenteossa on olennaisesti kasvatettu Suomen jäsenyyden aikana Amsterdamin ja Nizzan sopimuksilla. Tämä näyttää jääneen suomalaisilta huomaamatta, sillä joka kerran asiaa kysyttäessä runsas kolmannes on pitänyt parlamenttia vain päätösvallattomana keskustelukerhona ja noin neljännes on ollut asiasta toista mieltä (kuvio 25b). Kansalaisten käsitykset vaikuttavat kuitenkin selkiintymättömiltä. Kun teesi esitetään käänteisenä eli sanotaan europarlamentin olevan keskeinen poliittinen päätöksentekoelin, kaksi kolmannesta on valmiita allekirjoittamaan sen (kuvio 25c).

3.4 OVET KIINNI UUSILTA JÄSENILTÄ

Suomalaisten suhtautuminen EU:n keväällä 2004 toteutuneeseen laajentumiseen on ollut verrattain varautunutta koko sen ajan, jonka asia on ollut konkreettisesti esillä (**kuvio 26**). Laajentumiseen myönteisesti suhtautuvia on ollut enemmän (ja silloinkin vain niukasti) kuin kielteisen kannan omaavia vain kerran, syksyllä 2003 jolloin 10 uuden jäsenen liittyminen oli aivan nurkan takana. Neutraali suhtautuminen on vallannut alaa *post factum* ja nyt se on yleisin asenne. Tulkinnessa huomattakoon, että mainittu asennekehitys koskee koko ajan nimenomaan suhtautumista unionin keväällä 2004 toteutuneeseen laajentumiseen.

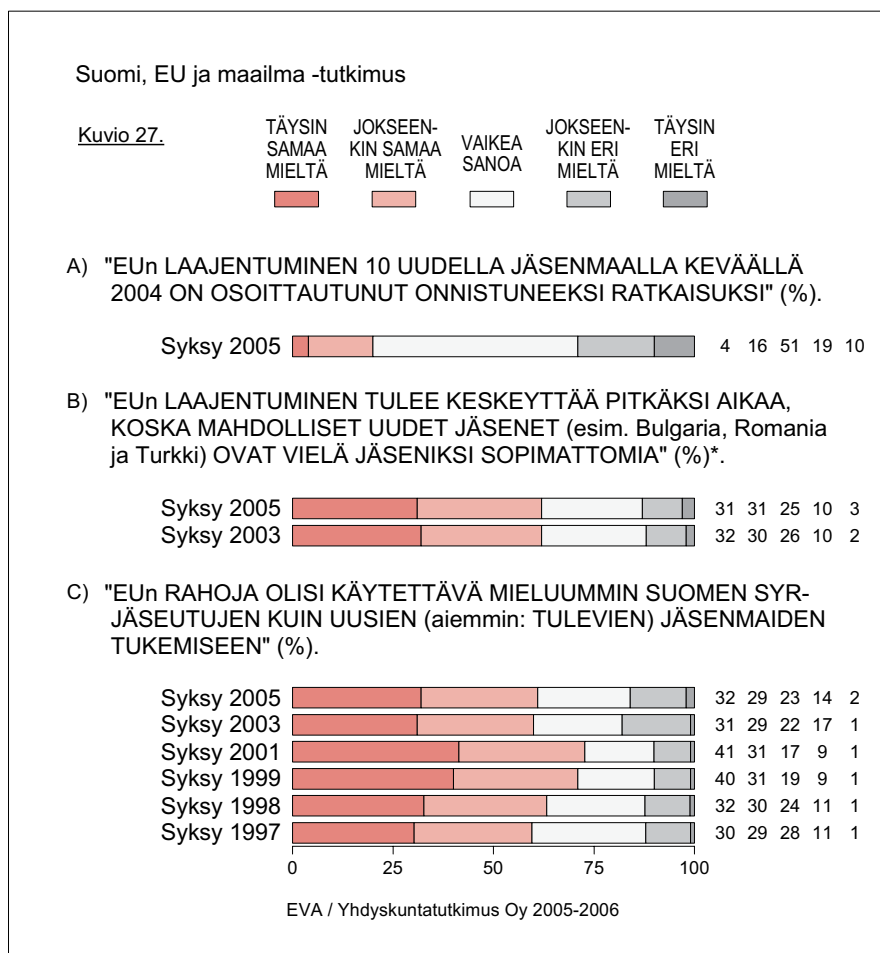
Pidättyvää suhtautumista toteutuneeseen laajentumiseen ilmentää sekin, että peräti puolet vastaajista ei osaa ottaa kantaa kevään 2004 laajentumisen onnistuneisuuteen (**kuvio 27a**) sitä erikseen väittämämuotoisella kysymyksellä tiedusteltaessa. On selvää, ettei tässä vaihees-

* Vuosien 2000, 2002 ja 2004 tulokset perustuvat EVAn kansalliseen asennetutkimukseen.

sa asiasta voi juuri ollakaan kokemuseräistä tietoa. Jonkinlaista tyytymättömyyttä osoittaa kuitenkin, että ratkaisun onnistuneisuutta epäileviä on jonkin verran enemmän kuin sitä kiittäviä.

Kun tarkastelukulma käännetään EU:n tulevaan laajentumiseen, suomalaisten asenteet ovat selvästi kielteisiä. Lähes kaksi kolmannesta kansalaisista haluaisi keskeyttää laajentumisen pitkäksi aikaa vedoten ehdokkaiden sopimattomuuteen jäseniksi (kuvio 27b). Tämä toive ei kuitenkaan toteutune ainakaan kirjaimellisesti, koska Bulgarian ja Ro-

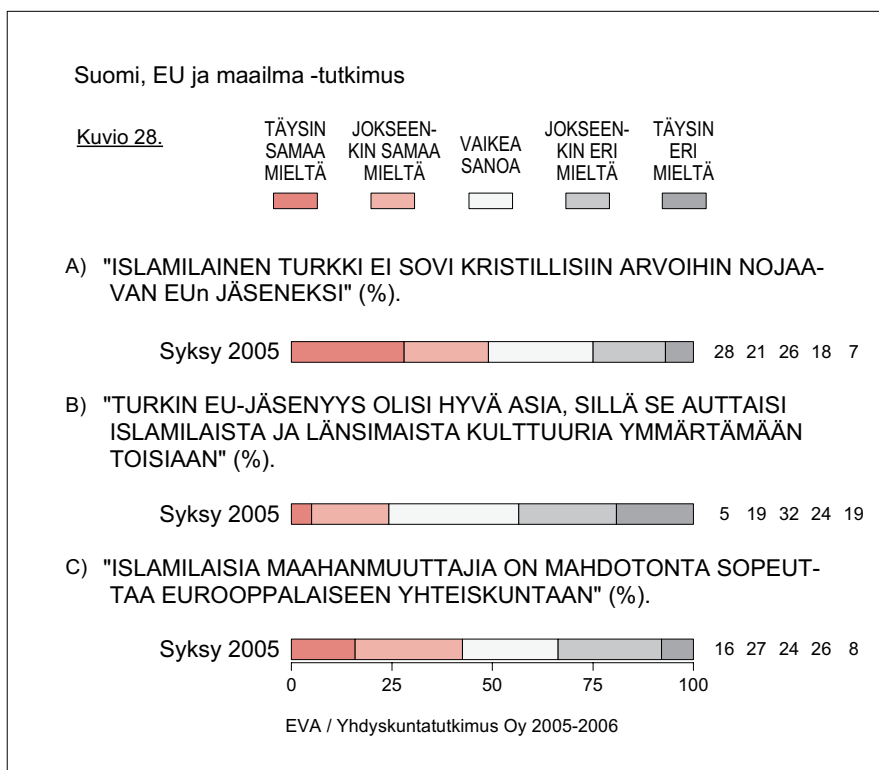
* Kysymysmuoto osin muuttunut. Vuonna 2003: "EUn laajentuminen tulee keskeyttää pitkäksi aikaa sen jälkeen kun jo hyväksytyt 10 uutta jäsenmaata liittyvät unioniin keväällä 2004".

manian liittyminen on jo hyvin pitkälti sovittu tapahtuvaksi vuoden 2007 tai 2008 alussa.

Suomen ei myöskään toivota työskentelevän tulevilla puheenjohtajuuskaudellaan laajentumisen hyväksi. Liki kaksi kolmesta vastaajasta pitää sitä joko ei lainkaan tai ei kovin tärkeänä. Asia sijoittuu ykköseksi ei-toivottavien listalla, ja vain hieman useampi kuin joka kymmenes katsoo sen tärkeäksi tavoitteeksi (ks. kuvio 34, s. 50).

Kanta laajentumisprosessin keskeyttämiseen on käytännössä muuttumaton kahden vuoden takaisesta, jolloin sitä tutkittiin osin erilaisella sanamuodolla (kuvio 27b). Teesin lisäperusteleminen jäsen ehdokkaiden sopimattomuudella sen paremmin kuin keskeisten kandidaattien mainitseminen nimeltä eivät näytä vaikuttaneen vastauksiin.

Laajentumisen karsastus perustuu ilmeisesti paljolti mahdollisten tulevien jäsenten erilaisuuteen, poikkeavuuteen suhteessa nykyisiin. Kysyttäessä nyky-EU:n toiminnan ja kehityksen esteistä määre 'Moninai-

suus, liian erilaisia (eri kehitysvaiheessa olevia) jäsenmaita' sijoittui listan keskivaiheille seitsemän vastaajan kymmenestä pitäessä heterogeenisuutta ainakin melko suurena ongelmana. Uudet jäsenet tietysti lisäävät moninaisuutta entisestään. Jäsenmaiden lukumäärää sinänsä ei arvioitu yhtä vakavaksi haitaksi. (Ks. kuvio 23, s. 37)

Jäsenehdokkaista selvästi 'erilaisin' on Turkki, ja sen mahdollinen jäsenyys onkin herättänyt eniten vastustusta nykyisissä jäsenmaissa. Yksi keskustelua kirvoittanut tekijä on maan islamilaisuus: vaikka Turkin valtio onkin sekulaarinen, on islam siellä selkeä valtauskonto. Nykyisissä jäsenmaissa taas kristinusko on vallitseva uskonto, ja myös Euroopan maallisemmassa kulttuurissa on paljon kristinuskon vaikutteita.

Suomalaiset suhtautuvat nihkeästi Turkin liittymiseen unioniin ainakin osittain juuri sen islamilaisuuden vuoksi. Suoraan väittämään 'Islamilainen Turkki ei sovi kristillisiin arvoihin nojaavan EU:n jäseneksi' yhtyy puolet kansalaisista neljänneksen ollessa eri mieltä (**kuvio 28a**). Tulosta voidaan pitää varsin robustina, sillä Turkin jäsenyydelle myönteinen väittämä 'Turkin EU-jäsenyys olisi hyvä asia, sillä se auttaisi islamilaista ja länsimaista kulttuuria ymmärtämään toisiaan' tuottaa lähes peilikuvan kaltaisen vastausjakauman (kuvio 28b).

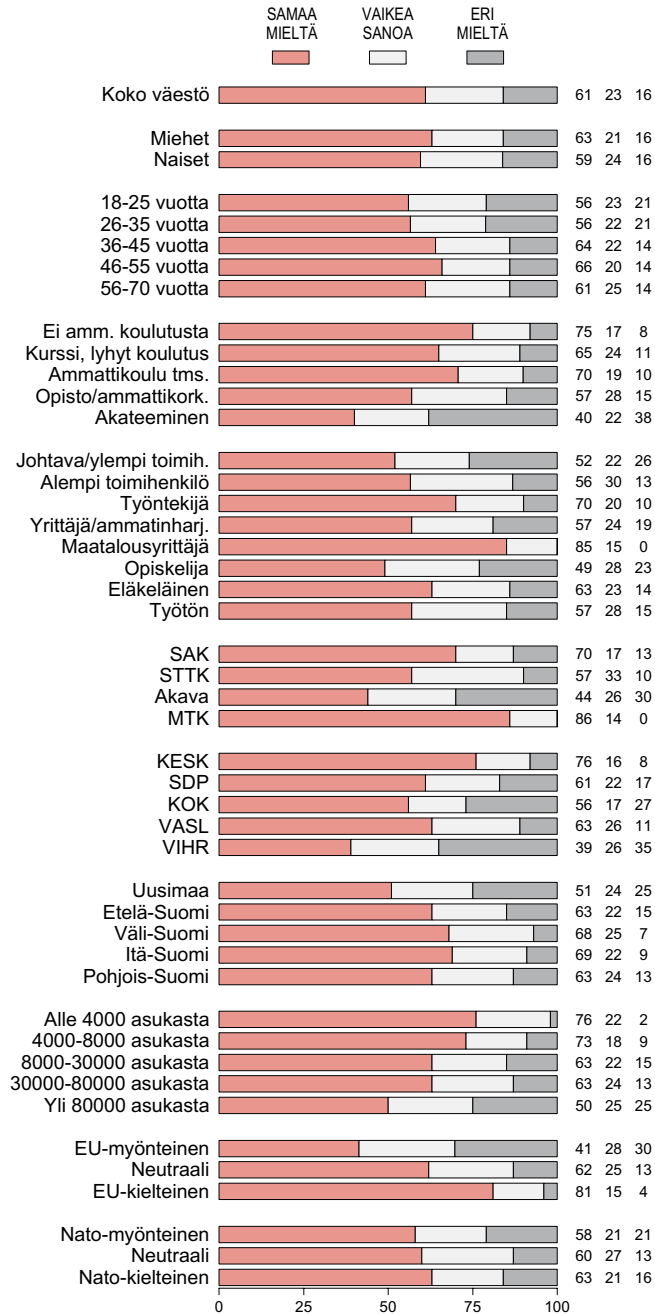
Kaiken kaikkiaan islamiin, islamilaiseen kulttuuriin ja muslimeihin suhtaudutaan meillä varauksellisesti. Islamilaisten maahanmuuttajien sopeutumiskykyä eurooppalaiseen yhteiskuntaan epäilee useampi kuin neljä kymmenestä (kuvio 28c). Islamin ja kristinuskon yhtä suureen rauhanomaisuuteen uskoo vain runsas neljännes (ks. kuvio 43d, s. 65).

Yksi syy vastustaa EU:n laajentumista on ollut sen arvioitu kalleus vanhoille jäsenille. Selvä enemmistö on aina tukenut näkemystä, että Suomen syrjäseudut ansaitsevat taloudellista tukea pikemmin kuin uudet jäsenmaat (kuvio 27c). Vaateen allekirjoittavia (kuusi kymmenestä) on kuitenkin nyt vähemmän kuin vuosituhannen vaihteen tienoilla.

Väestöryhmittäinen erittely paljastaa Suomen syrjäseudut-uudet jäsenmaat -vastakkainasettelussa tutun piirteen: vanhemmat ikäluokat, vähän koulutetut ja pienten paikkakuntien asukkaat asettavat kotimaan etusijalle muita useammin (**kuvio 29**). Sen sijaan asuinseutu vaikuttaa asenteeseen yllättävänkin vähän. Vain Uudenmaan asukkaat poikkeavat merkittävämmiin muista, ja heistäkin niukka enemmistö pitää kotimaista avuntarvetta etusijalla. Taustalla lienee suomalaisten useissa yhteyksis-

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 29. "EU:n RAHOJA OLISI KÄYTETTÄVÄ MIELUUMMIN SUOMEN SYRJÄSEUTUJEN KUIN UUSIEN JÄSENMAIDEN TUKEMISEEN" (%).

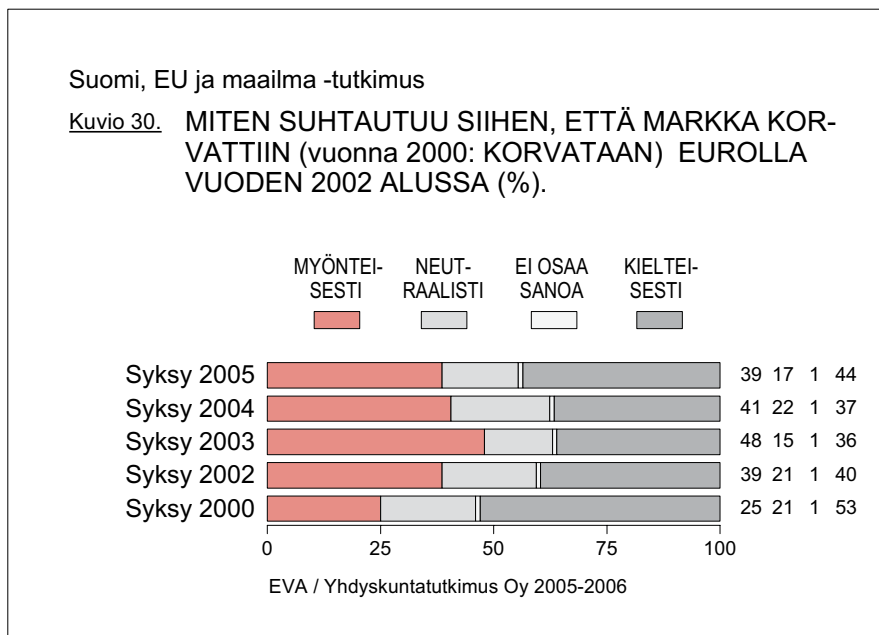

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2005-2006

sä, viimeksi presidentinvaaleissa, julkilausuttu aluepoliittinen konsensus koko maan pitämisestä asuttuna.

3.5 TALOUSPOLITIikka JA KILPAILUKYKY

Euroopan unionin merkittävin talouspoliittinen saavutus on eittämättä ollut yhteisen valuutan, euron, ja sitä hallinnoivan yhteisen keskuspankin luominen, vaikka kaikki jäsenmaat eivät olekaan euroalueeseen liittyneet. Suomalaisten suhtautuminen omasta markasta luopumiseen ja euron käyttöönottoon on vaihdellut melkoisesti vuosien varrella. Ennen käteiseuron tuloa yli puolet suhtautui siihen kielteisesti, sen oltua jonkin aikaa käytössä liki puolet oli myönteisellä kannalla, ja sittemmin asenteet ovat taas kielteistyneet niin, että kielteisesti suhtautuvat ovat jälleen suurin ryhmä (**kuvio 30**). Syytä viimeaikaiseen asennemuutokseen voi hakea tutkimuslomakkeen vapaalle sanalle varatusta osasta.

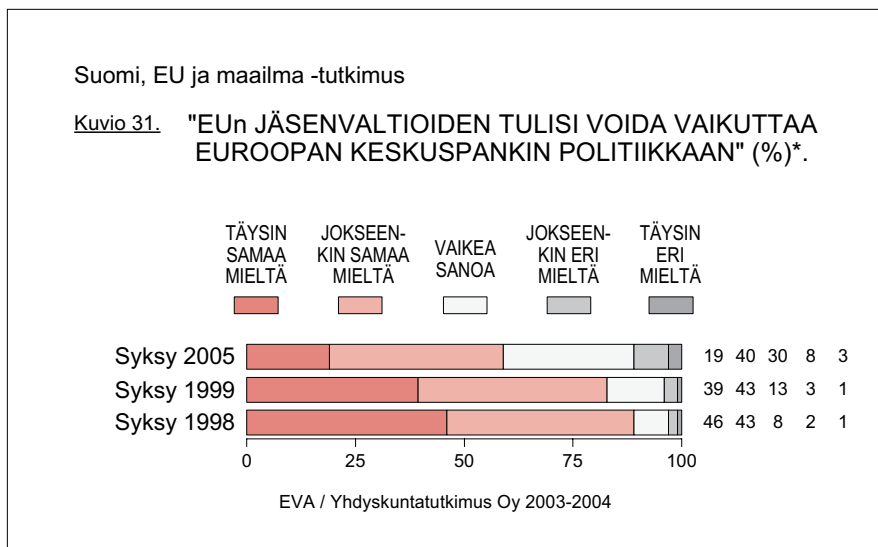

* Vuosien 2000, 2002 ja 2004 tulokset perustuvat EVAn kansalliseen asennetutkimukseen.

Yksi yleisimpiä kommenttityyppejä on – kuten aiemmissakin mittauksissa – väite euron kuluttajahintoja nostaneesta vaikutuksesta. Vaikka tämä käsitys on monin tutkimuksin osoitettu vääräksi, ei sitä kansalaisten mielissä mikään muuttane.

Euroopan talous- ja rahaliitto EMUn alkutaipaleen voidaan katsoa onnistuneen ainakin siinä mielessä, että euroalueen korkotaso on ollut alhainen ja vakaa. Inflaatiokaan ei ole karannut käsistä vaikka se on jonkin verran ylittänyt asetetun tavoitteen koko euroalueella. Suomessa inflaatiokin on pysytellyt 2 prosentin tavoitetason alapuolella. Kansalaisten voi tulkita antavan jonkinasteisen tunnustuksen Euroopan keskuspankille (EKP) hyvin tehdystä työstä. Sen riippumattomuutta jäsenvaltioiden hallituksista haluaa horjuttaa selvästi harvempi kuin ennen toiminnan alkua tai pankin alkutaipaleella (**kuvio 31**). EKP:n itsenäisyyden kritikoita on kuitenkin edelleen selvästi yli puolet kaikista.

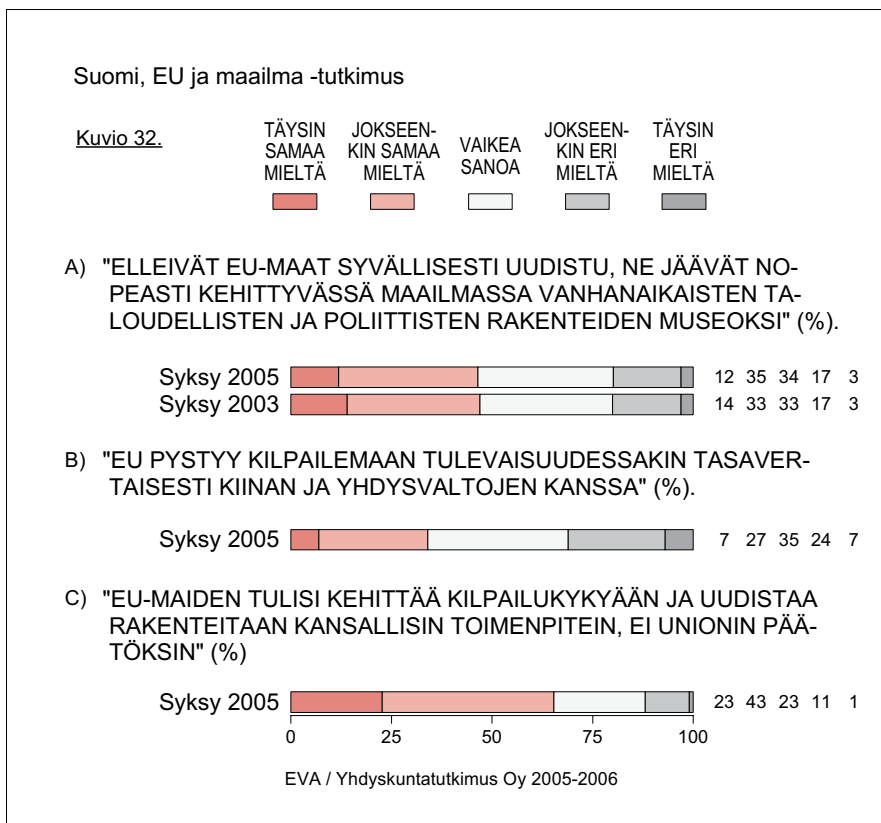
Kansallisen kilpailukyvyyn käsite voidaan ulottaa myös EU-tasolle, ainakin jos ajatellaan jäsenmaiden kilpailuedellytysten perustuvan samantapaisiin lähtökohtiin ja yhteisesti sovittuun politiikkaan. Suomalaisten luottamus EU-maiden kilpailukykyyn ei ole kovin vankka. Lähes puo-

* Kysymysmuoto osin muuttunut. Ennen vuotta 2005: "Jäsenvaltioiden on voitava vaikuttaa Euroopan keskuspankin politiikkaan".

let pelkää niiden jäävän jälkeen muusta maailmasta, eikä tämä käsitys ole juuri muuttunut kahden vuoden takaisesta (**kuvio 32a**). Kun vertailu kohdistetaan Kiinaan ja Yhdysvaltoihin, kansalaiset jakautuvat kolmeen liki yhtä suureen joukkoon: yksi osa uskoo EU:n tulevaisuudessa pärjäävän kilpailussa näiden talousmahtien kanssa, toinen osa epäilee sitä ja kolmas on epätietoinen (kuvio 32b).

EU:n kilpailukykyä on yritetty edistää ns. Lissabonin strategian avulla, joka tosin on tuottanut enemmän puhetta kuin tuloksia. Pettymys unionitason politiikkaan voi selittää, miksi suomalaiset asettavat kansallisen kilpailukyky politiikan EU-tason edelle (kuvio 32c). Kaksi kolmesta on kansallisen uudistuspolitiikan kannalla, vain runsas kymmenesosa pitää unionia oikeana päätöksentekotasona tässä suhteessa. Todennäköisesti taustalla on myös yleinen federalismin vieroksunta, onhan liittovaltiokehityksen edistäminen se asia, jota kansalaiset vähiten toivovat Suomen puheenjohtajuuskaudelta (ks. kuvio 34, s. 50).

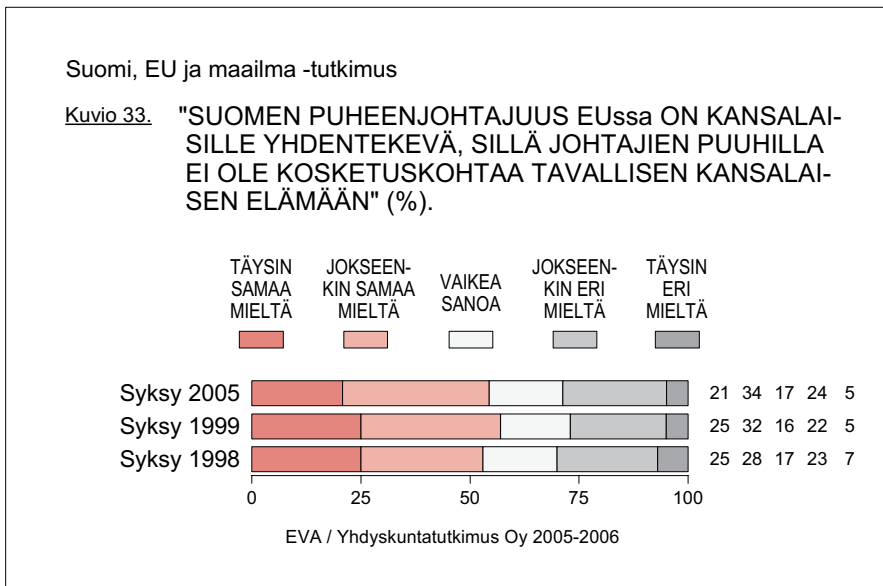

3.6 SUOMEN PUHEENJOHTAJUUS

Suomi toimii vuoden 2006 jälkipuoliskon ajan EU:n puheenjohtajamaana. Kausi on jo toinen jäsenyyden aikana. Suomalaiset eivät ole kovin innostuneita tästä mahdollisuudesta vaikuttaa unionin asioihin. Kansalaisten kannalta yhdentekevänä johtajien puuhasteluna sitä pitää yli puolet vastaajista. Osuus on suurin piirtein sama kuin edellisen puheenjohtajuuskauden alla ja aikana (**kuvio 33**). Tämä ei olekaan ihme, kun kolme neljästä arvioi unionin toiminnan kärsivän merkittävästi siitä, että se 'on lähinnä eliitin toimintakenttä' (ks. kuvio 23, s. 37).

Kysyttäessä, mitä Suomen ja suomalaisten tulisi tehdä tulevan EU-puheenjohtajuuskauden aikana, kärkeen nousee kansainvälisen rikollisuuden torjunta. Yhdeksän kymmenestä arvioi sen vähintään melko tärkeäksi (**kuvio 34**). Tämän toimintalinjan kannatus on kuitenkin vähentynyt edellisen puheenjohtajuuskauden ajoista, jolloin sen tärkeydestä vallitsi käytännössä yksimielisyys. Varsinkin asiaa erittäin tärkeänä pitävien osuus on laskenut selvästi (**kuvio 35**).

Unionin toiminnan puutteellinen avoimuus, hallinnon monimutkaisuus ja etäisyys kansalaisista todettiin edellä keskeisiksi kritiikin kohteiksi (ks. luku 3.2). Suomalaiset halusivat näihin ongelmiin myös puuttutta-

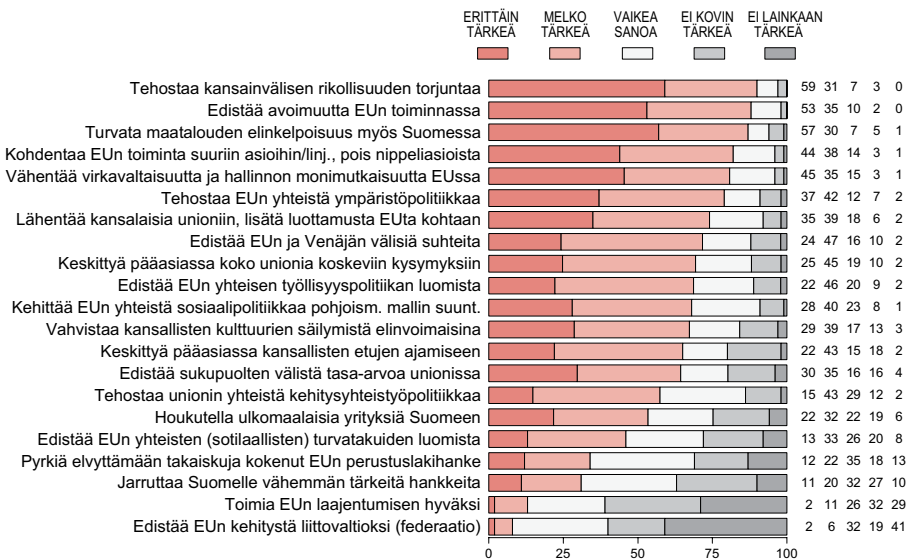
van, sillä ne nousevat varsin korkealle puheenjohtajuuskauden prioriteettilistalla (kuvio 34).

Suomalaisten myönteinen suhtautuminen maatalouteen ja maaseutuun yleensä on todennettu mm. useissa EVAn asennetutkimuksissa vuosien varrella. Suomalaisen maatalouden elinkelpoisuuden turvaaminen nouseekin puheenjohtajuuskauden kolmanneksi tärkeimmäksi tehtäväksi lähes yhdeksän kymmenestä pitäessä sitä tärkeänä (kuvio 34).

Voisi ajatella, että viime syksynä käyty pitkä kädenvääntö Suomen sokerikiintiöstä olisi vaikuttanut kansalaisten maatalouskantaan. Sokerijuurikashan ei sinänsä ole Suomen maatalouden keskeisimpiä tuotteita, mutta kysymys nähtiin periaatteellisena. Keskustelussa esitettiin tuolloin yleisesti, että kyseessä on jonkinlainen ennakkotapaus. Jos sokerijuurikkaan viljely ei Suomessa enää onnistuisi unionin yhteisen maatalouspolitiikan takia, romuttaisi se aikaisemmin vallinneen periaatteen maatalouden toimintamahdollisuuksien turvaamisesta kaikkialla EU:n alueella. Tämä tulkinta ei kuitenkaan näytä kovin uskottavalta,

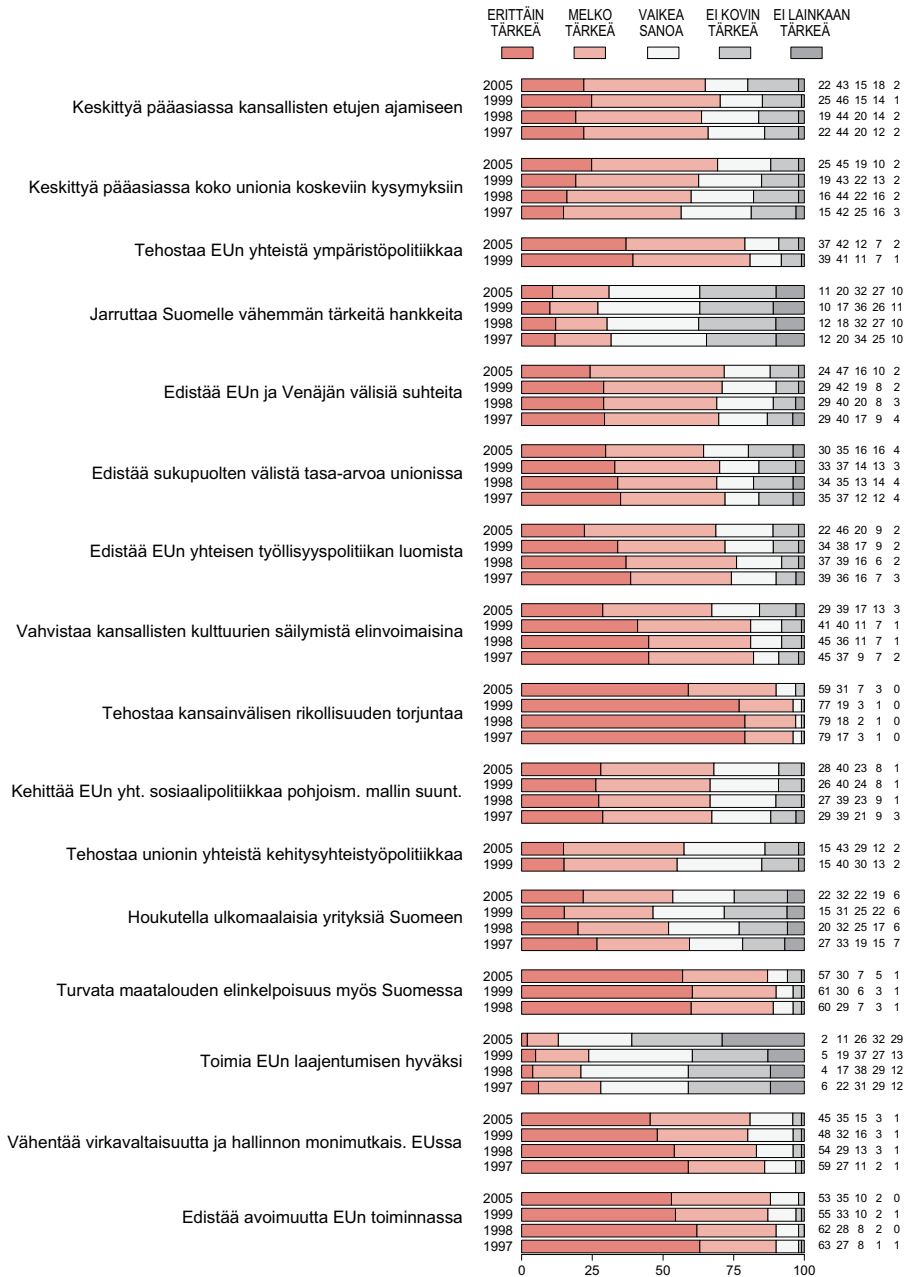
Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 34. MITÄ SUOMEN JA SUOMALAISTEN TULISI TEHDÄ VUODEN 2006 EU-PUHEENJOHTAJUUSKAUDEN AIKANA (%).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2005-2006

Kuvio 35. MITÄ SUOMEN JA SUOMALAISTEN TULISI TEHDÄ EU-PUHEENJOHTAJUUSKAUDEN AIKANA: ARVIOT VUOSINA 1997, 1998, 1999 JA 2005 (%).

sillä maataloutemme elinkelpoisuuden turvaamista pidettiin nykyistäkin tärkeämpänä edellisen puheenjohtajuuskauden alla ja aikana vuosina 1998 ja 1999 (kuvio 35).

Tarkasteltaessa EU:n ongelmia (ks. luku 3.2) yhdeksi keskeiseksi kansalaisten mielessä nousee jäsenmaiden kansallinen itsekkyyks. Tämän kanssa hyvin yhteensopivaa on, että seitsemän kymmenestä haluaa Suomen puheenjohtajana keskittyvän pääasiassa koko unionia koskeviin kysymyksiin. Täysin johdonmukaista kansalaisten ajattelu ei kuitenkaan ole, lähes kaksi kolmannesta pitää tärkeänä keskittymistä kansallisten etujen ajamiseen. (Kuvio 34.)

Unionin yhteisten etujen vaaliminen on kuitenkin nouseva trendi, sitä tärkeänä pitävien osuus on jatkuvasti kasvanut mittauskerrasta toiseen (kuvio 35). Myöskään toimiminen omalta kannalta merkityksettömien hankkeiden jarruttamiseksi – kotiinpäin vedon käännteismuoto – ei saa kansalaisilta paljoa tukea (kuvio 34). Suomalaisten voi siis tulkita kallis-tuvan täpärästi yhteisten etujen edistämisen kannalle, kun pitää valita niiden ja kansallisten intressien välillä.

Vastenmielisimmiksi suomalaisille osoittautuvat unionin laajentuminen ja liittovaltiokehitys. Vain noin joka kymmenes pitää niitä tärkeinä puheenjohtajuuskauden tehtävinä, ja kuusi kymmenestä ei kovin tai lainkaan tärkeinä. Näiden kahden asenteen yhdistyminen on moniin muihin EU-maihin verrattuna poikkeuksellista. Esimerkiksi Britannian myönteistä kantaa laajentumiseen on selitetty sillä, että siellä toivotaan laajentumisen vaikeuttavan federaatiokehitystä.

4 VAIKEA VENÄJÄ, PERINTEISET POHJOISMAAT

Kansalaisten suhtautumista Venäjään kartoitettiin tämänkertaisessa tutkimuksessa aiempaa yksityiskohtaisemmin. Tulosten perusteella suomalaisten asenteita Venäjää kohtaan voi kuvailla kaksijakoisiksi tai suoraan ristiriitaisiksi. Puhuminen viha-rakkaus -suhteesta on varmaankin liioittelua, mutta jotakin sen suuntaista voi tutkimustuloksista aistia.

Voimakkaan muutoksen tilassa niin taloudessaan kuin politiikassaankin olevaa Venäjää kohtaan tunnetaan jonkinasteista epäluuloa ainakin siinä mielessä, että Euroopan unionilta haetaan turvaa sitä vastaan (**kuvio 36**). Tämän ajattelutavan yleisyys on vaihdellut verrattain paljon vuosien mittaan. Suomen EU-jäsenyyttä edeltäneenä aikana (jolloin väittämä oli jäsenyyttä ennakoiden konditionaalissa) turvan hakijoita oli kuitenkin vähemmän kuin nyt, vaikka 'epävakaa Venäjä' oli tuolloin luultavasti paremmin todellisuutta vastaava määre kuin nykyisin.

Venäjän taholta koettu uhka ei näytä olevan ensi sijassa sotilaallista. Kolme kymmenestä yhtyy uhka-arvioon, neljä kymmenestä ei. Kovin moni ei myöskään näe Venäjää laajentumishaluiseksi suurvallaksi. (Ks. kuvio 38, s. 56) Olivatpa uhkakuvat sitten mitä tahansa, kielteistä suhtautumista Venäjään ei pidetä kuitenkaan perusteltuna. Lähes kaksi kolmesta yhtyy tätä koskevaan seurantaväittämään (**kuvio 37a**). Myönteinen asennoituminen on yleistynyt viime vuodesta.

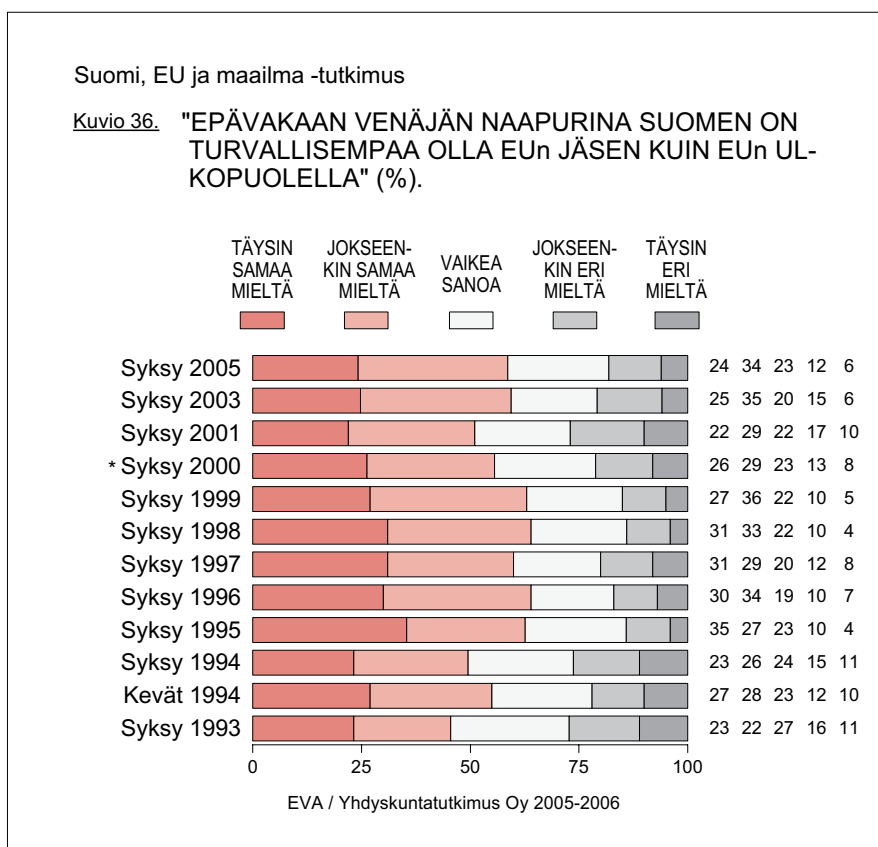
Suomalaisten Venäjä-asenteiden myönteistä puolta heijastelee myös näkemys naapurisuhteiden ensisijaisuudesta EU-aikanakin. Noin kaksi kolmannesta on sitä mieltä, että Venäjän-suhteet ovat meille edelleen ensisijaisia (kuvio 37b). Vastausjakauma ei ole käytännössä lainkaan muuttunut kahden vuoden takaisesta, jolloin väittämä oli osana laajempaa kansainvälistä taloutta ja politiikkaa käsitellyttä kysymyssarjaa.

Venäjä-suhteiden painottamiselle voidaan tietysti löytää useitakin vaihtoehtoisia perusteluita. Voidaan ajatella, että suhteet tarvitsevat hoitoa, koska ne ovat huonot, Venäjä voidaan nähdä kannaltamme ihanteellisena

yhteistyökumppanina tai voidaan epäillä suhteiden huononevan ilman aktiivisia toimia kun taas unioniin päin asia hoituu ilman erityistä panostusta.

Myös EU:n suhteita Venäjään halutaan vaalia eikä jättää niitä vain kahdenvälisiksi. Seitsemän kymmenestä pitää niiden edistämistä Suomen EU-puheenjohtajuuskauden tärkeänä tehtävänä, ja asia sijoittuu prioriteettilistalla selvästi puolivälin yläpuolelle (ks. kuvio 34, s. 50).

Yksi mahdollinen kiistan aihe Suomen ja Venäjän suhteissa voisi olla kysymys aikanaan Neuvostoliitolle luovutetun Karjalan palauttamisesta. Suomalaisten valtaenemmistö, kolme neljästä, haluaisi poistaa tämän ai-

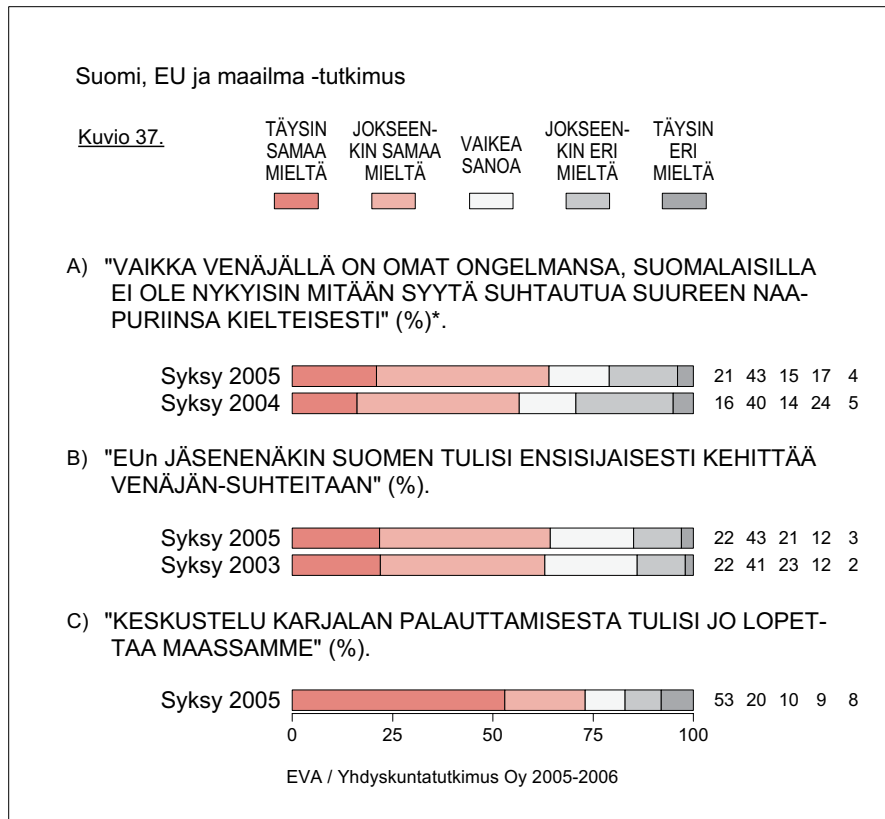

* Vuoden 2000 tulokset perustuvat EVAn kansalliseen asennetutkimukseen.

heen keskusteluagendalta (kuvio 37c). Onkin selvää, että aluevaatimusten aktiivinen esittäminen huonontaisi maiden välisiä suhteita.

Venäjään liittyviä näkemyksiä kartoitettiin myös laajalla kysymyssarjalla (**kuvio 38**). Vastaajille esitettiin 23 erityyppistä myönteistä ja kielteistä luonnehdintaa. Kutakin tuli arvioida erikseen sen mukaan, kuinka hyvin tai huonosti ne vastaavat heidän henkilökohtaista kuvaansa nykyisestä Venäjästä.

Tulokset vahvistavat käsitystä siitä, että naapurissa nähdään sekä hyvää että huonoa. Suurin yksimielisyys (liki yhdeksän kymmenestä) vallitsee siitä, että Venäjällä vallitsevat suuret tulo- ja hyvinvointierot. Kun toisaalta tiedetään, että suomalaiset arvostavat tasa-arvoisuutta erittäin pal-

* Vuoden 2004 tulokset perustuvat EVAn kansalliseen asennetutkimukseen.

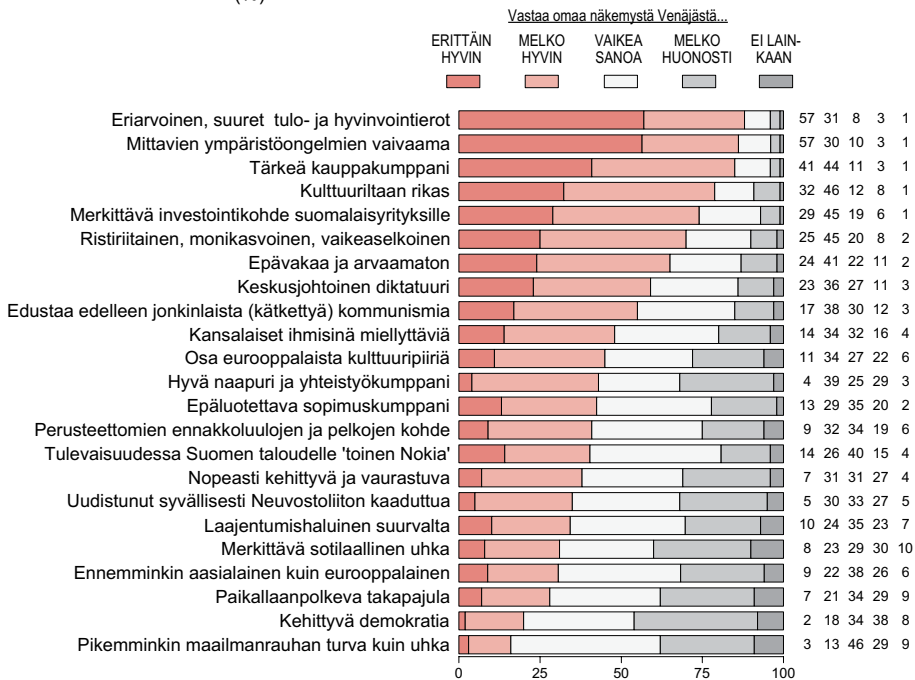
jon (ks. esim. EVAn kansallinen arvo- ja asennetutkimus 'Vaatelias vaalikansa', Taloustieto Oy, Helsinki 2003), voidaan tämä tulkita vahvaksi kritiikiksi maan nykymenolle. Käytännössä yhtä moni pitää Venäjän ympäristöongelmia mittavina. Ympäristöongelmat ovatkin toinen aihepiiri, josta meillä kannetaan paljon huolta (ks. esim. tämän raportin luku 7).

Jos kohta kaksi yleisimmin Venäjään liitettyä luonnehdintaa ovatkin kielteisiä, yhtyy kansalaisten ylivoimainen enemmistö myös moniin myönteisiin määreisiin. Venäjä on tärkeä kauppakumppani, kulttuuriltaan rikas ja merkittävä investointikohde suomalaisyrityksille 74–85 prosentin mielestä (kuvio 38).

Politiikkaan liittyvistä luonnehdinnoista eniten hyväksytyt ovat negatiiviset kuten 'Keskusjohtoinen diktatuuri' ja 'Edustaa edelleen jonkin-

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 38. NÄKEMYKSET NYKYISESTÄ VENÄJÄSTÄ, SEN LUONTEESTA JA MERKITYKSESTÄ MAALLEMME (%).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2005-2006

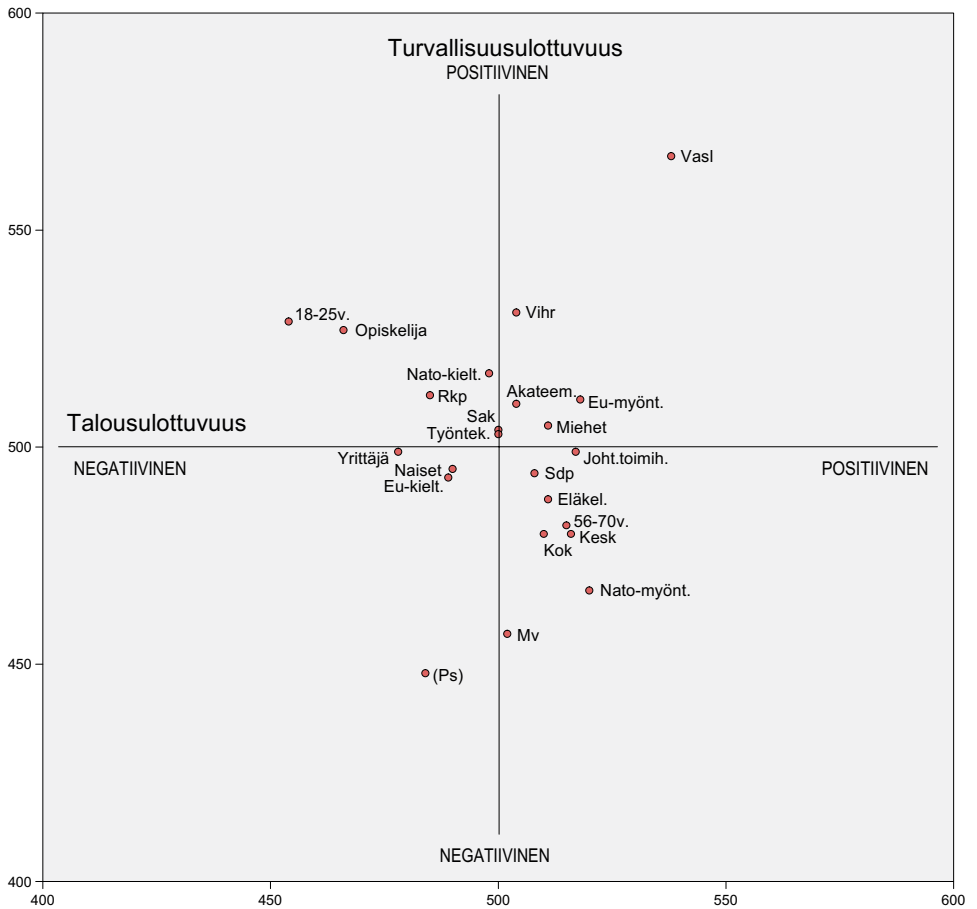

laista (kätkeytä) kommunismia'. 'Kehittyvänä demokratiana' Venäjää pitää vain joka viides suomalainen lähes joka toisen ollessa eri mieltä. (Kuvio 38.)

Venäjä-patterin (kuvio 38) kärkipäähän kipuaa myös määre 'Ristiriitainen, monikasvoinen, vaikeaselkoinen'. Se vastaa ainakin melko hyvin 70 prosentin näkemystä. Luonnehdinta onkin hyvä yhteenveto siitä, mitä suomalaiset suuresta naapuristaan ajattelevat. Jossakin määrin voi

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 39. SUHTAUTUMINEN NYKYISEEN VENÄJÄÄN: TALOUDELLISET vs. TURVALLISUUTTA KOSKEVAT NÄKÖKOHDAT ASENNOITUMISESSA (faktoripistemääräkeskiarvot, akselien leikkauspiste = koko väestö keskimäärin).

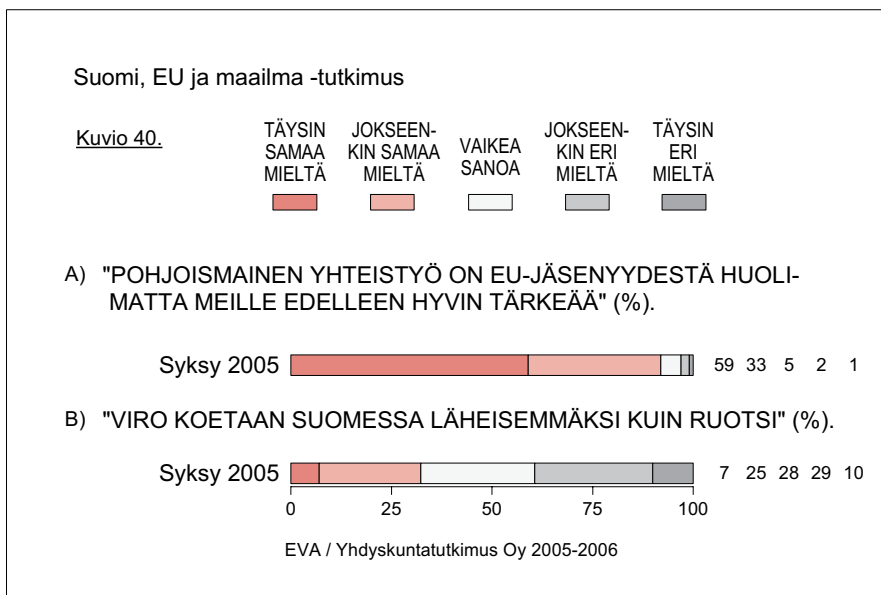

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2005-2006

myös arvioida, että kyseessä on väistämättömän hyväksyminen: kun vierekkäin ollaan, niin yritetään pärjätä Venäjän kanssa ja ottaa läheisyydestä ja yhteistyöstä se hyöty mikä voidaan, mutta pidetään partneri kuitenkin käsivarren mitan päässä.

Suomalaisten Venäjä-asenteita tutkittiin myös faktorianalyysin avulla. Venäjä-luonnehdinnoista erottui selvimmin kaksi faktoria, jotka nimettiin turvallisuus- ja talousulottuvuudeksi. Eri väestöryhmät sijoittuvat näiden ulottuvuuksien määrittämässä koordinaatistossa (**kuvio 39**) verrattain tasaisesti eri kvadrantteihin. Merkillepantavaa on, että vain harvat ryhmät asettuvat kovin kauaksi origona toimivasta väestön keskiarvosta. Merkittävimmät poikkeukset ovat vasemmistoliiton kannattajat, nuoret ja opiskelijat. Ensin mainittujen suhtautuminen Venäjään on kaikin puolin positiivinen. Kaksi muuta ryhmää suhtautuu maan tarjoamiin taloudellisiin mahdollisuuksiin muuta väestöä epäilevämmiin, mutta pitävät Venäjän turvallisuusuuhkia muita vähäisempinä.

Muut lähialueet kuin Venäjä ovat suomalaisille selvästi mieluisia yhteistyökumppaneita. Likipitään yksimielisyys vallitsee siitä, että pohjoismainen yhteistyö on EU-aikanakin hyvin tärkeää (**kuvio 40a**). Kyseessä lienee ennen kaikkea tunne kuulumisesta samaan kulttuuriyhteisöön. Pohjoismaiden poliittisen ja taloudellisen tason yhteistyöku-

viiothan hoituvat nykyisin pääasiassa EU:n sekä (Norjan ja Islannin osalta) Euroopan talousalue ETAn puitteissa. Voidaan jopa havaita, että näissä yhteyksissä Pohjoismaat ovat valinneet varsin erilaiset linjat: vain osa on EU:n jäseniä, Suomi on ainoana mukana euroalueessa, viidestä kolme on NATO:n jäseniä, kaksi sotilaallisesti liittoutumattomia jne. EU:n päätöksenteossakin Pohjoismaat ovat usein löytyneet eri puolilta. Yksi Suomelle aikaisemmin tärkeä (vaikkakin julkilausumaton) poliittinen motiivi, tarve osoittaa maamme kuulumista läntiseen yhteisöön, on myös poistunut viimeistään EU-jäsenyyden myötä.

Suomalaisten yhteydet Viroon ovat kasvaneet räjähdysmäisesti parin viime vuosikymmenen aikana ainakin mitattuna vaikkapa matkailijavirroilla. Maantieteellisen läheisyyden lisäksi asiaa on tietysti edesauttanut kielisukulaisuus. Suhteet Ruotsiin ovat kuitenkin edelleen etusijalla, vain noin kolmannes pitää Viroa näistä kahdesta maasta läheisempänä kuin Ruotsia neljän kymmenestä ollessa toista mieltä (kuvio 40b). Kun sama väite esitettiin osana EVAn Viro-tutkimusta (Partners in the European Union, Taloustieto Oy, Helsinki 2003) loppukesällä 2003, Viroa läheisempänä pitäviä oli niukasti enemmän kuin vastakkaisella kannalla olevia. Erilaista tulosta saattaa tosin selittää ko. tutkimuksen luonne: se kohdentui nimenomaisesti Suomen ja Viron suhteisiin. Tulosten vertailtavuutta heikentää myös ko. tutkimuksen tämänkertaisesta poikkeava metodologia.

5 'JÄLKIMAAILMA, SEISO TÄÄLLÄ OMALLA POHJALLASI...'

Suomalaiset hyväksyvät edelleen laajalla rintamalla Augustin Ehrensvärdin Suomenlinnan kuninkaanporttiin hakkauttaman lausuman: vieraan apuun ei haluta turvautua. Väittämän 'Suomen on kaikissa oloissa kyettävä vastaamaan itse turvallisuudestaan, muista ei ole siinä apua' allekirjoittaa lähes kaksi kolmannesta vastaajista (**kuvio 41a**). Vastausjakauma on pysynyt varsin samanlaisena niiden yli kymmenen vuoden aikana, jona kysymys on EVAn tutkimuksissa esitetty.

Kun vieraan avun lähdeä konkretisoidaan ottamalla esiin jäsenyyssuhteeseen tulevaisuudessa eli Pohjois-Atlantin sopimusjärjestö NATOssa, on tulos hyvin samankaltainen. Viidennes suomalaisista kannattaa liittymistä, puolet on vastaan (**kuvio 41b**). Kansalaismielipide ei ole viime vuosina juurikaan heilahdellut.

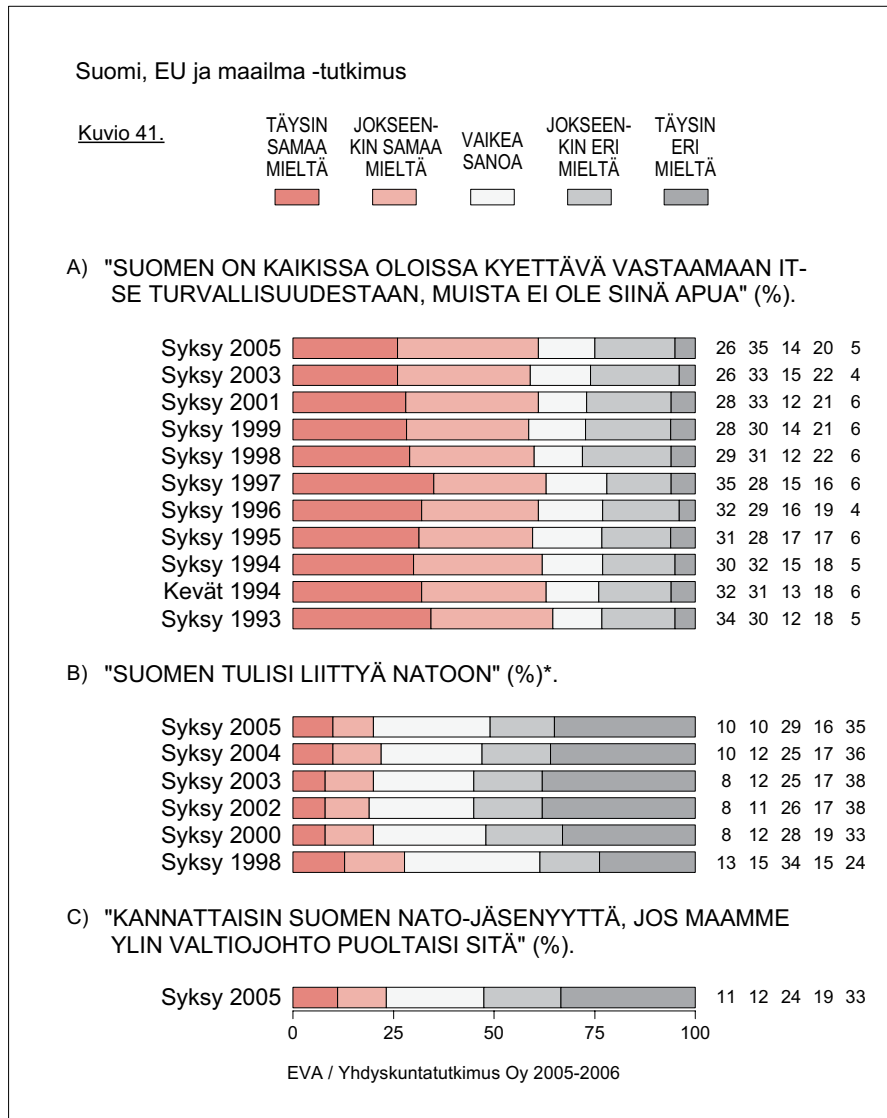
EU:n turvatakuista on puhuttu meillä viime aikoina paljon. Ne on valmis hyväksymään useampi kuin NATO-jäsenyyden ainakin siinä mielessä, että lähes puolet pitää EU:n sotilaallisten turvatakuiden edistämistä tärkeänä Suomen puheenjohtajuuskauden tehtävänä (ks. **kuvio 34 s. 50**). Hanke on kuitenkin ko. prioriteettilistan jälkipäässä.

'Suomalaisia johdetaan edestä' on usein esitetty kiteytys maahamme sopivasta johtamisopista. Sen mukaisesti on ajateltu, että kansalaiset seuraavat kyllä tarvittaessa poliittista johtoa sinänsä epäsuositunkin politiikan taakse. NATO-jäsenyyden tapauksessa tämä ei näytä pitävän paikkaansa. Kun jäsenyys kytketään ylimmän valtiojohdon puoltolauseeseen, sen kannatus-vastustus -asetelma on kutakuinkin sama kuin kysyttäessä asiaa suoraan (**kuvio 41c**).

Tärkeä syy suomalaisten NATO-vastaisuuteen lienee järjestön näkeminen Yhdysvaltojen dominoimaksi. USA:n toimia maailmannäyttämöllä kritisoidaan ankarasti, vain harvempi kuin joka kymmenes olisi valmis antamaan Suomen tuen amerikkalaiselle ulkopoliitikalle (**kuvio 42a**). Kannanottojen aikasarjatarkastelu viittaa asenteissa aiemmin il-

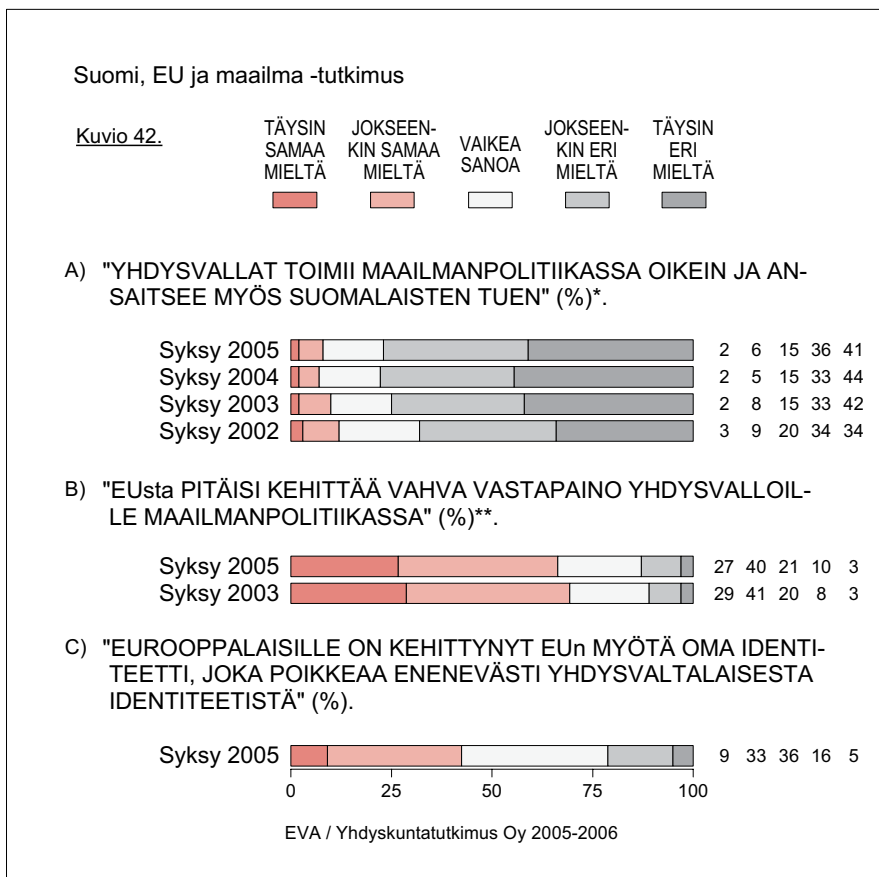
menneen kieltäytymiskehityksen taittuneen – varmaankin paljolti siksi, ettei tilaa tällaiselle muutokselle enää juuri ole.

Vaikka Venäjä ei olekaan Yhdysvaltojen tai Neuvostoliiton veroinen supervalta, sen vaikutus suomalaisten turvallisuuspoliittiseen ajatteluun on

suuri. Venäjä-patterista tehdyn faktorianalyysin tuloksista ilmenee, että NATO-myönteiset näkevät Venäjän turvallisuusulottuvuudella selvästi negatiivisemmin kuin NATO-kielteiset (ks. kuvio 39, s. 57). Asenne-erojen selittäjäksi ei kelpaa NATO-jäsenyyden kannattajien yleinen Venäjä-vastaisuus, koska talousulottuvuudella heidän näkemyksensä on positiivisempi kuin NATO-kielteisten.

Yhdysvaltoja on usein sanottu ainoaksi jäljellä olevaksi supervallaksi. Tällainen yksinapainen maailmanjärjestys ei miellytä suomalaisia, vaan he haluaisivat nähdä Euroopan unionin näyttävän merkittävää roolia USA:n poliittisena vastapainona (kuvio 42b). Tällä kannalla on noin

* Vuosien 2002 ja 2004 tulokset perustuvat EVAn kansalliseen asennetutkimukseen.

** Kysymysmuoto osin muuttunut. Vuonna 2003: "EUsta pitäisi kehittää vahva vastapaino Yhdysvalloille maailman taloudessa ja politiikassa".

kaksi kolmannesta vastaajista. Lukema on käytännössä sama kuin kaksi vuotta sitten, jolloin esitetty kysymys sisälsi myös taloudellisen aspektin.

Eurooppa-Yhdysvallat -vastakkainasettelu ulottuu monen suomalaisen mielestä talouden ja politiikan konkretiasta myös 'henkimaailman asioihin'. Useampi kuin neljä kymmenestä katsoo, että EU-Euroopan kansalaisten identiteetti poikkeaa amerikkalaisesta yhä enemmän (kuvio 42c). Taustalla lienee ainakin julkisessa keskustelussa paljon huomiota saanut amerikkalaisen yhteiskunnan avoin uskonnollisuus, joka meillä koetaan vieraaksi. Kun otetaan huomioon Yhdysvaltoihin kohdistuva kritiikki, voitaneen olettaa että suomalaiset pitävät eurooppalaista mallia parempana.

6 TERRORISMI KAUHISTUTTAA

Kansainvälinen terrorismi nousi yleiseksi puheenaiheeksi viimeistään Yhdysvalloissa 11.9.2001 tapahtuneiden tuhoisien iskujen jälkeen. Jo sitä ennen ja myös sen jälkeen eri maissa on tapahtunut terroritekoja, joiden uhrit ovat suurelta osin olleet sivullisia. Suomalaiset epäilevät tällaisen toiminnan päämääriä. Kaksi kolmesta arvelee, ettei hirmutekojen suorittajilla itse asiassa olekaan syvempiä poliittisia motiiveja, vaan he pyrkivät vain levittämään hävitystä ja kauhua (**kuvio 43a**).

Tiukka näkemys terrorismin päämäärättömyydestä sopii hyvin yhteen sen kanssa, että kovatkin toimet sen tukahduttamiseksi ollaan yleisesti valmiita hyväksymään. Hieman yli puolet vastaajista yhtyy väittämään 'Mitkään voimatoimet eivät ole liian kovia terrorismin kitkemiseksi', runsas kolmannes on eri mieltä (kuvio 43b). Kun tutkimuksen ollessa kentällä julkisuudessa oli väitteitä Yhdysvaltojen harjoittamasta terroristiepäiltyjen kidutuksesta, voidaan tätä kannanottoa pitää varsin kovanä.

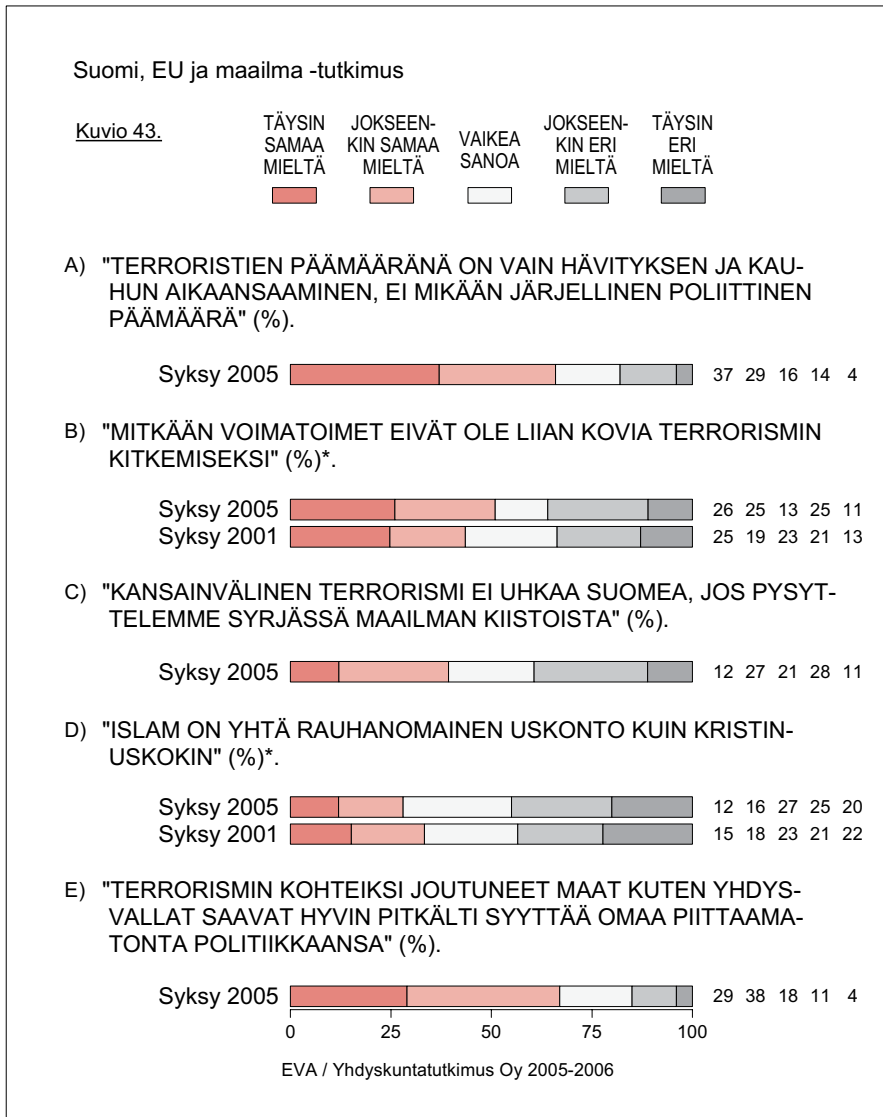
Mainittu väittäjä esitettiin myös syksyn 2001 tutkimuksessa osana laajaa terrorismia käsitellyttä kysymyssarjaa. Erilaisen kysymyskontekstin vuoksi tulosten vertailtavuuteen tulee suhtautua tietyin varauksin. Asenteet tuntuvat kuitenkin hieman koventuneen samalla kun kantaa ottamattomien osuus on selvästi laskenut. Selityksenä voi olla terroritekojen kohdistuminen tuon ajankohdan jälkeen useisiin maihin, myös Eurooppaan. Tällöin niiden voidaan kokea astuneen askelta lähemmäksi omaa kotipiiriä.

Voisiko Suomikin olla terroriteon kohde? Jos tekojen takana ei ole poliittista logiikkaa (kuvio 43a), ei osattomuus maailman kiistoihin välttämättä suojaa meitä. Uskomus syrjässä pysyttelemisen suojaavasta vaikutuksesta jakaa suomalaiset. Sekä keinoon luottavia että sen kiistäviä on noin neljä kymmenestä (kuvio 43c).

Kansainvälinen terrorismi on viimeistään syyskuun 2001 iskujen jälkeen liitetty lähes saumattomasti islamin ääri-ilmioihin. Tekijät ovat hyvin usein olleet muslimeja, ja monissa tapauksissa he ovat väittäneet-

kin toimineensa islamin nimissä. Tässä valossa on ymmärrettävää, että suomalaiset epäilevät islamin rauhanomaisuutta (kuvio 43d), varsinkin kun useimpien ihmisten tiedot ko. uskonnosta lienevät melko vähäiset. Yleistävien perusteettomien johtopäätösten riski on tällaisessa tilanteessa suuri.

* Syksyn 2001 tutkimuksessa väittämä oli sanamuodoltaan sama, mutta kysymysteknisesti erilaisessa ympäristössä. Mittari sisältyi tuolloin laajempaan terrorismia koskevaan kysymyspatteriin.

Väittämä islamin rauhanomaisuudesta sisältyi myös syksyn 2001 tutkimuksen terrorismiosioon. Tuolloin islamin rauhanomaisuuteen luottavia oli jonkin verran nykyistä enemmän, noin kolmannes, ja sitä epäileviä hieman vähemmän kuin nyt. Vaikka tulokset eivät ole tarkasti vertailukelpoiset, ero viittaa muutokseen asenteissa. Näin etenkin, kun otetaan huomioon sekä aiemman tutkimuksen ajankohta (vain muutama kuukausi Yhdysvaltoihin kohdistuneiden tuhoisien terrori-iskujen jälkeen) että kysymyksen tuolloinen teemallinen konteksti. Huomattakoon, että tanskalaisen *Jyllands-Posten* -sanomalehden syyskuussa 2005 julkaisemista islamia käsitelleistä pilapiirroksista nousi kohu ja syntyi mellakoita vasta tutkimuksen kenttävaiheen jälkeen.

Useimmilla asioilla on yleensä kaksi puolta. Niinpä terrorismiakin voidaan ymmärtää myös tekijöidensä kokemusmaailman ja kohteiden toiminnan pohjalta. Noin kaksi kolmannesta suomalaisista katsoo, että terrorismin kohteissa itsessäänkin on moitittavaa (kuvio 43e).

Syksyn 2001 terrorismia käsitelleessä kysymyskokonaisuudessa oli väittämä 'Vaikkakin tuomittavia, terrori-iskut ovat tavallaan ymmärrettäviä'. Samaa mieltä väittämän kanssa oli vain 27 prosenttia vastaajista, eri mieltä 57 prosenttia. Väittämän tämänkertaisesta poikkeava muotoilu vaikeuttaa tietysti tulosten vertailua. Ero nyt saatuun tulokseen on kuitenkin niin suuri, että merkittävää muutosta asenteissa voidaan pitää todennäköisenä. Olisi mielenkiintoista tietää, kuinka paljon muutokseen ovat vaikuttaneet syyskuun 2001 jälkeiset tapahtumat kuten Afganistanin ja Irakin sota ja niissä otettujen vankien kohtelu. Loogisesti ajatellenhan tekoja ei voi oikeuttaa niiden jälkeisillä tapahtumilla.

7 YMPÄRISTÖSTÄ HUOLEHDITTAVA KANSAINVÄLISELLÄKIN TASOLLA

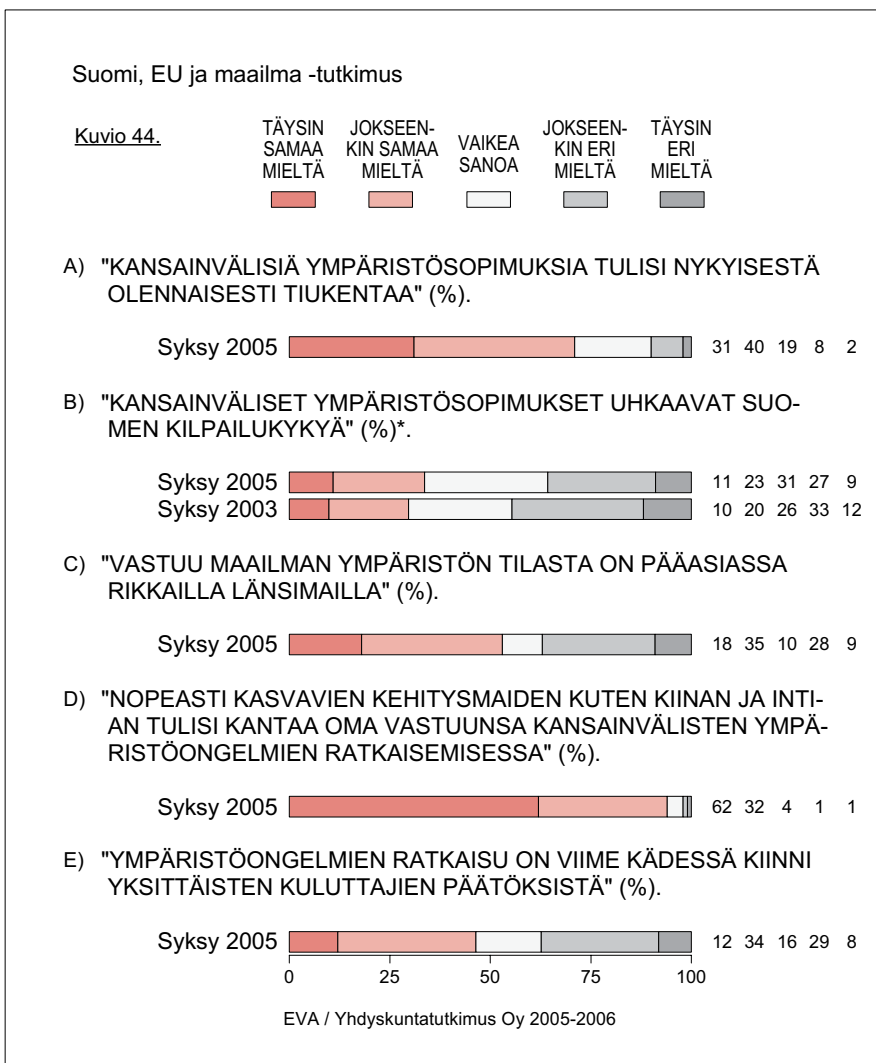
EVA:n asennetutkimukset ovat toistuvasti osoittaneet suomalaisten suuren ympäristöhuolen aina kansallisen arvo- ja asennetutkimussarjan ensimmäisestä osasta 'Murros vai muutos' (Helsinki 1985) alkaen. Ympäristön laatu on meille tärkeä, ja sitä uhkaavat vaarat nähdään merkittäviksi. Kun monet ympäristöongelmat ovat laaja-alaisia kunnioittamatta kansallisia rajoja, on hyödyllistä tarkastella niitä myös kansainvälisessä kontekstissa.

Kansainväliset ympäristösopimukset, erityisesti kasvihuoneilmiötä rajoittamaan tarkoitettu Kioton sopimus, ovat viime vuosina nousseet merkittävään asemaan julkisessa keskustelussa. Suomalaisten selvä enemmistö, lähes kolme neljäsosaa, olisi valmis tiukentamaan niitä nykyisestäkin (**kuvio 44a**).

Kioton sopimus on periaatteessa globaali kuten se ongelmakin, ilmaston lämpeneminen, jota se on tarkoitettu torjumaan. Alueellisesti rajoitetumpi kansainvälinen yhteistyö ympäristöasioissa on myös tarpeen. Lähes kahdeksan kymmenestä haluaisi Suomen tämänvuotisella puheenjohtajuuskaudellaan edistävän EU:n yhteistä ympäristöpolitiikkaa (ks. kuvio 34, s. 50). Ympäristöasiat kohosivat kuudenneksi tärkeimmiksi kaikkiaan 21 eri politiikkalohkoa käsittävällä listalla.

Kioton sopimuksen mukainen päästökauppa ja sen vaikutukset mm. sähkön hintaan ovat olleet yksi viime aikojen kestouutisia. Suomalaiset eivät kuitenkaan erityisemmin pelkää tällaisten sitoumusten vahingoittavan maamme kilpailukykyä (kuvio 44b). Kaksi vuotta sitten väittämiä hieman eri tavoin muotoiltuna ('Kansainvälisten ympäristösopimusten määräykset...') tuotti tuloksen, joka ilmensi jonkin verran luottavaisempaa suhtautumista kilpailukykykymme säilymiseen.

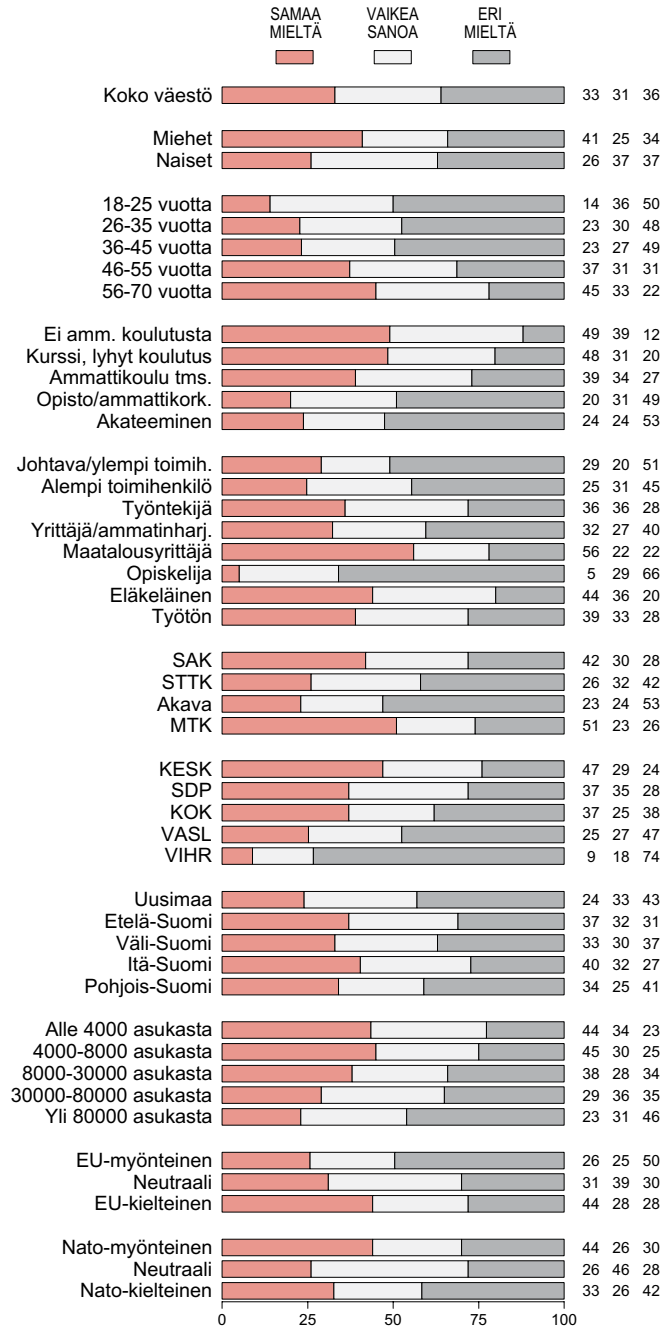
Nuoret, erityisesti opiskelijat, suhtautuvat luottavaisimmin ympäristösopimusten kilpailukyvyvaikutuksiin. Muutenkin tämä kysymys erotelee väestöryhmiä verrattain voimakkaasti olipa luokitteluperusteena sitten koulutustaso, sosioekonominen asema tai poliittinen kanta. (**Kuvio 45.**)

* Syksyn 2003 tutkimuksessa väittämän sanamuodossa oli vähäinen ero ("Kansainvälisten ympäristösopimusten määräykset uhkaavat..."). Myös kysymystekninen asetelma poikkesi hieman nyt sovelletusta.

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

**Kuvio 45. "KANSAINVÄLISET YMPÄRISTÖSOPIMUKSET UH-
KAAVAT SUOMEN KILPAILUKYKYÄ" (%).**

Kaikki maat aiheuttavat ympäristöongelmia, mutta vastuunjako niiden ratkaisemisessa ei ole itsestään selvä. Esimerkiksi Kioton sopimuksen päästökaupat sitovat vain sopimukseen liittyneitä teollisuusmaita. Vauraiden maiden muita suurempaa vastuuta on perusteltu sekä sillä, että historiallisesti katsoen ne ovat tuottaneet pääosan nykyisistä ongelmista mm. laajamittaisella fossiilisten polttoaineiden käytöllä että niiden paremmilla teknisillä ja taloudellisilla edellytyksillä ongelmien ratkaisuun. Toisaalta kehittyneissä maissa on jo tehty paljon työtä erilaisten päästöjen vähentämiseksi, jolloin kokonaisuuden kannalta voisi olla edullisempaa suunnata toimet ennen muuta kehitysmaihin, varsinkin Kiinan ja Intian tapaisiin suuriin, nopeasti kasvaviin talouksiin.

Suomalaisten näkemys kansainvälisestä ympäristövastuusta on verrattain jakautunut. Niukka enemmistö säilyttäisi päävastuun rikkaille maille, mutta yli kolmannes on toista mieltä (kuvio 44c). Kun väittämää täsmennetään koskemaan nimenomaan nopeasti kasvavia kehitysmaita, niitä vaaditaan osavastuuseen lähes yksimielisesti (kuvio 44d). Näkemystä voi perustella kahdellakin argumentilla: ripeästi kasvavat maat lisäävät myös ympäristökuormitustaan nopeasti, ja toisaalta vaurastuessaan niillä tulisi olla varaa huolehtia myös luonnosta.

Tylyltä vaikuttava asenne kehitysmaita kohtaan voi olla heijastuma siitä näkemyksestä, että ne hyötyvät nykyisestä globaalistumisesta kehittyneitä maita, tai ainakin Suomea, enemmän (ks. luku 2.1), ja siten on vain kohtuullista että ne kantavat kortensa kekoon myös syntyvien ongelmien ratkaisussa. Edellä luvussa 2.3 havaittiin myös, etteivät suomalaiset erityisesti lämpene kehitysmaiden auttamiselle. Tulokinnassa on huomattava myös väitteen lievä muotoilu 'tulisi kantaa oma vastuunsa', ei välttämättä nykyistä suurempaa taakkaa.

Markkinataloudessa sanotaan kuluttajan olevan kuningas. Kuninkaan valtaan liittyy tietysti myös vastuu, mutta ympäristön osalta suomalaiset kuluttajat eivät ole kovin innokkaita tuota vastuuta kantamaan. Vain vajaa puolet on sitä mieltä, että ympäristöongelmien ratkaisu riippuu lopulta kuluttajien päätöksistä, runsas kolmannes on vastakkaisella kannalla (kuvio 44e).

TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TOTEUTTAMINEN

EVA on selvittänyt suomalaisten integraatiopoliittisia asenteita jo kahdeksantoista vuoden ajan. Ensituntuma kansalaisajatteluun otettiin vuonna 1988, paljon ennen EU-jäsenyykeskustelun käynnistymistä. Keväällä 1992 aihealueen seuranta laajennettiin yksittäisistä, muihin aiheistoihin sisällytetyistä kysymyksistä teemallisesti kohdennetuiksi erillistutkimuksiksi. Käsillä oleva raportti on tutkimussarjan neljästoista.

Tämäkertaiset tutkimustulokset perustuvat 1 218 henkilön antamiin vastauksiin. Aineisto kerättiin kirjallisena kyselynä postitse 29.11.2005–25.1.2006 välisenä aikana. Kyselyn alkuperäisenä kohdejoukkona oli 3 000 koko maan (pl. Ahvenanmaa) väestöön kuuluvaa 18–70 -vuotias-ta henkilöä. Kohdehenkilöt poimittiin satunnaisesti väestörekisteristä.

Tutkimus toteutettiin kaksikielisenä, ts. vastaajat saivat oman äidinkielenä mukaisesti joko suomen- tai ruotsinkielisen lomakkeen. Näyte kattaa 40.6 prosenttia brutto-otoksesta. Tulosta on pidettävä tyydyttävänä, kun otetaan huomioon otannan luonne, kyselyn laajuus sekä se, että kansalaisten tavoittaminen on nykyisin (kaikilla tiedonkeruumenetelmillä) yhä työläämpää. Myös kyselyn aihepiiri – integraatioasiat eivät ehkä ole olleet kaikkein innostavimpia viime aikoina – on saattanut heijastua vastausaktiivisuuteen. Edellisestä, syksyn 2003 vastaavasta mittauksesta osallistumisaktiivisuus laski jonkin verran (kolme prosenttiyksikköä).

Tutkimusaineisto on edustava ja sisäiseltä rakenteeltaan korrekti. Keskeiset demografiset, sosiaaliset ja alueelliset tekijät vastaavat väestöra-kennetta verraten tarkoin. Aineiston analyysissä ei ole käytetty paino-kertoimia. Tulosten luottamusväli eli ns. virhemarginaali on koko ai-neiston tasolla jakauman muodosta (saadun prosenttiluvun suuruudesta) riippuen 1–3 prosenttiyksikköä kumpaankin suuntaan. Osaryhmittäisissä tuloksissa marginaali on suurempi, ryhmäkoosta riippuen. Tutkimuk-sen kyselylomake suorine vastausjakauksineen esitetään raportin liitteenä.

Raportin joissakin aikasarjatarkasteluissa vertailutietoina käytetään EVAn kansallisen asennetutkimuksen tuloksia. Nämä ovat tutkimus-tekniisesti vertailukelpoisia, sillä kaikki tulokset perustuvat samaan kysymyksenasetteluun, samaan tiedonkeruumenetelmään ja yhdenmukaisiin otannan poimintakriteereihin. Kysymyskontekstin osittaisen erillaisuuden ohella erottavana tekijänä on ainoastaan EU-aineistojen pienempi vastaajamäärä (runsas tuhat, kun kansallisessa asennetutkimuksessa vastaajia on yli 2000).

Tutkimuksen käytännön toteutuksen on hoitanut aiempaan tapaan Yhdyskuntatutkimus Oy. Muiden EVA-aineistojen tavoin nyt kerätty aineisto luovutetaan Yhteiskuntatieteelliseen tietoarkistoon (FSD, Tampereen yliopiston yksikkö). Tietoarkisto luovuttaa aineistoja edelleen tieteelliseen tutkimus- ja opetuskäyttöön. FSDn käyttötilastojen perusteella EVAn aineistot ovat kuuluneet arkiston kysytyimpiin aineistoihin. Niitä on hyödynnetty lukuisissa akateemisissa tutkimushankkeissa eri korkeakouluissa Suomessa ja ulkomailla.

LIITE:

KYSELYLOMAKE VASTAUSJAKAUMINEEN

Suomi, EU ja maailma

Tutkimus kansalaisten kokemuksista ja odotuksista 2005-2006

Pyydämme Teitä vastaamaan jokaiseen kysymykseen renkastamalla sen vaihtoehdon numeron, joka vastaa Teidän henkilökohtaista mielipidettänne.

Esimerkki vastauksen merkitsemistavasta: 1 ..... 2 3

1. Kuinka kiinnostunut Te nykyisin olette/kuinka aktiivisesti seuraatte Suomen EU-jäsenyyteen liittyviä asioita?

- 10 Erittäin kiinnostunut, seuraan aktiivisesti
- 51 Melko kiinnostunut, seuraan jonkin verran
- 33 Vain vähän kiinnostunut, en juuri seuraa
- 04 En lainkaan kiinnostunut, en seuraa lainkaan
- 02 En osaa sanoa

2. Entä kuinka hyvin katsotte tuntevanne kyseisiä asioita? Oletteko niistä mielestänne perillä...

- 01 Erittäin hyvin
- 33 Melko hyvin
- 52 Melko huonosti
- 12 Erittäin huonosti
- 03 En osaa sanoa

3. Mitä mieltä olette seuraavista maamme EU-jäsenyyttä ja muita kansainvälisiä kysymyksiä koskevista väitteistä?

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Vaikea sanoa	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Epävakaan Venäjän naapurina Suomen on turvallisempaa olla EUn jäsen kuin EUn ulkopuolella	24	34	23	12	06
EUn jäsenmaksut ovat aivan liian korkeat jäsenyydestä saataviin etuihin nähden	38	31	24	06	02
Vaikka EUlla onkin omat pulmansa, se on joka tapauksessa ainoa voima joka voi ohjata ja hallita Euroopan kehitystä	10	31	26	22	11
EUn rahoja olisi käytettävä mieluummin Suomen syrjäseutujen kuin uusien jäsenmaiden tukemiseen	32	29	23	14	02
EU-maissa tulisi olla yhdenmukainen (samanlainen) verotus	22	26	22	21	09
Maamme EU-jäsenyyteen liittyvistä asioista on jokaisen saatavilla riittävästi luotettavaa tietoa	15	26	24	26	09
Suomen pitäisi erota EUsta	16	11	25	19	29
EU kuuntelee nykyisin tarkkaan kansalaismielipidettä jäsenmaissa eikä pyri kehittämään unionia sen vastaisesti	01	10	27	41	20
Suomen on kaikissa oloissa kyettävä vastaamaan itse turvallisuudestaan, muista ei ole siinä apua	26	35	14	20	05
EU-jäsenyys pakottaa suomalaiset noudattamaan monia sellaisia normeja ja säädöksiä, joita emme halua emmekä tarvitse	46	35	09	09	01
Yhdysvallat toimii maailmanpolitiikassa oikein ja ansaitsee myös suomalaisten tuen	02	06	15	36	41
EU-maiden tulisi kehittää kilpailukykyään ja uudistaa rakenteitaan kansallisin toimenpitein, ei unionin päätöksin	23	43	23	11	01
Suomi on saanut hyvin äänensä kuuluviin EUn päätöksenteossa	01	16	29	38	16
Islamilainen Turkki ei sovi kristillisiin arvoihin nojaavan EUn jäseneksi	28	21	26	18	07
Suurten jäsenmaiden ylivaltalla EUssa jatkuvasti lisääntynyt	40	40	15	04	01
Jos en tietäisi maamme olevan EUn jäsen, en helposti huomaisi sitä mistään asiasta omassa arkielämässäni	08	23	12	35	21
Euroopan parlamentti on nyky muodossaan pelkkä keskusteluerho, jolla ei ole käytännössä mitään vaikutusta EUn päätöksentekoon	12	24	39	21	04
Turkin EU-jäsenyys olisi hyvä asia, sillä se auttaisi islamilaista ja länsimaista kulttuuria ymmärtämään toisiaan	05	19	32	24	19
Vaikka Venäjällä on omat ongelmansa, suomalaisilla ei ole nykyisin mitään syytä suhtautua suureen naapuriinsa kielteisesti	21	43	15	17	04
Suomen tulisi liittyä NATOon	10	10	29	16	35

(jatkuu...)	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Vaikeaa sanoa	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
EU on hyvinvoivien eurooppalaisten maiden itsekäs edunvalvontakoneisto, jolta puuttuu maailmanlaajainen yhteisvastuu	12	30	27	26	05
Euroopan parlamentti on keskeinen poliittinen päätöksentekoeelin, joka vaikuttaa laajasti myös meidän oloihimme	17	50	23	10	01
Suomen puheenjohtajuus EU:ssa on kansalaisille yhdenmukainen, sillä johtajien puuhilla ei ole kosketuskohtaa tavallisen kansalaisen elämään	21	34	17	24	05
Kannattaisin Suomen NATO-jäsenyyttä, jos maamme ylin valtiojohto puoltaisi sitä	11	12	24	19	33
Kiinan, Intian ja muiden kehitysmaiden koulutustason nousu ja tekninen kehitys uhkaavat niitäkin tuotantoaloja, joilla meillä vielä on kilpailuetu	21	37	22	15	04
Kansainvälinen terrorismi ei uhkaa Suomea, jos pysyttelemme syrjässä maailman kiistoista	12	27	21	28	11
EUn laajentuminen tulee keskeyttäväksi pitkäksi aikaa, koska mahdolliset uudet jäsenet (esim. Bulgaria, Romania ja Turkki) ovat vielä jäseniksi sopimattomia	31	31	25	10	03
Keskustelu Karjalan palauttamisesta tulisi jo lopettaa maassamme	53	20	10	09	08
Kansainvälisen talouden ns. globalisaatiokehitys johtaa hyvinvoinnin maailmanlaajuisen lisääntymiseen	05	22	40	22	11
EU pystyy kilpailemaan tulevaisuudessa tasavertaisesti Kiinan ja Yhdysvaltojen kanssa	07	27	35	24	07
Ellevät EU-maat syvästi uudistu, ne jäävät nopeasti kehittyvässä maailmassa vanhanaikaisten taloudellisten ja poliittisten rakenteiden museoksi	12	35	34	17	03
Globalistuminen merkitsee sitä, että ns. halpatyövoiman maat vievät Suomesta enenevästi työpaikkoja	21	44	19	14	03
EUn laajentuminen 10 uudella jäsenmaalla keväällä 2004 on osoittautunut onnistuneeksi ratkaisuksi	04	16	51	19	10
EU:sta pitäisi kehittää vahva vastapaino Yhdysvalloille maailmanpolitiikassa	27	40	21	10	03
EUn perustuslakisopimuksen kaatuminen Ranskan ja Hollannin kansanäänestyksessä oli valitettavaa, sillä puutteistaan huolimatta sopimus olisi selkeyttänyt EUn rakennetta ja toimintaa nykyisestä	06	21	46	16	10
Maailmankaupan nykyistä täydellisempi vapauttaminen hyödyttäisi sekä kehitys- että rikkaita maita	07	24	43	19	06
Mitkään voimatoimet eivät ole liian kovia terrorismin kitkemiseksi	26	25	13	25	11
EU ja muiden rikkaiden maiden tulisi poistaa kehitysmaihin kohdistuvat kaupan esteet vasta kun nämä noudattavat länsimaisia työolo- ja ympäristönormeja	16	36	22	21	05
EUn jäsenvaltioiden tulisi voida vaikuttaa Euroopan keskuspankin politiikkaan	19	40	30	08	03
Eurooppalaisille on kehittynyt EUn myötä oma identiteetti, joka poikkeaa enenevästi yhdysvaltalaisesta identiteetistä	09	33	36	16	05
Suomalaisyriyten kansainvälistyminen tukee työllisyyttä myös kotimaassa	11	32	21	25	11
Kehitysmaiden auttamiseksi olen valmis tinkimään omasta elintasostani	07	27	29	25	13
Terrorismin kohteiksi joutuneet maat kuten Yhdysvallat saavat hyvin pitkälti syyttää omaa piittaamatonta politiikkaansa	29	38	18	11	04
Maailmankaupan vapauttaminen olisi parempi keino auttaa kehitysmaita kuin suora kehitysapu	12	30	41	14	03
Kansainvälisiä ympäristösopimuksia tulisi nykyisestä olennaisesti tiukentaa	31	40	19	08	02
Terroristien päämääränä on vain hävitys ja kaupun aikaansaaminen, ei mikään järjellinen poliittinen päämäärä	37	29	16	14	04
EUn jäsenenäkin Suomen tulisi ensisijaisesti kehittää Venäjän-suhteitaan	22	43	21	12	03
Kansainväliset ympäristösopimukset uhkaavat Suomen kilpailukykyä	11	23	31	27	09

(jatkuu...)	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Vaikeaa sanoa	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Pohjoismainen yhteistyö on EU-jäsenyydestä huolimatta meille edelleen hyvin tärkeää	59	33	05	02	01
Vastuu maailman ympäristön tilasta on pääasiassa rikkailla länsimailla	18	35	10	28	09
Islam on yhtä rauhanomainen uskonto kuin kristinuskokin	12	16	27	25	20
Viro koetaan Suomessa läheisemmäksi kuin Ruotsi	07	25	28	29	10
Nopeasti kasvavien kehitysmaiden kuten Kiinan ja Intian tulisi kantaa oma vastuunsa kansainvälisten ympäristöongelmien ratkaisemisessa	62	32	04	01	01
Islamilaisia maahanmuuttajia on mahdotonta sopeuttaa eurooppalaiseen yhteiskuntaan	16	27	24	26	08
Ympäristöongelmien ratkaisu on viime kädessä kiinni yksittäisten kuluttajien päätöksistä	12	34	16	29	08

4. Nykyisin puhutaan paljon globaalisatiosta (gloabalistumisesta, maapalloistumisesta). Ilmiön merkityksestä ja seurauksista vallitsee ristiriitaisia käsityksiä. Onko globaalisatiosta Teidän nähdäkseen etua vaiko haittaa, kun sen vaikutuksia arvioidaan seuraavien näkökohtien kannalta?

	On etua	Ei juuri vaikutusta	On haittaa	En osaa sanoa
a) Suomessa				
Kokonaisuutena/Suomen ja suomalaisten hyvinvoinnin kannalta	30	24	21	25
Aineellisen elintason ja taloudellisen kehityksen kannalta	37	23	17	23
Maamme viennin ja ulkomaankaupan kannalta	62	12	11	16
Yleensä yritysten ja yritystoiminnan kannalta	57	12	12	19
Työllisyyden kannalta	19	19	45	18
Palkansaajien aseman kannalta	10	26	42	22
Työmarkkinajärjestelmän (toimivuuden) kannalta	08	29	34	28
Sosiaaliturvan ja ns. hyvinvointiyhteiskunnan kannalta	08	28	40	23
Ympäristönsuojelun kannalta	32	18	29	21
Demokratian ja kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien kannalta	13	36	27	25
Ihmisten onnellisuuden/henkisen hyvinvoinnin kannalta	12	39	22	27
Kulttuurin kannalta	40	24	16	21
b) Maailmassa				
Kokonaisuutena/koko maailman hyvinvoinnin kannalta	52	13	13	23
Aineellisen elintason ja taloudellisen kehityksen kannalta	51	18	09	22
Kehitysmaiden aseman/taloudellisen kehityksen kannalta	52	15	13	20
Rikkaiden/kehittyneiden maiden (vaurauden) kannalta	42	22	13	22
Maailmanrauhan ja kansainvälisten konfliktien estämisen kannalta	43	23	12	22
Demokratian ja ihmisoikeuksien kehityksen kannalta	45	21	13	21
Työolojen ja työntekijöiden oikeuksien kannalta	35	23	21	21
Eri kulttuurien ja uskontokuntien lähentymisen kannalta	43	27	10	20
Kansallisten kulttuurien säilymisen kannalta	12	26	42	20
Ympäristönsuojelun (ja ilmastomuutoksen torjunnan) kannalta	40	17	23	21
Ihmisten onnellisuuden/henkisen hyvinvoinnin kannalta	17	36	18	29
Kansainvälisten suuryritysten (menestymisen) kannalta	68	09	04	19

5. EÜta on moitittu viime aikoina pysähtyneisyydestä (toiminnan on sanottu olevan tahmeaa, eivätkä uudistukset ole juuri edenneet). Tilanteen taustalla on nähty eri tyyppisiä ongelmia. Kuinka suuri merkitys seuraavilla tekijöillä Teidän nähdäkseenne on EUn toiminnan ja kehityksen esteinä?

	Hyvin suuri ongelma	Melko suuri on- gelma	Vai- kea sanoa	Ei kovin suuri ongelma	Ei lain- kaan on- gelma
Heikko johtajuus, johtajuuden puute	20	42	28	09	01
Unionin byrokraattisuus	52	34	13	01	00
Jäsenmaiden kansallinen itsekkyys, 'kotiinpäinveto' päätöksenteossa	46	39	12	03	00
Suurten jäsenmaiden liiallinen vaikutusvalta	55	33	08	03	00
Unionin laajuus, liian paljon jäsenmaita	20	31	29	17	03
Moninaisuus, liian erilaisia (eri kehitysvaiheessa olevia) jäsenmaita	24	46	18	12	01
Integraatio on viety liian pitkälle, liian moniin asioihin ulottuvaksi	27	32	31	08	01
EUn etäisyys kansalaisista (on lähinnä eliitin toimintakenttä)	36	38	17	08	01
Kansalaisten vähäiset vaikutusmahdollisuudet, ns. demokratiavaje	37	38	16	07	01
Kansalaisia on kuultu/annettu vaikuttaa liikaa (kansanäänestykset jne.)	04	08	27	32	28
Päätöksentekojärjestelmän monimutkaisuus/tehottomuus/sekavuus	38	42	18	02	01
Ylipäätään heikosti toimivat instituutiot	23	39	33	04	00
Jäsenmaiden taloudelliset ongelmat, heikko talouskehitys	15	40	31	12	00
Todellisen yhteistyöhengen (ja yhteisten etujen ymmärtämisen) puute	31	45	19	05	01
Unionin pyrkimys puuttua liiaksi kaikenlaisiin yksityiskohtiin	47	31	14	06	01
Kansalaisten muutosvastarinta välttämättömiin uudistuksiin	09	22	37	25	08
Jo alunperin susi/utooppinen/toimimaton rakennelma	22	18	38	13	09

6. Suomi toimii EUn puheenjohtajamaana vuoden 2006 jälkipuolen ajan. Maallamme on tällöin mahdollisuus vaikuttaa tavallista enemmän unionissa käsiteltäviin asioihin. Mitä Suomen ja suomalaisten Teidän mielestänne tulisi tehdä puheenjohtajuuskauden aikana?

	Erittäin tärkeä	Melko tärkeä	Vaikea sanoa	Ei kovin tärkeä	Ei lainkaan tärkeä
Keskittyä pääasiassa kansallisten etujen ajamiseen	22	43	15	18	02
Keskittyä pääasiassa koko unionia koskeviin kysymyksiin	25	45	19	10	02
Tehostaa EUn yhteistä ympäristöpolitiikkaa	37	42	12	07	02
Jarruttaa Suomelle vähemmän tärkeitä hankkeita	11	20	32	27	10
Edistää EUn ja Venäjän välisiä suhteita	24	47	16	10	02
Edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa unionissa	30	35	16	16	04
Edistää EUn yhteisten (sotilaallisten) turvatakuiden luomista	13	33	26	20	08
Edistää EUn yhteisen työllisyyspolitiikan luomista	22	46	20	09	02
Vahvistaa kansallisten kulttuurien säilymistä elinvoimaisina	29	39	17	13	03
Tehostaa kansainvälisen rikollisuuden torjuntaa	59	31	07	03	00
Kehittää EUn yhteistä sosiaalipolitiikkaa pohjoismaiden mallin suuntaan	28	40	23	08	01
Tehostaa unionin yhteistä kehitysyhteistyöpolitiikkaa	15	43	29	12	02
Houkutella ulkomaalaisia yrityksiä Suomeen	22	32	22	19	06
Turvata maatalouden elinkelpoisuus myös Suomessa	57	30	07	05	01
Toimia EUn laajentumisen hyväksi	02	11	26	32	29
Vähentää virkavaltaisuutta ja hallinnon monimutkaisuutta EUssa	45	35	15	03	00
Edistää avoimuutta EUn toiminnassa	53	35	10	02	01
Lähentää kansalaisia unioniin, lisää luottamusta EÜta kohtaan	35	39	18	06	02
Kohdentaa EUn toiminta suuriin asioihin/linjoihin, pois nippeliasioista	44	38	14	03	01
Pyrkii elvyttämään takaiskuja kokenut EUn perustuslakihanke	12	22	35	18	13
Edistää EUn kehitystä liittovaltioksi (federaatio)	02	06	32	19	41

7. Kysymys Venäjästä, sen luonteesta ja merkityksestä maallemme on aina jakanut suomalaisten mielipiteitä. Miten seuraavat väitteet ja luonnehdinnat vastaavat sitä kuvaa, joka Teillä on nykyisestä Venäjästä?

Vastaa omaa näkemystä Venäjästä...

	Erittäin hyvin	Melko hyvin	Vaikea sanoa	Melko huonosti	Ei lainkaan
Hyvä naapuri ja yhteistyökumppani	04	39	25	29	03
Merkittävä sotilaallinen uhka	08	23	29	30	10
Kulttuuriltaan rikas	32	46	12	08	01
Laajentumishaluinen suurvalta	10	24	35	23	07
Kehittyvä demokratia	02	18	34	38	08
Keskusjohtoinen diktatuuri	23	36	27	11	03
Epävakaa ja arvaamaton	24	41	22	11	02
Tärkeä kauppakumppani	41	44	11	03	01
Merkittävä investointikohde suomalaisyrityksille	29	45	19	06	01
Tulevaisuudessa Suomen taloudelle 'toinen Nokia'	14	26	40	15	04
Epäluotettava sopimusumppani	13	29	35	20	02
Kansalaiset ihmisinä miellyttäviä	14	34	32	16	04
Nopeasti kehittyvä ja vaurastuva	07	31	31	27	04
Paikallaanpolkeva takapajula	07	21	34	29	09
Pikeminkin maailmanrauhan turva kuin uhka	03	13	46	29	09
Ristiriitainen, monikasvoinen, vaikeaselkoinen	25	45	20	08	02
Eriarvoinen, suuret tulo- ja hyvinvointierot	57	31	08	03	01
Osa eurooppalaista kulttuuripiiriä	11	34	27	22	06
Ennemmin aasialainen kuin eurooppalainen	09	22	38	26	06
Mittavien ympäristöongelmien vaivaama	57	30	10	03	01
Uudistunut syvällisesti Neuvostoliiton kaaduttua	05	30	33	27	05
Edustaa edelleen jonkinlaista (kätkeytä) kommunismia	17	38	30	12	03
Perusteettomien ennakkoluulojen ja pelkojen kohde	09	32	34	19	06

- 8a. Miten Te suhtaudutte nykyisin maamme EU-jäsenyyteen?

08 Erittäin myönteisesti
26 Melko myönteisesti
33 Neutraalisti
21 Melko kielteisesti
10 Erittäin kielteisesti
02 En osaa sanoa

- 8b. Entä siihen, että markka korvattiin eurolla vuoden 2002 alussa?

17 Erittäin myönteisesti
22 Melko myönteisesti
17 Neutraalisti
20 Melko kielteisesti
23 Erittäin kielteisesti
01 En osaa sanoa

- 8c. Siihen, että EU laajentui keväällä 2004 uusiin jäsenmaihin Itä- ja Keski-Eurooppaan ja Baltiaan?

06 Erittäin myönteisesti
21 Melko myönteisesti
36 Neutraalisti
22 Melko kielteisesti
10 Erittäin kielteisesti
05 En osaa sanoa

TAUSTATIEDOT AINEISTON TILASTOLLISTA RYHMITTELYÄ VARTEN

Sukupuoli

- 1 Mies
- 2 Nainen

Ikäryhmä

- 1 18 - 25 vuotta
- 2 26 - 35 vuotta
- 3 36 - 45 vuotta
- 4 46 - 55 vuotta
- 5 56 - 65 vuotta
- 6 Yli 65 vuotta

Asuinkunnan koko

- 1 Alle 4 000 asukasta
- 2 4 000 - 8 000 asukasta
- 3 8 000 - 30 000 asukasta
- 4 30 000 - 80 000 asukasta
- 5 Yli 80 000 asukasta

Maakunta, jonka alueella asutte

- 1 Uusimaa
- 2 Itä-Uusimaa
- 3 Varsinais-Suomi
- 4 Satakunta
- 5 Häme
- 6 Pirkanmaa
- 7 Päijät-Häme
- 8 Kymenlaakso
- 9 Etelä-Karjala
- 10 Etelä-Savo
- 11 Pohjois-Savo
- 12 Pohjois-Karjala
- 13 Keski-Suomi
- 14 Etelä-Pohjanmaa
- 15 Pohjanmaa (Vaasan rannikkoseutu)
- 16 Keski-Pohjanmaa
- 17 Pohjois-Pohjanmaa
- 18 Kainuu
- 19 Lappi

Millainen peruskoulutus Teillä on?

- 1 Kansakoulu
- 2 Keski- tai peruskoulu
- 3 Ylioppilastutkinto

Millainen ammatillinen koulutus Teillä on?

- 1 Ei ammatillista koulutusta
- 2 Ammattikurssi, muu lyhyt ammattikoulutus
- 3 Ammattikoulu, koulusteen ammatill. tutkinto
- 4 Opistotutkinto, ammattikorkeakoulututkinto
- 5 Yliopisto- tai tiedekorkeakoulututkinto

Ammattiryhmä, johon katsotte lähinnä kuuluvanne

- 1 Johtavassa asemassa toisen palveluksessa
- 2 Ylempi toimihenkilö
- 3 Alempi toimihenkilö
- 4 Työntekijä
- 5 Yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja
- 6 Maatalousyrittäjä
- 7 Opiskelija
- 8 Eläkeläinen
- 9 Kotiäiti/koti-isä
- 10 Työtön
- 11 Muu

Kuulutteko johonkin ammatilliseen keskusjärjestöön?

- 1 En kuulu
- 2 Kyllä, ammatillinen keskusjärjestöni on
  - A) SAK
  - B) STTK
  - C) Akava
  - D) MTK

Jos eduskuntavaalit pidettäisiin nyt, minkä puolueen ehdokasta äänestäisitte?

- 1 KESK
- 2 SDP
- 3 KOK
- 4 Vasemmistoliitto
- 5 Vihreät
- 6 RKP
- 7 Kristillisdemokraati
- 8 Perussuomalaiset
- 9 Jokin muu
- 10 En äänestäisi lainkaan
- 11 En osaa sanoa
- 12 En halua sanoa

KOMMENTTEJA? Kaikki mielipiteet tiedustelluista asioista tai tästä tutkimuksesta ovat tervetulleita ja arvokkaita.

KIITOKSET VAIVANÄÖSTÄ!

Palauttakaa tämä lomake oheisessa kirjekuoressa.